

ZSIGRAY JULIANNA

UTOLSÓ FARSANG

ZSIGRAY JULIANNA

**UTOLSÓ
FARSANG**

ELŐSZÓ

Amikor a *Szűts Mara* házasságát megírtam, álmodni sem mertem arról, hogy ez a regény valaha a nyilvánosság elé kerül. Akkoriban igen szomorú és rosszkedvű voltam, nehezen tudtam beleszokni abba, amit mai életnek nevezünk – bár a másfajta életet csak gyermekkoromból ismertem és önmagamot ringattam el ezzel a békebeli napfényben sütkérező történettel. Úgy írtam ezt a regényt az Édesanyámnak meg magamnak, mint ahogy az ember régi nótákat dúdolgat, hogy visszaérezze az elszállt, elmúlt hangulatokat.

A történet magvát egyik nagynénémtől hallottam, az alakokat gyermekkori emlékeimből szedegtettem össze. Ezek a vidám kékhuszárok, nagyhangú, gondtalan dzsentrik ott jártak-keltek a mi régi, békebeli, derűs és hihetetlenül boldog házunk táján. Abban a házban már régóta nem lakunk, azok a vidám emberek már régóta nem vidámak, de az emlékük éppen ezért egyre szebb, fényesebb, derűsebb lesz bennem.

A *Szűts Mara házassága* írása közben a jelenből menekültem vissza a múltba, és addig, amíg ezen az egyszerű mesén elábrándoztam, sikerült elfelejtenem azt, ami ma körülöttem van.

Úgy látszik nemcsak én, aki írtam, hanem a regény olvasói is így voltak ezzel a szerény kis történettel, és azt hiszem, ez a magyarázata annak a megértésnek, annak a meg nem érdemelt szeretetnek, amellyel olvasóim a regényt fogadták.

A regény 1931-ben jelent meg az Új Időkben, és azóta innen is, onnan is nagyon sok levelet kaptam. Azt kérdezték tőlem az olvasók: *mi történt később a történet hőseivel?* Hiszen a mese 1908 őszén ért véget. Az olvasók, úgy látszik, megérezték, hogy a történet személyes ismerőseimről szól.

A nyáron, amikor otthon jártam, öreg bácsiknál, néniknél érdeklődtem is Szűts Mara, Kornélia, a huszárok és a többiek sorsa felől. Azaz: azoknak sorsa felől, akikről a regény alakjait másoltam. A több évtizedes szenzáció megfrissült izgalmában békebelien jóízű pletykákat meséltek suttozva a nénik, a bácsik pedig nagyokat szíva a szivarjukon, mosolygó szemmel bólogattak. Egy húsz év előtti farsang néhány kalandját mondták el nekem, és én nem tudtam megállni, hogy ezt a régi farsangot, ezt az utolsó gondtalan, igazi farsangot ne meséljem el.

Mi van ebben a farsangban? A régi Magyarország gondtalansága, csillogó könnyelműsége, vidámsága. A pezsgő, a konfetti *színe*, régi valcerek, régi kacajok, régi szerelmek melódiája. Egy nagy és boldog ország táncolt akkor sötét kapuk előtt, láthatatlan sötét kapuk előtt, amelyek alig hat hónap múlva gonosan tárultak ki, hogy elnyeljék mindazt, ami könnyű és vidám.

Ennek az utolsó táncnak a csillogását, muzsikáját, könnyű romantikáját kíséreltem meg papírra vetni. Még egy mesét azokból az időkből, amikor boldogok voltunk. *Az utolsó farsang* meséjét.

1934. Farsang.

MOST ÁLL A FARSANG

- Mikor méltóztatod végre elengedni azt a vas izét?
- Mit?
- Azt a hogyishívjákat.
- Ezt?
- Azt.

A kérdezett zömök és magasnak egyáltalán nem mondható férfiú mély töprengésbe merült. Fejét kecses mozdulattal ráhajtotta a vas hogyishívjákra, hogy még közelebbi kapcsolatba kerüljön vele, mert eddig csak két kézzel fogta. A vas hogyishívják a régi, lipótvárosi ház bolthajtásos kapuívét díszítette. Azaz nemcsak díszítette, hanem igen fontos tartozéka is volt a kapu ívének.

Bölcs, előrelátó és emberséges építőmester építette valaha ezt a régi házat, és amikor békés családoknak és jámbor posztóvégeknek hajlékot emelt benne, gondolt azokra a járókelőkre is, akik virágos hangulatban andalognak éjszaka az utcán, és hangulatuk virágzása közben nemegyszer érzik szükségét földi támasznak. A földi támasz vasból kovácsolt fogódzkodó formájában vállmagasságban volt elhelyezve a falon. Az a zömök és magasnak nem mondható férfiú, aki most beléje kapaszkodott, robogó villamosnak érezte a házat, és váratlanul szívet tépő jajveszékélésbe kezdett.

– Miért méltóztatol ilyen pokolian üvölteni? – érdeklődött kísérője, aki huszáregyenruhát viselt. Prémes mentéjének aranyzsinórjai megmegcsillantak a lámpák tétova fényében.

A zömök és alacsony férfiú felzokogott:

– Elmegy mellőlem a ház! – panaszkolta. – Elmegy mellőlem a ház! Összedől a világ, beomlanak a kávéházak, és sehol sem kapok forró feketét.

A huszár, aki pillanatra sem szűnt meg udvarias lenni, maga is elgondolkodott ezen az eshetőségen.

– Nem lehetetlen, kérlek alássan... Rendkívüli logikáddal valóban fölényesen következtetsz. Ha azt méltóztatol állítani, hogy összedől a világ, feltételezhető, hogy a feketekávéba is malter hull. De megbocsáss – és itt elmélyedő gesztussal tárta szét ujjait, mint Hamlet a nagy monológnál –, megbocsáss, hogy megpendítem ezt a kérdést: vajon

elkerülhetetlenül muszáj-e neked feketekávét inni? Ne vedd tolakodásnak ajánlatomat, de mi lenne, ha feketekávé helyett konyakot innál?

A zömök férfiú, anélkül hogy felemelte volna fejét, bánatosan nyöszörgött.

– A konyak is összedől, a konyak is összedől...

A huszár megdöbbenően tekintett rá. Erre nem gondolt! Riadtan elhallgatott.

– És ha összedől? – szólalt meg most mögöttük egy fátyolos bariton. – Ha összedől, az sem könnyít az én bánatos szívemen. És ha az Összekötő-hegy és ha a Ferenc József-hegy és ha az Erzsébet-hegy és ha a Lánc-hegy és ha a Margit-hegy zuhanna is rá, az én bánatos szívem akkor se lehetne jobban összezúzva!

A huszár nem titkolta, hogy rosszallja az előtte szóló rideg önzését.

– A világért se hidd, kedves Elemér, hogy én kicsinylem a bánatodat, de ebben a kérdésben elfoglalt álláspontod nagymértékben nélkülözi a méltányosságot. Azért, mert Hildegardnak jobban tetszik Tibor, mint te, azért még nincs jogod azt kívánni, hogy a konyakba is malter hulljon. Márpedig, ha mindaz a sok hegy, amelyről az imént beszéltél, a plasztronodra...

– A szívemre! – hördült föl az Elemérnek nevezett bariton tulajdonosa.
– A szívemre!

– Ahogy parancsolni méltóztatol. Tehát az igen tisztelt szívedre hullva, malteres lenne a konyak is...

– Ajjaj! – csuklott fel rémülten a zömök férfiú.

– Mi baj? – kérdezte a huszár gyöngéden.

Az alacsony és zömök férfiú tétován meredt a huszárra.

– Valami eszembe jutott – dadogta a zömök –, valami... – utánabámult egy nagy, szállongó hópihének – de már kiesett a fejemből. Elemér valami hülyeséget mondott. De már nem tudom, hogy mit.

– Te nem értesz engem – panaszkodott Elemér. – Senki sem ért engem. Egyszer Hildegard megértett. De már annak is vége. Az élet sem ért. Én sem értem. A Nagy Értetlenség Szigetén vergődöm.

Ezt kétszer ismételte fátyolos baritonján, amelyhez a fátyolt a bánat és a pezsgő szolgáltatatta.

Abban, hogy nem értik meg, igaza volt. A huszár nem is törődött vele. A még mindig fogódzkodó zömök jelenséghez fordult.

– Mikor méltóztatol elengedni végre azt a vas izét? – kezdte újra utánozhatatlan udvariassággal a kérdés-felelet játékot.

A másik felpillantott és kötelességtudóan felelte:

– Mit?

Mire a huszár:

– Azt a hogyishívjákat.

A másik a meglepetés friss érdeklődésével:

– Ezt?

A huszár, rokonszenves, nyugodt férfiassággal:

– Azt.

Kétségtelen, hogy ezt a két részeg férfiút azúrsten is egymásnak teremtette. A részegségük kiegészítette egymást. Művészi összhangban olvadt össze. A bariton hangú Elemér nem illett közéjük. Világfájdalma, önzése, csalódott szerelme, amelyet nem tudott elaltatni a szesz, Budapest székesfőváros földrajzának hiányos ismerete megvetést ébresztett iránta a másik kettőben.

Ez a szerencsétlen flótás nem l'art pour l'art ivott, mint ők, hanem azért ivott, hogy felejtse. Jó vérű, mulató ember szóba áll ugyan az ilyen, magáról megfeledkezett egyénnel, de arról, hogy komolyan a szívébe fogadja és jól érezze magát vele, szó sem lehet. Olyan ez, mintha valaki nem elhivatásból csatlakozik egy szektához, hanem azért, mert hasznot akar belőle.

A huszár a Nyírségből származott, a zömök jelenség édesapja Biharból. Ha kellett, ők egy hétig is elmulattak úgy, hogy az asztalra borulva aludtak csak egy-két órát. Családjukban a férfiak csak cigányra, pezsgőre meg kártyára költöttek. A bariton hangú Elemért úgy szemlélték ők ketten, mint a foglyok a kukoricásba tévedt csirkét. Szánalomra méltó, ügyetlen rokon! Gyámolítani kell és unni lehet. Unták is.

Elemér érezte ezt, s mert beszélnie kellett, nem hozzájuk szólt, hanem, hátat fordítva nekik, a hópihéknak szónokolt.

– Nekem végem van – mondotta. – Mindennek vége. Vége, vége. Sötét az élet, és nincs menedéke a szívnek és éke a bánatnak, ami hideg, fekete kút, s az életben már nincs más út, csak amely kivisz belőle. Előle futok, bár felém se néz már, s az ajka, a méz, oly mérges, mert nem az enyém, s a remény, amely valaha lengett, mint zászló, elégett, s csak füst kerengett a pernye felett. Temet, temet a lány, ki elhagyott...

Itt a hangja már olyan erős volt, mint a vadászkürt.

Az utca mélyén örökös rendőr lassan közeledni kezdett.

Elemér nem vette észre. A hó olyan sűrűn hullt, hogy alig tízlépésnyire, ha ellátott az ember. Akkora volt csak a világ, mint egy boglyakemence.

A várost beburkolta a hó. A háztetőket szinte súrolták a sárgásfehér, puha hófelhők, s az utcákon három arasz magasságban vastagodott a fehér szőnyeg. Mintha millió meg millió vég fehér csillámos fátyolt eresztettek volna le az égből.

A lámpák gyöngéd, sárga fényét is fehér fátyol borította. Olyanok voltak a lámpák, mint az álmos tündérek.

A zaj meghalt. A hóesés édes zizegése bűvölte el az éjszakát.

Távol a körutakon néhány szánkó suhant. A csengők szava csak úgy hangzott, mintha álmodná az ember. Házakban, termekben, lakásokban vidám emberek mulattak. De a zene, a dal, a kacaj csengését elnyelte a hóesés.

A rendőr, aki a csendes utcában a farsangról mélézött – (bizonyos Paczolai Rozál kisasszonyról, aki a tiszaföldvári Gazdakör bálján ropja most) rosszkedvűen tekintett a magányos szavaló felé. De Elemér nem zavartatta magát:

– „Ő elhagyott, és elhagyott az élet, s a csillagok be árvák a végtelenben, mely velem kereng... Mi zeng, mi zeng?”

A huszár ismét fel akarta tenni a kérdést, amely alacsony és zömök barátja és a hogyishívják szoros kapcsolatára vonatkozott. De a kérdés idejét múlta. A zömök jelenség ugyanis gyors elhatározással elengedte a fogódzkodót, a huszárba karolt, és sietős léptekkel igyekezett elhagyni a színteret.

– Vertán – suttogta meggyötörten –, én tudom, hogy ez a hogyishívják volt az egyetlen biztos pont az egész világon, mert minden mozog.

Kétségbeesetten néztek egymásra, mint ama rómaiak, akik 79-ben Pompejiben nyaraltak.

– De inkább pusztuljak el ebben a dülöngélő világban, semhogy az egyetlen biztos ponton az Elemér verseit hallgassam – és sötét undorral mutatott a fogódzkodó felé.

„Mi zeng, mint arany orgona, s mi szól, mint törött fuvola?... oly csillogón s oly hervadón” – hallatszott irgalmatlan folyamatossággal a sűrű hóesésben, míg csak be nem fordultak a Duna-partra.

– Elvégre férfiak vagyunk, kérlek alássan, ha méltóztatod nem ellenezni – jelentette ki a huszár. – Nekem magamnak is az a nézetem, hogy inkább haljunk meg, ha a Hunnia konyakjába is malter esett. Ámbár nem lehetetlen, tekintettel a masszív építkezésekre, hogy ott még épek a falak.

A zömök jelenség előtt is megvillant némi reménysugár.

– Nem lehetetlen, nem lehetetlen – motyogta.

Sietve, legalábbis amennyire egyensúlyi helyzetük engedte, olyan sietve igyekeztek a Duna-korzón a Hunnia Szálló felé.

Minden utat meg lehet mérni, de egy és ugyanaz az út lehet hosszabb és lehet rövidebb is. A huszárnak és barátjának útja a Lipótvárosból a Hunnia Szállóig a leghosszabb utak közé tartozott. Hosszú volt ez az út, és viszontagságos. A járda úgy hullámozott alattuk, mint dagálykor a tenger, és még a korzó szelíd fái is támadóan viselkedtek velük szemben. Útjukba álltak, elébük hajoltak.

– Nehéz az élet – sóhajtgatott a zömök jelenség.

– Ha nehéz is – felelt a másik –, mi férfiasan viseljük. Megküzdünk a bajokkal.

A Hangli előtt belekeveredtek a hóval borított széksorokba, és csak a huszár finom modora tudta a fenyegetően viselkedő székeket jobb meggyőződésre bírni.

– Mit nem kell szenvedni amiatt a nyomorult költő miatt! – morgott a zömök jelenség.

De hívogató, aranyfényű ablakaival, csillogó forgóajtajával, kiszűrődő, simogató muzsikájával már ott ragyogott előttük a Hunnia.

– Meg vagyunk mentve! – kiáltott fel egyszerre a két hű barát, és az utca közepén egymás nyakába borultak, komoly gondokat okozva egy kétfogatúnak, amely éppen akkor suhant szántalpakon a szálló elé.

A kocsis a foga között káromkodott, a huszár a legudvariasabb hangnemben emlegette a kocsis rokonságát, különös tekintettel a keresztanyai ágra, nem feledkezve meg a sógorok paraszti származásáról sem. A zömök jelenség azonban, aki máskor, ilyen alkalmakkor, teli torokból szokott helyeselni, most szótlánul és mereven bámult a fogat utasaira.

A fogatból előbb egy hölgy szállt ki, azután egy huszártiszt. Majd egy harmadik utas sápadt, mélabús arca tűnt elő egy borzas cylinder alatt,

gyűrött fehér gallér fölött.

A zömök jelenség azt hitte, kísértetet lát. Igen: a költő szállt le a fogatról. Elemér! Aki elől életük veszélyeztetésével menekültek. Utánuk jött! Sőt, már be is ment a Hunniába. És az újonnan érkezett huszártiszt után ráadásul a zömök jelenség hú társa, Vertán is besietett a szállóba. A zömök jelenség fekete kétségbeeséssel maradt kinn a fehér éjszakában. Árván, egyedül. Azaz nem egészen egyedül. Kellemetlen előérzet maradt a társa.

Vertán, a hűtlen barát utánozhatatlan udvariassággal hajlongott a szépasszony előtt.

– Méltóságos asszonyom, engedje meg kijelentenem, hogy ez életem legszebb pillanata.

A fekete hajú szépasszony halkán felnevetett.

– Vertán, maga részeg. Csak akkor ilyen finom. Mit szól hozzá, Balázs?
– intett az urának. – Alig múlt éjfél, és Vertán már elkészült.

A férfi, aki a költőt támogatta, megfordult. Barna arcában felragyogott sokfogú, friss mosolya.

– Szervusz, öreg. Rendes ember igyekszik. Aki siet, már éjféltre elkészülhet. Különben, neked csak jót tesz az ital. Ilyenkor tanulunk tőled modort.

Vertán elbájozva mosolygott:

– Túlozni méltóztatol.

– Hol tartják a legénybúcsút? – kérdezte az asszony. – Egy cseppet sem vagyok álmos. Ha nem lenne illetlenség, legszívesebben bemennék a fiúkhoz.

– Ejnye, Kó – szólt az ura –, ne legyen már ilyen duhaj. Magának aludnia kell, hogy friss legyen az esküvőn.

– És hogy maguk nyugodtan lumpolhassanak – nevetett Kó. – Mit mond a portás? – kérdezte hirtelen. – Megjöttek Maráék?

– Meg. A fiumei gyorsal érkeztek este, de már lefeküdtek.

Kó elszontyolodott.

– Kár. Milyen jó volna látni Marát! De nem merek bezörgetni hozzájuk. Tamás olyan előkelő.

A férfi úgy tett, mintha nem hallotta volna a felesége megjegyzését. Vertánt meg a költőt arra kérte, hogy várjanak rá a hallban, aztán a lifthez kísérte az asszonyt.

Fürdőszobás, előszobás, kétágyas szobát nyitattak. Kó, amíg a szolgálk behordták a poggyászt, dudorászva szedte ki toalett-táskájából az apróságokat. Az álmos szobalány bejött ugyan segíteni, de Kó kiküldte, és maga rakta el a ruhákat. Az ura toalettszereit behordta a fürdőszobába, kinyitotta a vízcsapot, énekelgetett benn egy darabig, majd kijött pongyolában, és kölnvizet fújt szét a levegőben. Aztán a tükör elé állt, csípőre tette a kezét, és sokáig nézte magát benne.

Az ura a nagy, hotelszerűen elegáns és hotelszerűen kényelmetlen bársony karosszékben ült és elgondolkozva szemlélte keskeny, hosszú lakkcipőjét.

– Remélem, boldog vagy? – kérdezte Kó félig hátrafordulva.

– Mért? – kérdezte mosolyogva a férfi.

– Mert szép feleséged és szép cipőd van – felelte Kó komolyan.

A férfi kinyújtotta a kezét, és csuklójánál fogva magához húzta az asszonyt.

– Gyere ide, te édes bolond. Ülj a rendes helyedre, és hallgass! Ha nem zavarsz, hosszas, megfeszített töprengés után talán el tudom dönteni, hogy miért vagyok boldog: a cipőm miatt-e, vagy a feleségem miatt. Na, ülj az ölembe!

Kó kényelmesen elhelyezte fejét az ura vállán, és zümmögve énekelni kezdett. Együgyű kis parasztnótát dudorászott egy bizonyos Jancsiról, aki ökröket hajtott a vásárba.

Az ura hallgatott és néha megsimította az asszony göndör, fekete haját. Kó befejezte a nótát, és megcsókolta az ura fülét.

A férfi elmosolyodott.

– Ravasz, öreg Kó. Hamis volt! Most megvesztegetsz: megcsókolsz, hogy rosszul halljak. Pedig jól hallottam, hogy hamisan daloltál.

Kó legyintett és lekászálódott rendes helyéről.

– Jó, jó. Nem mered bevallani, hogy a cipőd miatt vagy boldog, tehát belekötsz a nótámba.

Felkelt és újra a tükör elé állt.

– Valld be, gazfickó, hogy szép feleséged van.

Csakugyan szép volt. Karcsú, izmos alakja megőrizte lányos formáit. Bársonyos, barna arcán, nagy kék szemében a hű és vidám asszonyok édes üdesége tündökölt. Tearózsaszínű, puha pongyolája úgy vált el a tapéta merev, piros színétől, mint az élet, a mosolygás, a nyár színe. A férfi

mélyen, a szívében érezte, hogy simogatja ez a tearózsaszín. Felkelt és most ő hajtotta fejét az asszony vállára.

– Furcsa dolog ez, Kó – mondta akadozva, szégyenkezve de én most is úgy szeretlek téged, mint az első napon. Sőt. Egyre jobban.

Kó a nyakába kapaszkodott, és belenézett a szemébe. Mi minden nézett vissza reá ebből a bársonyos, barna szemből! Mosoly és hűség és öröm. Megbecsülés és odaadás. És azonfelül: a kislánya szeme. A kislánya is ugyanezzel a szemmel tekint reá. A mellében a bordái alatt, a szívében érezte, hogy mint árad szét a forróság benne. *Az élet édes értelme, az egymáshoz kötött, egymásért való boldogság forrósága.*

Megcsókolta az ura szemét, meghatott hálával, szorosán megölelte, elszaladt tőle, visszajött hozzá. Szeretett volna valamit mondani, de mindig félt a tarka szavaktól. Megfogta az ura kezét.

– Mit tagadjuk – jelentette ki elismerően –, a cipőd is szép.

A férfi elnevette magát, és meghúzta Kó haját.

– Csacsi.

Egy percig mosolyogva néztek egymás szemébe, aztán a férfi elindult, hogy lemenjen a legénybúcsúra. De az előszobából visszajött.

Kó látta rajta, hogy töpreng valamin. Nehezen szólalt meg:

– Mit gondolsz, Kó – kérdezte –, nem kellene nekünk ehhez a szobához egy szalon?

Kó elcsodálkozott:

– Miért? Minek nekünk itt szalon? Mi itt vendéget nem fogadunk. Pár napig vagyunk itt.

– Na de mégis.

– Mért mégis?

– Nem szeretnéd?

Kó a csodálkozástól úgy felhúzta a két vállát, hogy egykori nevelőnöje, Miss Red elszörnyedt volna, ha látja.

– Én? Nem vagyok én bolond! Van énnekem otthon két szalonom. Három napig kibírom itt szalon nélkül.

A férfin látszott, hogy kicsit szégyelli azt, amit mondani akar.

– Tudniillik Maráék a vörös lakosztályban laknak. A 110-ben. Megkérdeztem a portástól. Az az egész hotelben a legszebb. Ismerem. A maharadsák és a főhercegek laknak benne. Öt szoba! Nem szeretném, ha

te kellemetlenül éreznéd magadat, mert nem élhetsz olyan színvonalon, mint a nővéred. Még ma átmehetünk egy másik...

Kó úgy pattant fel a székről, mint egy krampusz.

– Megbolondultál! Tisztára megbolondultál. Én nem élek olyan színvonalon, mint Mara? Megeszem a fejemet, ha ő olyan boldog, mint én! Mert nekünk nincs tizenhétezer holdunk? De gyerekünk van! Éppen azért nem esünk nagyzási hóbotba, hogy a gyerekünknek ne egyezer holdja legyen, mint nekünk, hanem kettő.

Elkezdett körbeszaladni a szobában.

– Ezentúl nem is fogunk ebbe a drága szállóba szállni. Tudd meg!

Az ura utolérte és megfogta.

– Állj meg, csacsi!

De Kó nem állt meg, és az ura kénytelen volt vele szaladni.

– Jaj de dühös vagyok, jaj de dühös vagyok! Ilyen szamarakat beszélni. Van egy édes, fiatal uram, huszár őrnagy, kamarás, földbirtokos, jó lovas, szép fiú, de buta, mint az éjszaka, most jöttem rá.

A férfi már nevetett.

– Ne túlozz, Kó?

– De az, de az. És azt mondja, még képes azt mondani, hogy én nem élek egy színvonalon a nővéremmel! Akinek az ura öreg és rosszkedvű, gyereke nincs, és akinek annyi a pénze, hogy csak a legunalmasabb társaságba járhat.

Kó megállt a szoba közepén, és égnek emelte a karját.

– Tudod te azt, hogy tavaly, amikor a falkavadászat volt nálunk, ásítógörcsöt kaptam a hercegek között?! Egy báró – az egyetlen báró, akit meghívtak – elkésve érkezett. Másfél napig reménykedtem, hogy a báróban lesz némi emberi érzés, és legalább vele tudok beszélni. De csalódtam. A báró valamelyik párizsi Rotschild volt, elszánt arisztokrata, unalmasabb egy tucat harminchat karátos hercegnél is. Van neked fogalmad arról, hogy Mara hogyan unatkozik?

A férfi elkomolyodott.

– Ebbe a témába ne menjünk bele, Kó. Az, amit kívülről lát az ember, sohasem lehet irányadó.

– Ez igaz – helyeselt Kó. – Ebből viszont az is következik, hogy éljünk úgy, ahogyan nekünk jólesik. És *ha* nekem a szalonos lakosztály nem esik jól, nem költözöm bele. Mindenki gondolja azt, ami neki jólesik.

A férfi megrázta a fejét.

– Úgy veszem észre, hogy te papucs alá akarsz engem helyezni, Kó.

Kó elsápadt. Most igazán megijedt.

– Szent Isten! Azt nem, azt nem! Nem bírnám el. Inkább vedd ki azonnal a 110-es lakosztályt. Csak az ne legyen, hogy én parancsoljak. Mert az borzasztó lenne.

A férfi mosolyogva emelte fel az asszony fejét.

– Édes bolond vagy, Kó, de ebben a másik dologban igazad van. Ha nem vagyok milliomos, mért viselkedjem úgy, mint egy milliomos? Maradunk, ahol vagyunk.

Megsimogatta az asszony fekete haját, és, mert már késő volt, lesietett a legénybúcsúra.

A különteremben vagy harminc úriember siratta Szakolyay Tibort, aki holnapután fog bevezni a házasság révébe.

Tibor Kó régi pajtása volt és unokatestvére. Éppen úgy, mint Veég Elemér, a költő, aki most bánattól és szesztől elázva ült a vőlegény mellett.

Tibor menyasszonya, Hildegard ugyanis egykor Elemér ideálja volt. Hildegard pesti leány. Az esküvőt az egyetemi templomban tartják. Nagy, fényes esküvő lesz. A vidéki rokonok is mind a fővárosba jöttek, köztük Margittay *Balázné* Szüts Kornélia. Margittay a vőlegény násznagya. Kó nővére, Szüts Marianna, a milliomos Simaházy felesége, Itáliából jött haza az esküvőre. Több mint egy éve nem volt már Magyarországon.

A fiatalemberek fantáziáját erősen foglalkoztatta ez a híres és gazdag szép asszony. Azok, akik még józanok voltak, róla beszélgettek. Hideg, gögös szőke lány volt hat évvel ezelőtt. De hát azóta sok idő eltelt...

A cigányzene forrón, hetyke, legényes bánattal zengett. Emlékek és álmok szöktek szét a dallamokkal a nagy hotelben.

A 110-ES LAKOSZTÁLY

A cigányzene úgy libegett felfelé a lépcsőkön, ahogy a délibáb reng ezüstös fényben a puszta felett. Fekete-zöld jegenyefák, piros mályvák, hajnali szellőben hullámzó, ébredő akácfürtök emléke osont be a csukott, fényesre lakkozott fehér ajtókon. Az aranyos rokokó cirádákon kicsit pihentek a dallamok, aztán tovább igyekeztek a bíborrózsás, puha perzsaszőnyegen. Egy percig ringatóztak azon a tejes-kék fényen, amelyet a szüntelen hóesés vetett be az óriási ablakon, de ez már az utolsó állomás volt a cél előtt. Aztán új erőre kaptak, és egyetlen lendülettel megszállták a harmadik szobában lévő, nagy rokokó ágyat.

A lazacszínű, dús selyempaplan alatt fiatalasszony pihent. Hamvasszőke haja drága kis brüsszeli főkötő alá volt szorítva. A főkötőt selyemből font apró rózsák díszítették. Ilyen rózsák voltak hímezve az inge selymére is, ott, ahol a gazdag csipkedíszítés hagyott egy-egy tenyérszerű szabad selymet. Az asszony arca sápadt volt. Az a nagyon finom tearózsaszín (júniusban ilyen a rózsák színe hajnalban a régi kúriák kertjében. Ott szeretik azt a nemes, halvány rózsafajtát). Csak az egészen hamvasszőke, vékonycsontú, nagyon-nagyon fehér bőrű asszonyoknak ilyen az arcuk. De csak asszonykorukban lesz ilyen. Mert lánykorukban olyan sápadtak, hogy szinte zöldek.

A szőke asszony álmodott. Fejét erősen hátrahajtotta a hotel dinerével kihímzett párnán. Menekülés vagy odaadás volt ebben a mozdulatban. Talán mind a kettő. Egyik keze görcsösen szorította a másikat. Azt álmodta, hogy valaki szorongatja a kezét. Erős, vakmerő szorításról álmodott. Magas kőfal mellett állt. Szőke kontya nekifeszült a naptól áttüzesedett köveknek, és az arcához hozzáért valami kis páfrányféle növényke gyenge ága-boga. A buja levegő, amely langyos párától terhes, még a kőfalból is növényeket vonz elő, ha a terméskő kis résébe csipetnyi földet sodor a szél. A páfrányka simogatta az asszony arcát. A kőfal tetején, az olasz cukrászda teraszán daloló harmonika muzsikája pedig a halántékát simogatta.

A mantuai herceg dala szólt ott fönn, és ez a hetyke, könnyelmű dallam, a gáttalan életöröm melódiája úgy hozzátartozott a kék, olasz délutánhoz, mint az a kirándulóhajó, amely vidám fehérségében nevetve vonult át a rózsaszín fátylas tengeren.

Az utca füves lépcsőjén, mint valami karkötő, lusta bronzkígyó ragyogott, és a szomszéd kertből a bűnrészes mosolygó fölényével nyúlt át az asszony fölé a nagy pálma sötétzöld karja.

Az asszony abból, ami körülötte volt, úgyszólván semmit sem látott, de minden ízében benne égett az álmos, részeg, tengerparti délután igézete. Az asszony nem látott semmit sem, mert közvetlen közletről nézett szembe vele egy nagyon forró, barna szempár, amelynek a tekintetében csók ígérete ragyogott. És ez a csók ott égett az asszony ajkán is, ahogy a másik száj – a keskeny, a tudással teli – rátapadt. Ebben a csókban a tenger érződött, az örök nyugtalanság, az örök változás, nagyon sok kultúra, a déli tájak türelmetlensége, lendülete és ifjúság. Ifjúság.

Az alvó asszony felriadt. Ijedten pattant fel fektéből, és kezét a szájára szorította.

Jaj! – csak álmodott.

Hányadszor álmodja már ezt a tengerparti délutánt? Milyen alattomosan kúszik vissza vérébe az a néhány pillanat, amely két hét előtt körülöngte őt, anélkül hogy kigyulladt volna ebben a csókban. Nappal elkergeti magától az emléket, de éjjel... éjjel nem tud parancsolni az álmoknak, és az álmok elébe hozzák azt a délutánt egészen olyannak, amilyen volt, sőt olyannak, amilyennek lennie kellett volna.

A szőke asszony feje visszabukott a párnára, a félálom langyos homályába.

Hogyan is volt?

A parti úton jöttek akkor, végig a tenger mellett. Tamás vitorlázni ment a bostoni amerikaival, mert az amerikai polipot akart fogni, s nekik nem volt kedvük vele menni. Ők ketten tehát a parti úton sétáltak, a babérsővény mellett, ahol minden lugasban, minden kőpadon szerelmespárok hallgatták a tenger és egymás szívének dobogását.

Édes, simogató meleg volt. A kertekből a rácsok meg a sővénykerítések fölött futószegfűk ömlöttek ki az útra. Nagyon tarka, nagyon fűszeres virágok.

Ők ketten a kis öbölnél jöttek fel a lépcsőn, és ekkor már zengett a mantuai herceg dala. Riboliék kertjében, a pálmafák alatt, kék volt a fű az ibolyáktól. Ez a sokszínű tavasz fojtogatta a szőke asszony torkát. Már nem értette, hogy mit beszél mellette a férfi. Csak hallgatta a friss, biztos, elegáns mondatok dallamát.

– Miért nem felel? – kérdezte a férfi.

Ő zavartan mosolygott, és felmutatott a kőfal tetejére, ahonnan a mantuai herceg dala viharzott alá.

Ekkor tűnt fel az öbölben a fehér hajó, és két gyerek sikongva futott le a partra. A férfi is elhallgatott, és úgy fordította a fejét a muzsika felé, mint aki napfürdőt vesz.

Most újra megnézte az arcát. Finom, keskeny arc volt, feszes, naptól aranyos, barna bőrrel. A szeme is barna volt, hosszú, hosszú szempillákkal, de a haja fekete, fényes; mint a holló szárnya. Nagyon szép volt és erős, biztos férfiassága csupa fiatalság.

Annyi idős mint én – gondolta, és maga sem tudta mért gondol erre. Ez a gondolat olyan közel hozta hozzá a férfit, mint a nagy hajók hullámai az egymástól távol úszókat.

A férfi mosolyogva hallgatta a harmonikaszót. Egy percig, két percig talán, aztán megint az asszonyhoz fordult. Kissé le kellett hajolnia, mert nagyon magas volt. Egész közel hajolt, és akkor látta meg az asszony a tekintetében a csókot. A férfi megfogta a kezét, és ő nem bírt megmozdulni...

A két gyerek, aki előbb lefutott a hajót nézni, most kiabálva ügetett felfelé. Riboliék kertjéből csaholva szaladt ki a fekete uszár, és a bronzkígyó elbújt egy hasadékba.

A férfi elengedte az asszony kezét. Lassú léptekkel megindultak a lépcsőn. A mantuai herceg dala üresen, kopottan nyivákolt a kőfal tetején.

A szőke asszony felült az ágyban. Ugyanazt a forró fáradtságot érezte. Hogyan fog megszabadulni ettől az emléktől?

Hallotta a messziről beszűrődő zenét. De nem a szilaj és könnyelmű dallamot. Már nem a mantuai herceg énekelt! Fájdalmas, búsongó hangok szálltak feléje. Öt-hat év ködös távolából érkeztek a régi ismerősök. A lekaszált rét szénaillatát hozták. Furcsa, de ebben a zenében csend volt, nagy, széles mezők csendessége. Simogató csönd áradt feléje, finom, szürkés-kék ég a hervadó rét fölött, és apró gyémánt csillagok. Valaki énekelt is sok-sok csukott ajtón túl. Csak annyi volt az ismeretlen férfihang, mint a méhdongás. Halk, de aranyfényű.

...Lekaszálták már a rétet

Nem hagytak rajt' virágot...

Az asszony elmosolyodott. Kiszállt az ágyból, és mezítláb odafutott az ajtóhoz. Az volt az érzése, mintha anyja vagy testvére állna az ajtó mögött. Csak ki kell nyitnia az ajtót, és a magyar muzsika küszöbén át régi otthonába léphet.

A háló egy szalonba nyílt, a szalon pedig a lakosztály előszobájába.

Az asszony kinyitotta a háló ajtaját, aztán a szalon ajtaját, aztán az előszoba ajtaját is, amely a hotelfolyosóra nyílt. Duhaj szomorúsággal áradt be a cigányzene.

A szalonban elfelejtették lehúzni a redőnyöket. Kék-fehér volt itt minden a hó *tündéri* világosságában. Kint még egyre esett. Vastag fehérségben áradtak alá a pihék. A tejes, mozgó ködben az utcai lámpák elvesztették fényüket. A Duna-part gyémántkalárisából korallkaláris lett. A hegyek nem látszóttak túloldalt. A Duna is elsüllyedt a fehér bunda alatt.

Az asszony, aki két hét előtt még ibolyás-szegfűs, forró tavaszban szédelgett, ujjongani szeretett volna a hófehér, hideg, hazai télben!

Lábujjhegyen visszaurrant a szobájába, pongyolát vett, papucsot húzott, aztán megint kiszaladt a szalonba. Nekitámaszkodott az előszoba ajtófélfájának, és a régi, lánykorabeli telekre gondolt.

Milyen kár, hogy itt nincs nagy cserépkályha, fekete rostélyajtó mögött táncikáló lángkisasszonyokkal! Milyen gyönyörű lehet most a puszta! A síkság hófehér; már kora délután rózsaszín lesz az ég. Kimondhatatlanul finom, aranyos rózsaszín. A park fái feketék. Csak ilyenkor látni, hogy milyen szép a gallyak rajza. A foglyok, fácánok bejönnek a kertbe, és a szemtelen, piros mellényes cinkék ott ugrálnak a tornác előtt. Nünüke néni apróra vágott szalonnát szór nekik, hogy „meleg legyen a kis bögyükben”, és a tyukászné forró vizet visz a baromfik vályújába, mert a szomjas pulykák dühösen kopogtatják csőrükkel a vályúba fagyott jeget. A gyümölcsösbe bemerészkedett, éhes nyulak búsan rágják a fák szalmával befont derekát, és Kó kis flóbertjével kettőt-hármat lő a levegőbe, mert „nem akarja a vendégeket bántani, viszont a fákat sem lehet tönkretenni”.

Kó...

A szőke asszony elmosolyodott.

Istenem, hiszen már Kó sincs otthon, a radnóti kúrián. Kó is hat éve asszony, mint ő.

Hat éve!

Bécs, Berlin, Párizs, London. Múzeumok, társaság, gazdag és előkelő emberek társasága. Finom formák, finom és romlott hang, sok érdekes ember, akiknek a másait minden nagyvárosban, minden előkelő társaságban meg lehet találni. A világ kicsi és nagyon egyforma. Minél tovább él benne az ember, annál jobban érzi ezt. Egy tea, egy vacsora, egy estély körülbelül olyan Berlinben is, mint Párizsban vagy Londonban. Mindössze Párizsban jobban főznek, mint Berlinben, és Londonban elegánsabbak a férfiak, mint Párizsban. Cannes-ban gyönyörű a tél, mert tavasz, de Bécsben szebb a tavasz, mint Cannes-ban. Heluánban szintén szép a nyár, de Brioniban is van olyan szép a tavasz, mint Heluánban a nyár.

Hat év alatt lassan rájött arra, hogy nem az a lényeges, ami körülöttünk van, hanem az, ami bennünk van. Mire azonban ehhez az igazsághoz eljutott, elkopott benne az az áhítat, amellyel hat év előtt a szerelmet fogadta. Hol van az a lelkendező öröm, az a rajongó szédület? Az élet túlságosan közel engedte magához, túlságosan felemelte. Mindent közélről látott, és olyan magasan állt, hogy nem volt többé hová felnézni. A fantáziája számára nem maradt semmi.

Az utóbbi években már fáradtnak és üresnek érezte magát. Aztán decemberben, most, alig néhány hét előtt...

Nem! Nem akart gondolni erre. Elkergette magától az emléket, tovább himbálta lelkét a cigányzene egyszerű dallamain.

Akkor is így hallgatták Kóval a zenét, amikor a tiszavári nagybál után a gavallérok az ablaka alatt muzsikáltak. Akkor is így esett a hó, és Kó egész éjszaka felváltva sírt, káromkodott és danolt hálóingben, az asztal tetején ülve, mert nem vitték el a bálba. Érdekes, Kó lánykorában nem is volt soha bálban, mert azt a telet követő őszen már férjhez ment.

Milyen szép volt a kettős esküvő!

Az ő uszályát Dezsőke vitte, aki pompás díszmagyart kapott. Milyen büszke volt, pedig hányszor belebotlott a kardjába! Kó uszályát Ágotay Pubi tartotta. Pubi akkor még kis kölyök volt, alig hatéves. Egyszer rá is esett az uszályra, és Kó húzta maga után a nehéz brokátselymen...

Ajtó csapódott mögötte, a villany kapcsolója kattant, hideg, sárga fény ölte meg az emlékektől puha homályt.

Az ura állt a szalonnak a másik hálószobába vezető ajtajában. Arca gyűrött volt, gyérülő haja borzas. Szájában remegett az idegességtől a

hosszú cigarettaszipka. Hangja rekedt volt az álmatlanságtól.

– Maga sem tud aludni, Máriánn?

Az asszony mosolyogva nézett rá.

– De én már aludtam, Tamás. A zene költött fel.

Tamás dühösen megrázta a fejét.

– Hallatlan! Felháborító! Egy tucat részeg fráter miatt egy egész hotel ne tudjon aludni! Balkán ez, Ázsia! Tipikus vidéki város. Ha a dzsentriknak mulatni tetszik, senki ne pihenjen! És ez egy állítólag európai ország fővárosa.

– Ne izgassa magát. Nem érdemes. Egyszer majd csak abbahagyják.

Tamás szeme villámlott.

– Egyszer! Egyszer! De mikor? Éjfél óta várom, hogy abbahagyják. Mi jogon cincognak és óbégatnak bele az éjszakámba? Át fogok menni egy másik hotelba.

– Most mindjárt?

Tamás meghökkent. Gyanakodva nézte végig az asszonyt.

– Mi az? Maga gúnyolódik velem?

A felesége nyugodtan szembenézett vele.

– Dehogy. De, higgye el, túlozza a dolgot. Az eset nem olyan tragikus. Minden nagy szállóban van zene.

– De szalonzene, kedves Máriánn! Szalonzene, amely éjfélkor vagy éjfél után egykor elhallgat. És aki üvöltözni akar, az elmegy egy bárba, és ott úgy kiabál, ahogy neki jólesik. De a bár fölött és Az, hogy egy hotelban, egy a bár alatt és a bár mellett nem adnak ki hálósobákat. előkelő hotelban különszobában üvöltözhetnek, csak Magyarországon lehetséges.

Az asszony nyelt egyet, és nem felelt.

Tamás dühösen rágta a drága berilszipkát. A sárgás-piros kő szinte szikrázott a szájában.

– Igen, ez csak Magyarországon lehet, ahol még mindig ázsiai állapotok uralkodnak, sőt nem is ázsiaiak. Mert ott csak baksis van, de ha fizet, hagyják aludni az embert. Bombayben sohasem kaptam migrént a rezgő nyárfától. Méltánytalanság és közömbösség és értetlenség és udvariatlanság és modortalanság csak itt van. Mert itt még minden urambátyám-alapokon megy. Itt nincs lelki higiénia. Itt nincs...

– Jobb volna lefeküdni. Meg fog fájni.

– Nem fogok megfázni! Mert itt úgy fűtenek, mint az örült ördögök a pokolban. Itt, amikor a határra lép az ember, és a magyar finánc gorombáskodni kezd vele...

– Túloz, Tamás. Nem gorombáskodott. Sőt, kegyelmes úrnak szólította magát.

Tamás gyorsan, egymásután hármat bólintott.

– Éppen ez az! Kegyelmes úrnak szólított, bár nem volt pontos értesülése arról, hogy miniszter vagyok-e, vagy herceg, de hát ez Ázsia. Mert jó bőröndjeim voltak, kegyelmes úrnak nevezett ki Kétszer végigszaladt a szobán.

– És hiába beszél, Máriánn, mert abban a mozdulatban, ahogy a finánc a bőröndökre mutatott; mégis csak gorombaság volt.

– Ugyan, hagyja már. Egy fináncnak nem lehetnek olyan gesztusai, mint Dúsénak.

Tamás egy pillanatra megfélekezett arról, hogy dühös.

– Hát az a nő utolérhetetlen is! Mit tud az a kezével! Emlékszik, a Nórában, amikor kinyújtja a kezét, hogy megérintse Rankot, de mégsem teszi meg? Csak a sirályok lebegésében van annyi szépség, mint abban a mozdulatban.

Az asszony önkéntelenül felsóhajtott. Hát igen, ez az, főként ez az, ami összeköti őket. Abban, ahogy a művészetet fogadják, mindig összetalálkoznak.

De a cigányzene újult erővel sírt fel odalent, és Tamásnak azonnal eszébe jutott, hogy dühös.

– Nem fogunk itt maradni, Máriánn. Az esküvő után megyünk vissza.

Az asszony megriadt.

– Hová?

Tamás vállat vont.

– Szicíliába. Az a koranyár, ami ott van, nekem nagyon megfelelt. Én a hotelt is kedveltem. Az a sok gledicsia nagyon finom. És az bostoni Harwood kellemes ember. Nagyon jól összehalásztunk mi ketten. Azt hiszem, maga sem unta magát.

Az asszony a lépcsőre gondolt, és a mantuai herceg dalára.

– Hat éve nem voltam itthon. És a telet itthon szeretném tölteni.

Tamás hitetlenül bámult rá.

– Ilyen zajban?

Az asszony elnevette magát.

– Ugyan, ne legyen gyerek! Itthon se szól műidig a cigányzene.

Tamás kedvtelenül legyintett.

– De olyan kicsinyes minden.

– Mert ilyennek látja. Mert ilyennek akarja látni. De külföldön sem kifogástalan ám minden! Ez magának Ázsia, mert egy éjszaka nem tud aludni. Én Angliában sohasem tudtam aludni, mert fáztam. Az ablakok szimplák, rosszul záródnak, a szél rázza őket, a kandallóban üvölt a szél, és hull a korom. Olaszországban alig talál az ember rendes fürdőszobát, a postásnak fizetni kell, hogy az ember megkapja leveleit, a péksütemény ehetetlen. Párizsban a színházban fizetni kell a jegyszedőnek, hogy megmutassa az ember helyét. és a francia szalonokban meg lehet fúlni a szellőzetlenségtől, arról nem is beszélek, hogy egy rendes orvost kapni lehetetlen. Mindenütt van Ázsia.

Tamás az első mondatokat csodálkozva hallgatta. Még nem hallotta így beszélni a feleségét. De csak néhány percig figyelt rá. Más kötötte le az érdeklődését.

Fejcsóválva ment ki az előszobába s onnan a folyosóra.

Nem értette a helyzetet. Visszajött.

– Máriánn, csak most látom, hogy tárva-nyitva vannak az ajtók. Miért?

– Én nyitottam ki.

Tamás szeme tágra nyűt a csodálkozástól.

– Maga?

– Én.

– Nem volt elég levegő a szobában?

Az asszony mosolygott.

– Volt.

– Hát akkor?

– Cigányzenét akartam hallani.

Tamás megrázta a fejét, mint aki rosszul hall.

– Maga?

Azt a szőke, fiatal lányt látta maga előtt, aki hat év előtt a radnóti kúriában Strauss Richárd Saloméját zongorázta neki. Tamás akkor úgy érezte magát, mintha orchideát talált volna a legelőn.

Megismételte a kérdést:

– Maga?

Az asszony mosolygott.

– Rég nem hallottam már cigányzenét, Tamás.

Tamás szédelt. Szavakat keresett. Kérdések futottak a nyelvére, és emlékek rohanták meg. Az ő felesége, az egykori Szűts Mara, aki olyan volt abban az alföldi kúriában, mint egy elátkozott királykisasszony, aki sóvárogva várja, hogy megváltsák és visszavigyék trónjára: a nagyvilágba. Ő kivitte a nagyvilágba. Ami szépet természet, művészet, pénz adhat, megmutatta, megszerezte neki. Igazi királynő lett *belőle*. És ez a nagyvilági asszony most, mint *egy* itthon felejtett pesztonka, a duhaj mulatozók lármáját hallgatja. Nem! Ezt nem lehet megérteni!

Nem szólt. Tenyerébe hajtotta a fejét.

Az asszony felkelt és becsukta mind a két ajtót. Üres, hűvös csend támadt.

Egymással szemben ültek a remekbe faragott, brokáthuzatos rokokó szalonban, az asszony marabutollas pongyolában, a férfi nehéz selyempizsamában.

Hallgattak.

Hajnalodott. A cigányzene még mindig szólt.

– Egy igen vidám társaság mulat – mondta az éjjeli portás egy magas úrnak, aki most érkezett meg a bécsi vonattal.

A magas úr sűrű utazóbundát viselt. A nehéz bunda sehogyan se illett nyáriasan lesült, barna arcához. Egyébként délceg ember volt. A szempillái feltűnően hosszúak voltak, a haja fényes és fekete, mint a holló szárnya.

A ZÖMÖK JELENSÉG

Az ég kék volt, mint a lenvirág, és a levegőben a megfagyott hó friss illata érzett. Éles, sárga napfény ragyogott a Duna felett.

A járdáról mogorva házmesterek már eltisztították a havat, de az úttestre még vastag hóbunda borult. Pest olyan volt most, mint valami északi metropolis. A szántalpakra átszerelt fiákerek fennhéjázóan csilingeltek és száguldoztak keresztül-kasul a városon. A háztetők, a szobrok roskadoztak a hó alatt. A Belváros elegáns kirakatai előtt hidegtől piros arcú, bundás hölgyek és urak sétáltak.

Délfelé járt az idő. Magas, karcsú, fekete hajú asszony jött az Akadémia felől, végig a Dorottya utcán. Szép asszony volt. Élénkkreol arcában életrevaló kék szem mosolygott. Hosszú léptekkel járt, könnyen, előkelően mozgott. Zöld téli kosztümöt viselt.

A nyakára térdig érő csincsilaboa volt csavarva, a kezét hatalmas csincsilakarmantyúba rejtette el.

A fiatalasszonyon meglátszott, hogy a legjobb társaságból való, és már gyerekkorában megtanulta, hol hogyan kell – viselkednie. Most mégis alig tudta megállni, hogy hangosan fel ne nevessen. Pedig azon, ami nevetésre készítette, általában nem szoktak mulatni az úrinők. A fiatalasszonyt ugyanis egy aszfaltbetyár kísérte.

Az aszfaltbetyár a Parlamenttől követte az asszonyt. Makacsul követte és az aszfaltbetyárkodás minden módszerét alkalmazta vele szemben. Például: gyors, kopogó léptekkel haladt el mellette, három méterrel előtte hirtelen sarkon fordult, merészen és mélyen a szemébe nézett, és visszaroht a hölgy háta mögé. Vagy lágy, andalgó járással melléje került, mint egy tavaszi szélben hajladozó fa, a nő válla felé lendült, és mély, olvadó baritonon így fuvolázott:

– Cicuska, cicuska!

Aztán: csak egy fél lépéssel maradt a hölgy mögött, és állandóan félhangosan suttogott. Körülbelül ezt:

– Tudom, szokatlan módja ez a közeledésnek, de meg kell bocsátania, asszonyom. Az a titokzatos delej, ami önből felém árad, elsöpör minden köteles tartózkodást, minden társadalmi formát.

– Asszonyom, ön gyönyörű. Asszonyom, az ön szépsége megőrjít engem. Asszonyom, én nem bírok várni, amíg közös ismerősökre akadunk, és engem annak rendje és módja szerint bemutatnak önnek. Asszonyom,

én addig meghalok. Lásza be, nem bírok lemondani magáról. Ha arra gondolok, hogy ma nem fogom meghallani a hangját, összeszorul a szívem.

– ...

– Asszonyom, azt akarja, hogy a mentők rettenetes szirénája verje fel az utca csendjét? Feleljen, asszonyom, ezt kívánja? Ha nem néz rám, ha nem adja legkisebb jelét a rokonszenvnek, összeesem a fájdalomtól.

Szünet. Hosszabb szünet. A szépasszony szó nélkül siet tovább, az aszfaltbetyár háborítatlan makkegészségben követi.

Most újabb produkciót mutat be: hirtelen megfordul, átrohan az utca másik felére, csábos, forró pillantásokat vet a hölgyre, majd mélyen megemeli a kalapját.

Ez sem használ.

Az aszfaltbetyár belenyugszik az új kísérlet sikertelenségébe, visszajön a hölgy mellé, és egyenletes léptekkel, úgyszólván kötelességszerűen halad mögötte egy fél lépéssel. Nem lehet tudni, hogy belefáradt-e a kísérletekbe, vagy csak újabb támadás kiagyalásával foglalkozik.

Az asszony időnként arca elé emeli a karmantyúját, hogy elrejtse feltörő nevetését.

Már a Gizella térre érnek. Az aszfaltbetyár agyában új ötlet bukkan fel. Megkerüli a Vörösmarty-szobrot, és loholva egyenesen szembejön az asszonnyal. Egy nagy, lepedőszerű férfizsebkendőt lobogtat a kezében. Köszön. Ellenállhatatlanul mosolyog.

– Méltóságos asszonyom! El méltóztatott veszteni a zsebkendőjét.

A fekete hajú asszony megrázza a fejét, hogy nem az övé a kendő, és sietve megy tovább. Az aszfaltbetyár nem hagyja magát, makacsul élhetetlenkedik:

– Méltóságos asszonyom, ne hagyja veszni bájos kis kendőjét! Hát nem sajnálja ezt a finom kis kendőt? Méltósá...

De az asszony nagyon siet.

Az aszfaltbetyár, aki inkább hordó, mint pálmatermetű, inkább zömök, mint karcsú, alig bírja beérni. Kezd dühös lenni.

‘ Az isten szerelmére, hát mit képzelsz ez az asszony? Milyen magasra tartja az orrát? Tudja ez az asszony, hogy kivel van dolga?!

Úgy látszik, nem tudja.

Az aszfaltbetyár már majdnem fut mellette. Dohog és liheg.

– Hallja, szépasszony, ha nem áll meg, botrányt csinálok.

De a szépasszony csak nem áll meg. Befordul egy mellékutcába és egyenesen a nagy, Duna-parti szálló forgóajtájának tart.

Az aszfaltbetyár nem az a férfiú, aki egy forgóajtótól visszariad. Beforog az asszony után a szálló előcsarnokába. Beforog, és csaknem megüti a guta.

A szépasszony ugyanis most megáll, feléje fordul és mosolyogva nyújtja a kezét. Várakozásteljesen, édesen mosolyog.

Az aszfaltbetyár ilyet még sohasem tapasztalt. Fogalma sincs róla, hogy mit csináljon. Ő ugyanis eddig mindig csak kergette a hölgyeket, de ilyen helyzetig sohasem jutott el. Mit kell tennie egy aszfaltbetyárnak, ha az üldözött nő kedves?

Az aszfaltbetyár homlokát kiveri a veríték. Piros, mint a töltött paprika otthon, Radnóton. És a szépasszony a keze után nyúlkál.

– Szervusz, Dezsőke – mondja a szépasszony nyájasan, és a következő pillanatban úgy képen üti, hogy az aszfaltbetyár szeme szikrát hány. – Szervusz, te csirkefogó! Hát ezt tanulod te drága pénzen a Lőrinc-internátusban? Ezért fizet szegény Nünüke néni százakat? Nem sül ki a szemed, te betyár? Olyan szemtelen vagy, hogy belepirulok, és ráadásul olyan hülye, hogy megáll az eszem. Ha egy csinos szoknyát látsz, elveszted a fejedet, és nem ismered meg benne a tulajdon unokatestvéredet? Nem tudom megérteni, miképpen sülyedhet idáig valaki, akinek ereiben Radnóthy-Szűts-vér folyik?

Az aszfaltbetyár egy percig kábultan mered a zöld ruhás asszonyra. Egy percig. De amint a füle felfogja a gyorsan pergő szónoklat ismerős, hazai dallamát, már kivilágosodik az agya. Ha lett is volna még némi kétsége: az az ismerős szerénység, amellyel a zöld ruhás hölgy a saját szoknyájáról megemlékezett, bizonyossá tette volna előtte, hogy legkedvesebb unokanénjét üldözte szerelmével a Parlamenttől idáig.

Édes, hazai emlékek mennyei öröme szállotta meg. Szó nélkül a hölgy nyakába borult. A hölgy részben harciasan megragadta mind a két fülét, részben összevissza csókolta.

– Dezsőke, Dezsőke, te sötét gazember! – rebegette Kó gyöngéden.

Dezsőke boldogan mentegetőzött:

– Ne haragudj! Hogy a csudába gondolhattam volna, hogy ilyen elegáns asszony lesz belőled.

– De hiszen tavaly nyáron láttál, te számár.

– Igaz – bólintott Dezsőke gondterhesen –, de azóta annyi minden történt velem, és akkor még te sem hordtad ezt a csincsillagarnitúrát. Különben is, hányatott életű férfi vagyok. Annyi a bajom, hogy részletjelenségeket nem tarthatok fejemben.

Kónak tetszett a meglehetősen értelmetlen kifejezés. Elismerően intett és megértően érdeklődött.

– Olyan nehéz az a nyolcadik osztály?

Dezsőke nem felelt azonnal. Felnézett, gondosan megvizsgálta az előcsarnok mennyezetét. Főként a gerendázat miatt aggódott. Vajon elég erős-e? Ő ugyanis hitt a rögtön bosszuló Istenben. Úgy látszott, meg volt elégedve az építkezéssel, mert nem éppen kisképűen megszólalt. A hangja ünnepélyes volt és megfontolt.

– Azt, hogy nehéz, nem lehet mondani. Csak azt lehet mondani, hogy fertelmes, rettenetes, undorító.

Szünetet tartott. Halkan felsóhajtott.

– Én, amint magad is láthatod már, csak árnyéka vagyok tavalyi önmagamnak. A tanárok szadisták. A növendékek kízásában lelik örömüket. Bennünket, nyolcadikosokat, különösen gyűlölnék, mert a mi ifjú férfiasságunk sérti az ő megkopott önérzetüket.

Kó gyanakodva pillantott Dezsőkére.

– Dezsőke, Dezsőke! Te irodalmi környezetbe vegyültél. Én attól félek, hogy költeni fogsz.

Dezsőke az értékes egyéniségek nemes szerénységével bólintott. Ha nem volt részeg, hajlott a költészet felé. Általában minden alkalmat megragadott, ami elvonta a tanulástól.

– Mit tagadjam, Kó, érdekel a széppróza. Veégh Elemér lapjában a *Bágyadt virradatban* rövidesen megjelenik Szeretőm csuklója című lírai novellám.

Kó elszörnyedve rogyott egy székbe.

– Szent isten! Hová jutottál, Dezsőke? Szegény Nünüke néni! Szegény, jó Nünüke néni! Nem hiába mondta nekem, hogy rossz sejtelmei vannak, mert valamelyik éjjel bikával álmodott. Mi azt hittük, a bika azt jelenti, hogy Sarolta kisasszony el fogja rontani Nünüke néni új barna szövetruháját, mert el is rontotta. De úgy látszik, nem ezt jelentette a bika, hanem azt, hogy te is költő lettél.

Kó búsan nézett maga elé.

– Rettenetes! Most már a második a családban. Hová fogunk még süllyedni?!

Dezsőke fölényesen mosolygott.

– Hová fogtok emelkedni általunk! Veégh Elemér nemsokára nagy ember lesz, az én érvényesülésem pedig csak idő kérdése.

Kó végére akart járni a dolognak.

– Szóval most te Veégh Elemérrel barátkozol?

Dezsőke vállat vont.

– Ahogy vesszük: vagy ő barátkozik velem. Mióta Hildegard elhagyta, nem bír egyedül lenni. Azelőtt Szakolyay Tiborral volt mindig együtt, de hát most már nem lehet Tiborral együtt, mert Tibor szerette el tőle Hildegardot.

– Milyen leány az a Hildegard?

– Szép nő, de nincs érzéke a költészet iránt. Nem bírta hallgatni Veégh Elemér verseit. Mikor Elemér fáradt, színtelen, rekedt hangon elkezdte mondani, hogy:

*„Ó, barna felhők, ó, barna felhők,
piros hegyek és tengerek,
aki teheti, megszeret, s ha nem teheti, elmegyek...”*

akkor ő mindig Tiborra nézett, mert tudod, hogy Elemér és Tibor elválaszthatatlanok voltak, és Tibor mindig ott volt, ahol Elemér. És mikor Elemér tovább mondta a verset, hogy aszongya:

*„Ó, reszket esem, ó, reszketések láza,
ó, betegségem, ó, betegségek vágya...”*

akkor Hildegard felkelt és kiment a szalonból az ebédlőbe. Az nem volt baj, hogy ő kiment, de kiment Tibor is. Azért Elemér csak tovább mondta a verset, mert amíg volt valaki a szobában, ő mindig tovább mondta. És én ott maradtam. Amikor Elemér odáig jutott, hogy aszongya:

*„... rossz hinta, rossz hinta,
nem lendül, nem repít,
mélységbe leterít: lógok...”*

akkor én is kimentem, mert idegzetem még nem finomult ki eléggé a modern költészethez. Az ebédlőbe mentem, de többnyire gyorsan visszajöttem, mert Hildegard meg Tibor csókolóztak, és én diszkrét úriember vagyok. Ezért nem is szóltam Elemérnek. Gondoltam, majd rájön

magától, hogy aligha lesz itt esküvő. Rá is jött. Nagyon ordított, s mert megesett rajta a szívem, telefonáltam Vertánnak, aki itt állomásozik Pesten, és elvittük Tibort mindenféle finom helyekre, hogy felejtse bánatát, és megtanuljon inni.

– És megtanult?

Dezsőke szerényen mosolygott:

– Ő nem. Én igen.

Finom, balladai homály terjengett az elbeszélés nyomán. Kó, aki részben azért jött Pestre, hogy Dezsőke édesanyjának, Nünüke néninek, híreket vigyen egyetlen fiáról, úgy érezte, hogy erősítőre van szüksége.

Nem, igazán nem lehetett volna azt állítani, hogy a Dezsőke körül felmerült jelenségek megnyugtattak volna egy aggódó anyai szívet. Kó felállt.

– Gyere, Dezsőke, az étterembe. Ott jobban beszélgethetünk.

Dezsőke barátságosan vigyorgott. Gyermekkorából megmaradt az az áldott jó tulajdonsága, hogy a nap bármelyik szakában tudott enni.

Még nem volt ebédidő. Kó teát kért, Dezsőke, tekintettel arra, hogy reggeli előtt van, barna sört. Kó, mivel ő volt a vendéglátó, nem szólt bele Dezsőke ténykedésébe, azt azonban hamar észrevette, hogy szeretett unokaöccse tiszteletre méltó gyakorlatra tett szert a sörivásban.

– Mondd csak, Dezsőke – kezdte meg Kó a helyzet tisztázását –, te ugyebár a Lőrinc-internátus növendéke vagy?

– Igen.

– Bennlakó?

– Igen.

– Akkor hogyan aszfaltbetyárkodhatsz délelőtt a Belvárosban?

Dezsőkének szempillája sem rebbent. Nyugodtan megfejtette a kérdést.

– Úgy, kérlek alássan, hogy sztrájkolunk. Rossz a koszt. Tél van, január. Ilyenkor minden hazafias érzésű magyar ember kolbászt akar enni. Amíg az agg Lőrinc nem ad kolbászt reggelire, ebédre, vacsorára, addig nem vonulunk be a tantermekbe. Kérdem szeretettel: miből fog ő megélni, ha mi nem akarunk tanulni?

Kó dühösen legyintett:

– Hiszen éppen abból él, hogy nem akartok, gazfickók, tanulni. Tisztességes diák úgyszincs abban az internátusban, ahol pénzért vásárolják az érettségit.

– Fölösleges vita ez, Kó – felelte elnézően Dezsőke. – Te asszony vagy és hencegsz. De ha Balázs bácsi nem vett volna el kilencszáznyolcban, ősszel, akkor neked is vissza kellett volna menni az intézetbe, ha ugyan találtak volna olyan intézetet Magyarországon, amelyikből még nem csaptak ki. Te könnyen elbánsz most velem, mert nem akarsz emlékezni a múltra, én viszont úriember vagyok, és nem emlékeztetlek rá. Hidd el, Kó, nem könnyű az én sorsom. Szívesen férjhez mennék én is az érettségi előtt, ha lehetne, de, sajnos, én férfiú vagyok.

Előkelő, mélabús gesztussal az orra alá nyúlt, ahol valami bajuszféle derengett.

Kó elnevette magát. Hiába, Dezsőke az ő vére. Sőt, az ő nevelése. Sok szép, viszontagságos időt töltöttek el együtt Radnóton, a Tisza menti pusztán. Igaz, Dezsőke hat évvel fiatalabb nála, de azért mindig megértette Kót, vagy talán éppen azért követte, mert zsenge szűz lelke fogékony volt minden gazság iránt. Lelkesedve fogadta a városi internátusokból hazatérő Kót a kicsapatások idején, és hű csatlós volt mindama tettekben, amelyeket Kó, barátaival, Szakolyay Tiborral és Veégh Elemérral, két szomszéd földbirtokos fiaival hajtott végre.

Sajnos, a régi szép idők elmúltak. A nagy harcok lezajlottak. Kó férjhez ment Margittay Balázshoz, aki ma már őrnagy, és Kó mindenféle unalmas bálban az emelvényen foglal helyet a bálányák között, ahelyett hogy Dezsőkével zöldre festené a fehér foxit. Szakolyay Tibor holnap esküszik hűséget Hildegardnak, Veégh Elemér pedig költői bánatba borulva, lapalapítással zsongítja keservét.

– Eljár az idő! – sóhajtott fel Dezsőke.

– Bizony, bizony – mosolygott Kó. – Már hat éve asszony vagyok, Dezsőke, és mégis úgy tűnik nekem: csak tegnap volt, hogy te beleestél a paradicsomos üstbe, és Nünüke néni úgy kiporolta a nadrágodat, hogy világgá bujdosnál.

Dezsőke ravaszul Kó szemébe nézett.

– De te is világgá bujdosnál, Kó, amikor Balázs bácsi párbajban megsebesült, és Melanie néni nem engedte meg, hogy meglátogasd.

Kó barna arcát könnyű pír lepte el. Még ma is úgy szereti az urát, hogy családtól, testvértől, otthontól elszakadna érte.

Pedig milyen szép is az ő régi otthonuk, Radnót! A nagy alföldi pusztán a régi kúria, a kert és a rétek alatt a Tisza. Most jégtakaró födi a szőke

hullámokat, de lenn, a súlyommal átszótt mély vízben már tavaszról álmodnak az ezüsttestű halak.

Mind a ketten hallgattak.

Az étterem óriási tükörablakán a nehézsárga selyemfüggönyökön lágyan tört át a hó fehér fényessége. A dús vörös szőnyegen nesztelenül suhantak tova a pincérek. Valami békés hazai hangulata volt a csendes délelőttnek.

Kó azonban nem az az asszony volt, aki sokáig mélézik magában. Dezsőkéhez fordult.

– De ne hidd, Dezsőke, hogy könnyű dolgod lesz. Nünüke néni nemcsak engem bízott meg ügyeid rendezésével, hanem Balázst is. Őt pedig ismerheted. Alaposan el fog intézni mindent.

Dezsőkét nem érintette kellemesen a hír, ahogy nem érintette kellemesen éjszaka Margittay Balázs megérkezése sem. Amikor éjszaka virágos hangulatban itt támolygott Vertánnal a szálló körül, úgy megdöbbsent a szánról leszálló Margittay Balázstól, mint a bűnei kísértetétől. Pedig szerette Balázst, a huszár őrnagy volt számára a férfi és a gavallér eszménye. Azzal viszont tisztában volt, hogy belőle csak igen nagy fáradtsággal lehetne olyan úriember, mint Balázs, a fáradtságot pedig Dezsőke nem kedvelte, ő letett arról, hogy férfieszményképpé magasztosuljon, de nem tett le róla az édesanyja, Nünüke néni és a nagynénje, Melanie néni.

A két néni, akik közül Melanie néni gazdálkodott, Nünüke néni pedig háztartást vezetett Radnóton, minden, a külvilággal kapcsolatos ügyet Balázssal intéztetett el. A két asszony jobban szerette az őrnagyot, mint a tulajdon gyerekeit, és Kó azt állította, hogy Balázs közönséges „szívrafló”. Melanie asszonynak minden oka megvolt rá, hogy nagyon szeresse ezt a vejét, aki mindent megtett érte. A másik veje, Simaházy Tamás, alig törődött vele. A maga módján ragaszkodott a felesége családjához, de ez a mód hűvös volt és szórakozott. Sehogy sem illett bele Tamás az egyszerű, vidám és nyílt Radnóthy-Szűts famíliába.

Dezsőke sem kedvelte Tamást, de azért most nem bánta volna, ha a vidám, délceg kékhuszár helyett Tamás közelgett volna fáradt lépteivel az étterem felé.

– Idejön – állapította meg Dezsőke búsan, és azon töprengett, hogyan tűnhetne el sürgősen. Volt egy és más a füle mögött, amiről Balázssal nem

társalgott volna szívesen. Legalább ma nem és holnap sem, amíg Tibor esküvője le nem zajlik, és egy Piri nevű úrhölgygel ő ott nem tölthet el néhány kellemes órát.

Egy árny, mégpedig egy sétáló árny tűnt fel a Dunára néző ablak mögött.

– Elemér, Elemér! – kiáltotta Dezsőke a vadidegen árny felé, és kellemes könnyedséggel utánairamodott, egyedül hagyva Kót több söröskancsó és elpusztított ringli emléke fölött.

CESARE PETORELLI

Margittay Balázs, mielőtt bement volna feleségéhez az étterembe, megállt az előcsarnokban. A lépcsőkön a sógora, Simaházy Tamás jött lefelé. Bevárta. Amíg Tamás gyors és mégis fáradtnak ható lépteivel igyekezett feléje, egy pillanatra átvillant agyán a múlt, mindaz, ami hat év előtt történt.

Balázs valaha szerette azt a lányt, aki ma Tamás felesége, és akiért Tamás párbajban rálőtt Balázusra. A huszár akkor majdnem belehalt abba a sebbe.

Különös! Egészen friss még az emlék, a párbaj emléke. Fehér nyírfák fogták körül a tisztást, ott a tiszavári ligetben. Ősz felé járt az idő, de eső eshetett akkoriban, mert a tisztáson üde zöld és buja volt a fű. Igen, az idegeiben maradt a puha, dús fű érintése, amikor lezuhant a földre. A golyó a tüdejét ütötte át, és a pisztolyt, amelyből a golyó kisuhant, Tamás fogta rá...

Erre az őszi reggelre jól emlékszik, bár volt néhány párbaja, és azoknak az emlékét, mint a fölösleges és unalmas terheket, kiverte a fejéből. De Tamás gyűlölettől sápadt, hideg arcát nehéz elfelejteni. Érdekes! Minden más, ezzel a furcsa kalanddal kapcsolatos minden más élménye, emléke elszállt belőle.

Valaha szerette Marát. Bizonyára szerette, hiszen feleségül akarta venni. És mégis: egyetlen olyan édes percet nem talál a múltban, amely a régi szőke lánytól édes. Mennyit táncoltak együtt! Mennyit járt hozzájuk! Lovagoltak, mulattak, kocsiztak együtt. Udvarolt neki. Virágot küldött. Muzsikáltatott, ravasztól nyárig.

De ha arra a tavaszra gondol, hűvös üresség hallgat a szívében. Az az érzés, ami Marához fűzte, úgy meghalt, ahogyan csak nagyon kevés érzés tud meghalni. Viszont minden színes, forró, élettel, vérrel teli attól a perctől kezdve, hogy Kót megismerte, és a vidám csitri kis, barna kezével megérintette a szívét, megérintette és örökre megfogta.

Hat éve lesz a nyáron, hogy befutott az életébe nyugtalan, örökké topogó, sárga szandáljaival, piros ruhájában, lobogó fekete hajával. És azóta örökös jelenben él. Az évek leperegnek egymás után, anélkül, hogy múlt lenne belőlük. A felesége vidámsága, egészséges, üde szerelme valami nyugodt, egyenletes ragyogást ad az életének. Reggel az árnyas, nyári kertekben árad ilyen illatos és tiszta világosság.

Kó édes asszony és derék barát. Egészen, egészen hozzá tartozik. Amióta közös lett az életük, Balázs nem ismeri a magány, a férfimagányosság fanyar hetykeségét és üres szabadosságát. A hivatásán kívül nemcsak mint ember, hanem mint férfi is tudja, hogy miért él.

Amint most Tamás hűvös és zaklatott arcába pillantott, arra gondolt, hogy Tamás ezt a kérdést nem tisztázta olyan szerencsésen, mint ő.

Azonnal megállapította, hogy Tamás nincs jó színben. Meglehetősen régen látta; az asszonyok még el-ellátogattak egymáshoz, de ők kerültek a találkozást. Nem megfontoltan tették ezt, inkább ösztönszerűen. Tamás nem bírta elfelejteni a féltékenységnek azt a mérgezett kínját, amelyet Balázs miatt szenvedett el, amikor azt hitte, hogy Mara Balázst szereti. És Balázs nem bírta elfelejteni azt a gyűlölettől sápadt arcot, amely annak a régi párbajnak a reggelén szembe nézett vele. És most is, ahogy Tamással kezet fogott, ez a hideg emlék tette bizonytalanná arcán a mosolyt

Mennyire megöregedett! – gondolta.

Ez sohasem fog megöregedni! – mondta magában Tamás keserűen.

Rosszkedvűen vizsgálta Margittay sima, barna bőrét, fényes, fekete haját, amelyben egyetlen ősz szál sem akadt, és búsan állapította meg, hogy az ilyen férfit szerethetik az asszonyok.

Közben, persze, igen kellemesen beszélgettek az utazásról, Tamás birtokairól és arról, hogy Margittay ezredét elhelyezték Tiszavárról egy nagyobb városba, úgyhogy most közelebb laktak Margittay birtokához, amelyen Kó szenvedélyesen gazdálkodik.

– A tél gyönyörű Magyarországon – mondta Margittay. – Most itt maradtok, ugye, néhány hónapig?

Tamás rosszkedvűen rázta meg a fejét:

– Nincs kedvem hozzá. Nem bírom ezeket a magyar viszonyokat.

Balázs nem felelt. Semmi kedve sem volt hozzá, hogy összevesszen Tamással. Felkelt és átvezette a feleségéhez.

Kó mosolyogva nyújtotta a kezét Tamás felé. Finom, előkelő mosollyal, finom, előkelő mozdulattal. Balázs belül mindig nevetett, ha Kót ilyen kifogástalanul társaságbelinek látta. Ez azt jelentette, hogy ki nem állhatja azt, akivel a legszebb formák között nyájaskodik.

Hiába! Kó sem tudott felejteni, és az urát minden csepp vérével imádta. Nem tudta elfelejteni azt a délutánt, amikor – a párbaj napján – reszketve állt a telefon mellett, és várta a híreket Margittay betegágyától, és nem

tudta elfelejteni azt az éjszakát, amikor édesanyjától, otthonától elszakadva, nekivágott a borús, őszi időnek, hogy láthassa, ha csak egy pillanatra is azt, akit halálosan szeretett, és aki más leányért kapott halálos sebet.

Az, hogy Margittay felgyógyult és őt vette feleségül, nem enyhítette meg Kó haragját Tamás iránt. Sőt! Igazi, női következtetéssel azóta még jobban haragudott Tamásra, mert éppen nagy boldogságában jött rá arra, hogy mit veszthetett volna, ha Margittay meghal.

Néhány nyájas szó után, amikor ő is megállapította magában, hogy Tamás nagyon sokat öregedett, elbúcsúzott a férfiaktól, és felment Marához.

Miután egymás nyakába borultak, és Kó többször hátba verte Marát, Mara pedig megtörülte a szemét, mindketten helyet foglaltak a díványon, amely éppen olyan kényelmetlen volt, mint amilyen szép.

Mara cigarettára gyújtott, Kó pedig gyermekkorából megőrzött, elpusztíthatatlan étvágyával egy nagyobb doboz cukornak esett neki.

Gyorsan megtárgyalták Szakolyay Tibor házasságát, Nünüke néni új szeszélyeit, a tiszavári híreket, Mara új ruháit.

Egy pillanatnyi szünet állott be. De csak annyi, amíg Mara nagyot szippantott egyetlen darab ametisztből faragott szipkáján, és amíg Kó bekapott egy nagyobb bonbont.

Kó nem az az asszony volt, aki tékozolta az időt. A szája némaságra volt kényszerítve, mert tele volt, de a szeme azért elevenen futott körül a szobában, és megállt azokon a hosszú szálú bordó rózsákon, amelyek forró illatuk teljességével és szirmaik teltségével letagadhatatlanul elárulták, hogy nem üvegházban nőttek, hanem boldog napfényben, vulkanikus talajban, vidám és szilaj olasz tengerpart felett.

Kitől kaptad? – kérdezte Kó tekintete.

Mara nem akarta elérteni a kérdést

Kó lenyelte a cukrot, és nagyot kiáltott:

– Tamástól kaptad ezt a virágot, hé?

Mara elnevette magát. De kissé fanyar volt a nevetése.

– Nem Tamás banálisnak tartja azt, hogy virágot adjon.

Kó felpattant a díványról.

– Ne beszélj! Én megbúbolnám az uramat, ha nem adna nekem virágot. Ha virágot adni banális, kezét csókolni is banális. Pedig én sértésnek

venném, ha nem csókolna nekem kezét.

Mara vállat vont:

– Az más.

– Dehogy más! Ha nem csókol kezét, majd kezét csókol más. Ha nem hoz virágot ő, majd hoz más.

A rózsákra mutatott:

– Látod, már hozott is! – odabújt Marához, mint egy cica. – Na mondd: ki hozta?

Mara felkelt, legyintett. A keze idegesen reszketett.

– Nem fontos...

Az ablakhoz sétált. Kinézett a jeges Dunára. Kó összeráncolt homlokkal gondolkozott.

Mara odajött hozzá, megsimogatta a haját.

– Hogy van a kislányod, Kó?

– Jövőre már iskolába jár. Most mamánál van Radnóton. Ilyenkor mindig elrontják, alig győzöm aztán helyre nevelni. De mama meg Nünüke néni nagyon boldogok vele.

Kó azonban nem hagyta magát lépre csalni a gyermekével. Rajongott a leánykájáért, de nem lett süket és vak minden mással szemben, ha a gyermekéről beszélhetett. Különösen most nem, amikor veszedelmet szimatolt a levegőben. A szeme sarkából vizsgálgatta Marát, aztán óvatosan megkerülte a kérdést.

– Természetesen én is nagyon boldog vagyok a kis poronttyal. Mondd, Mara, nem hiányzik neked a gyerek? Ne haragudj, hogy megkérdem: boldog vagy te?

Mara összerezzen. Riadtan pillantott reá.

– Hiszen emlékszel – folytatta Kó –, otthon, Radnóton, mennyit beszélünk a boldogságról. Egyszer azt kérdeztem tőled, mi a szerelem? Milyen a szerelem? Te akkor már nagyon szeretted Tamást, és elmondtad nekem...

Mara csendesen bólintott:

– Igen, akkor nagyon szerettem.

– Elmondtad nekem, hogy milyen. És akkor, éjszaka, a huszárok éjjeli zenét adtak, és akkor éjszaka láttam én először az uramat.

A Kó hangja halk lett, szégyenlős.

– A nagy olajfa alatt állt, és ő dirigálta a cigányokat. Május volt, és akkor én rögtön tudtam, hogy mi a szerelem, de csak sokkal később tudtam meg, hogy mi a boldogság. De te boldog voltál menyasszony korodban, Mara. Mondd, boldog vagy most is?

Mara végighúzta kezét a homlokán. Sietve, halkán válaszolt.

– Hogyne, igen.

Nem akar beszélni! – gondolta Kó, és rosszkedvűen pislogott a piros rózsákra.

Nem, Mara nem akart beszélni. Nem tudott beszélni arról, ami hirtelen, váratlanul meggyulladt a szívében. Első nagy szenvedélye színeit az évek megfakították, és most olyan új színek ragyogtak fel körülötte, hogy belekápázott a szeme. Szédült.

Szédült attól a gondolattól, hogy akár csak érzésekben is elszakadjon az urától. Hiszen egykor az egész életét, a becsületét, a büszkeségét feltette egyetlen lapra Tamásért. De nem volt könnyű megmaradni Tamás mellett. Nem korban: lélekben volt hozzá túlságosan fiatal. Ezt az első években nem érezte, most azonban rátört a megismerés. Akkor tört rá, amikor minden idegével ismét Tamás felé, Tamás első szerelmének múltja felé igyekezett.

*

Cannes-ből jöttek amerikai barátjuk vitorlásán az olasz tengerpartra. Ötletszerűen vetettek horgonyt egy öbölben, mert szép, romantikus vonalú hegyek alkották a kikötő háttérét. Sok angol meg amerikai volt a városban, ebből arra következtettek, hogy jó szálló is akad majd. Volt is. Aztán úgy megszerettek ott, hogy hetekig maradtak.

Egy délután érdekes fejű urat mutattak a bennszülöttek Marának a cukrászdában. Középmagas olasz úr volt. Az, hogy olasz, a mozgásán és választékos, de kissé színes eleganciáján is látszott. Kékesfekete haja, szakálla erősen őszült, de nagy, fekete szemében a talentum elpusztíthatatlan ifjúsága tüzelt.

– Híres portréfestő – mondta Mara kísérője –, itt van villája az öbölben.

– Mi a neve? – kérdezte Mara.

A kísérője kimondott egy dallamos olasz nevet, és Marának elállt tőle a lélegzete.

Mintha ajtó pattant volna fel, s mintha élesfehér fénysugár vakított volna bele a sötét múltba.

Ez a festő festette azt a képet, amely a radnóti kúriában függ a falon. Ő festette Radnóthy-Szűts Katalin rózsaszín ruhás, szőke hajú, titokzatos hideg-forró mosolyú mását. Ez a festő szerette egykor Radnóthy-Szűts Katalint. Szerette és elhagyta, és érte halt meg a híres-rossz szép leány. Ez az olasz ott járt, ott élt egykor Radnóton. A zöld zsalus ablakok mögött csókolózott Katalinnal.

Élt és nevetett. Kinevette Tamást, aki akkor ábrándos, szerelmes diák volt, és úgy nézett fel Katalinra, mint a szentképre.

Ez a festő az, aki a csalódás, kétkedés, megcsalás mérgét megismertette Tamással. Ő a magáévá tette és eldobta magától azt a lányt, akiről Tamás csak álmodni mert. És megfestette a képét. Megfestette úgy, ahogyan ő látta Katalint a szerelem forró közelségének mámoros őszinteségében.

Mara jól emlékezett a képre, amely valami furcsa, buja homályt, a fátyolos színek csillogó homályát jelentette a világos, egyszerű kúriában. Mi minden pihegett ki abból a képből! Egy régi, szénaillatú, rózsabontó, mennydörgéssel, gyémántvillám-cikázással ékes június. Két vakmerő, gáttalan ember találkozása. A szerelem, amely gyilkosan szép, mert elmúlik.

Mara érezte, hogy meg kell ismernie a festőt. Hiszen a festő is abból a múltból érkezett eléje, amelynek a hatása alól nem tud szabadulni, amely egyformán intézte az ő és a Tamás életét.

Radnóthy-Szűts Katalin kriptájában ismerték meg egymást. Tamás azért szeretett Marába, mert Mara hasonlított Katalinra, és azért vette feleségül, mert azt hitte, hogy olyan sors érte Marát, mint egykor Katalint. Mert azt hitte, hogy Marát is szerették és elhagyták.

Meg kell ismernie a festőt! Ismernie kell azt a férfit, aki miatt Katalin nem látta meg Tamást.

Másnap kora délelőtt a torkában doboló szívvel haladt le Riboliék háza mellett az öbölhöz vezető lépcsőn.

– Az a villa az – igazították útba –, ahol a terasz előtt mimózafa nyílik. Az a villa a Cezare Petorellié.

A lépcsős kis utcáról remekbe készült kovácsoltvas kapu nyílt a villa kertjébe, de a kapu zárva volt. A csengettyűje pedig, jó olasz szokás szerint, nem szólt.

Mara tanácstalanul álldogált a nagy trombitafa zöld árnyéka alatt. Az ágak kinyúltak a kertből, a széles levelek csipkésen engedték át a délelőtti napfényt.

A ház kétemeletes volt, de csak a tenger felé; az utca felé csak földszintje volt, mert hegyoldalba építették. Az emeleti rész a tengerre nézett, minden emeleten egy-egy terasz, nagy, terrakotta színű árnyékvető ponyvával. A villa kertje is hegyoldalba esett, s a hegyoldalt élesen vágta le a Teremtő a tengeröbölíig. A kertet tehát három teraszra osztották, és egyik teraszról a másikra lépcsők vezettek. A teraszok szélét faragott márvány karfák védték, de a márványt dúsan befutotta a lila virágú klematisz. A könnyű, vörös talajban hortenziabokrok nyíltak, és húsos, fehér virágok tündököltek a magnóliafákon is. A narancsfa csontsín virágsillagocskái mint pici fátylakat lengették finom illatukat; a bokrok alól pedig violaszínű köd terjengett: az ibolyák lehelete.

Mara egy pillanatra szívére szorította a kezét. Meghatóan szép volt ez a virágszagú reggel. Talán nem is kellene egy lépést sem tennie. Meg kellene elégednie azzal a boldogsággal, amit az élet ezekben a szépségekben nyújt. Meg kellene elégednie azzal, ami szép volt a múltban: a boldogság emlékével. A szerelem első, nagy szédületének lobogó perceivel. Mindazzal, ami volt és ami nincs már. Elvégre az élet nem adhat mindent.

Igen, nem lehet mindig csak kapni. De hiába! Elviselhetetlen ez az üresség, amely egyre jobban úrrá lesz az életén. Tamás már nem az a számára, aki valaha volt. Megszokta őt? Vagy már nem szereti? Fáradt és szórakozott. Finom és udvarias, mint azelőtt, de sokszor, ha együtt vannak, és Tamás szótlanul a levegőbe bámul, vagy rosszkedvűen beszél az ő számára jelentéktelen semmiségekről, Mara szívét megmarkolja a rémület: ez az ember unatkozik mellette! Talán még ő maga sem tud róla. Ma még nem. De rettenetes lesz a nap, amikor ráeszmél arra, hogy a felesége is csak olyan, mint a többi asszony, akiket élete kalandos során megszeretett és megunt.

Nem, ezt a napot nem lehet bevárni! Tenni kell valamit, hogy Tamás ismét úgy szeresse őt, mint hat év előtt, és úgy szeresse őt, mint azt az asszonyt, akit életében legjobban szeretett, mint Szűts Katalint.

Igen, ezért kell megismernie azt a férfit, akit Szűts Katalin halálosan szeretett.

Cesare Petorelli... Sok idő telt már el azóta, hogy Cesare Petorelli Radnóton járt. Sok minden átroboghatott azóta már a festő életén. Vajon emlékszik-e még Szűts Katalinra?

Mara még egyszer megpróbálta kinyitni a vasajtót, de a naptól langyos kilincs nem engedelmeskedett. Lement az öbölbe, mert arra gondolt, hogy talán onnan is vezet ajtó a kertbe. A sűrű babérsövény között meg is találta a bejáratot. Bement tehát a kertbe. Fel, az első teraszra, aztán a másodikra, aztán a harmadikra.

Senkivel sem találkozott.

Két álmos macska heverészett a villa előtt a napsütésben. A földszinti ajtók tárva voltak. Belépett a házba. Tágas nappaliban állt, virágos kretonnal behúzott angol bútorok között. Sok és nagyon szép perzsaszőnyeg hevert a padlón, gondtalan gazdagságot hirdetve, az egyszerű lámpa nagy tányérján azonban, olasz szokás szerint, csak egy olcsó selyemkendő függött. Drága versenyzongorán kobaltvázában szegfűk, az ajtókon tarka gyöngyfüggönyök, amelyek a tenger felől érkező könnyű szellőben halkán-halkán, vidám gyöngymuzsikával csilingeltek.

Mara, minthogy senki sem mutatkozott, megindult a másik szoba felé. Ez szalon volt, vörös gobelinbútorokkal. Itt sem talált senkit. Kilépett tehát a folyosóra, amelyet barna faburkolat fedett. Itt félhomály volt. Lépcső vezetett az emeletre, s a lépcsőn valaki jött lefelé.

Mara nem látta jól az arcát, de lángoló, sötét tekintet sütött feléje.

Ó, milyen szeme van ennek az embernek! – gondolta, és maga sem tudta, miért, azonnal az ötlött az eszébe, hogy Tamás szürke szeme milyen hűvös.

– Engem keres, asszonyom? – kérdezte a festő, s már fogta a kezét, és szép, friss mozdulattal meghajolt.

Mara mosolygott és bocsánatot kért a korai látogatásért, majd amikor már helyet foglaltak a vörös szalonban, elmondta, hogy nagyon boldog lenne, ha a mester megfestené az arcképét.

Cesare Petorelli kijelentette, hogy csak azért él, hogy szépasszonyokat fessen, de ide pihenni jött, és egy-két hétig nem kíván dolgozni.

Aztán megkérte Marát, hogy üljön háttal az ablaknak, és a nappali szoba virágos szüleiről visszaverődött fényben, tarka, puha megvilágításban hosszan elnézte Marát.

– Nyári arca van – mondta halkán, aztán felnevetett –, mulatságos, ugye? Tudom, bolondokat beszélek, de ezek az én mesterségem kifejezései. Nyári arca van. Lány és finom, érett színek ezek. A haja, a fehér bőre, a halványpiros szája. A tavasz zaklatott, ideges; az ősz feldúlt. Én csak a nyárban érzek harmóniát. Magában az van.

Mara kissé fanyarul elmosolyodott. Milyen csalók a színei! Minden messzebb van tőle, mint a harmónia.

Petorelli azonnal megérezte, hogy gondolatban ellentmond neki.

– Tévedtem?

Mara vállat vont:

– Lehet, hogy nem tévedett. Lehet, hogy csak nem a mai napom hangulatát érzi.

A festő elgondolkozva pillantott rá.

– Lehet. Az is lehet, hasonlít valakire, aki bennem a nyárral kapcsolatban él – végigsimított a homlokán –, valamelyik hölgyre, akit nyáron festettem, vagy aki nyári szépség volt. Nem tudom – tétován nézett a levegőbe –, nem tudom, annyi nőt festettem...

Mara megkérte, hogy mutassa meg a műtermét. Hirtelen nagyon fáradtnak érezte magát. Csalódott. A múlt, úgy látszik, elmúlt. A halálos szerelemnek még az emléke is meghal. Itt is.

Felmentek az emeletre. Nagy szoba volt ez, és az ablakok mind a tengerre néztek. A parttalan víz a délelőtti napsütésben olyan volt, mint a kékes fényű gyémánt. Kép alig volt a műteremben. A mester Rómában szokott dolgozni. Egy megkezdett nagy vászon volt csak, tájkép. Innen az emeletről nézve, a tenger és a kert egy darabja.

Mara úgy találta, hogy a kép rossz. Ellenben egy portré előtt meghökkenve állt meg. Férfiarckép volt. Fiatal férfit ábrázolt, aki vakmerő kedvvel tekint bele a világba. Condottiere-tekinete volt. Merészen és kíváncsian nézett szembe az élettel. Egyenesen, vékony, sima száján pedig makacsság és szerelem.

– Ki ez?

A festő nevetett és kilépett a teraszra.

A terrakotta árnyékvető ponyva megmozdult, és tompa, vöröses világosság vetődött a műterembe. Nagyon magas, széles vállú és karcsú férfi jött be a festővel.

– Az én magyar barátom: Iharos György.

A férfi meghajolt, és magyar szokás szerint kezét csókolt. A társalgás eddig olaszul folyt, de most Mara magyarul válaszolt a férfi bemutatkozására. Vidám, könnyű, otthoni hangulat lengte körül. Tamással állandóan külföldiek között volt, és magyarul alig beszélhetett. Igaz, Tamással, egymás közt magyarul beszéltek, de mostanában olyan ritkán voltak együtt, s ha egyedül voltak, sem beszéltek.

Iharos társaságbeli ember volt, és amellett igen jókedvű. Marának Margittayt juttatta az eszébe. Az a közvetlenség, ahogy a magyar úriember tud szólni a nőhöz, a világ egyetlen nemzetének a férfijaiban sincs meg. A magyar tud kedves lenni anélkül, hogy bizalmaskodnék, és már az első percben tud szerelmet sejtetni anélkül, hogy szemtelen lenne.

Ez a fényes, fekete hajú, vakmerő szemű, makacs szájú Iharos György a tizedik percben már elhitette Marával, bár szóval nem mondta, hogy isteni csoda számára ez a délelőtt, mert Marát megismerhette. Elhitette vele, hogy nőkre általában rá sem szokott nézni, sőt a mai napig is behunyta a szemét, ha csinos nőt láthatott volna, mert egy titokzatos jeladás már régen tudtára adta, hogy 1914 telén meg fogja ismerni Marát. És ő azért született, hogy megismerje. Az élete értelme ez a találkozás.

Mindezt így elmondani otrombaság lett volna. Nem is így mondta el, hanem finom célzásokban, félbehagyott mondatokkal, mély és gyors pillantásokkal. Tanult hódító volt, akinek nem volt egyéb dolga, mint hódítani, s akit a jóisten is szerelemre teremtett.

Mara, ha otthon találkozik vele, elismeri magában, hogy érdekes férfi, aztán nem törődik vele többet. De a találkozás itt történt a túlfűtött, túl díszes tavaszban, itt, ahol többé-kevésbé az előkelőségtől szürke és az unalomig korrekt férfiakkal érintkezett, akik után ez a magyar, a fajta minden forró és vidám szemtelenségével, meglepetésnek és élménynek hatott.

Álltak az árnyékvető ponyva piros világosságában, a kék tengeri szélben, és beszéltek és nevettek.

Petorelli mosolyogva és megértéssel nézte őket, és a lelkén már átsuhant egy kettős portré terve. Szép volna ez a két vidám, ifjú ember így, egymás mellett, az ébredő szerelem levegőjében. Csak az asszonyra sárga ruha kellene. Valami érett sárga. Nyári sárga.

Remek volt az elgondolt kép, de amikor eszébe ötlött, hogy a képet meg is kellene festeni, elszomorodott, mert a munkát szíve mélyéből

utálta. Aztán, mert könnyen rendezte magában a dolgait, úgy határozott, hogy mégsem festi meg a kettős portrét, mert azok a képek a legszebbek, amelyeket csak elgondol az ember. Ebbe belenyugodott, és a házvezetőnőnek kávéért csengetett, meg gyümölcsöt hozatott. Kedves és gondos házigazda volt.

Már az asztalnál ültek, és Mara úgy érezte, hogy sosem ivott még ilyen jó kávé, és sohasem evett ilyen illatos banánt.

Petorelli olaszul kínálta őket, és erre észbe kaptak mindketten, és abbahagyták a magyar beszédet.

– Nem gondoltam, hogy magyar – mondta élénken a festő. – Meghatározhatatlan nemzetközi típus.

– Dehogyan – sietett Iharos közbeszólni –, magyar ő egészen, megérezni azt.

És úgy tekintett Marára, hogy neki valami édes ijedtség dobbant meg a szívében. Igen! Ez a férfi valamit érez, ami összeköti őket. Elsősorban a magyarságuk az. Abban a dalban, amelyet magyarul dalolt az anyjuk a bölcsőjük felett, benne égett az ígéret, hogy magyarul fogják egymásnak mondani: szeretlek.

– Én is jártam valamikor Magyarországon – szolt csendesen a festő –, nagyon szép nyarat töltöttem ott. – Figyelmesen nézett Marára, aki nem tudott szabadulni Iharos tekintetének a rabságából. – Érdekes! Csak most veszem észre, hogy ön, asszonyom, mennyire hasonlít egy hölgyre, egy magyar hölgyre, akit ott lefestettem.

A hangja elhalkult. Fénytelen, rekedt, öreges hang lett. Az arcára árnyék suhant.

Ez volt az a perc, amelyért Mara a Villa Petorellibe jött. A nagy emlék szárnycsapása hallatszott. A festő meglátta az arcán a hasonlatosságot, ahogy Tamás is meglátta. Szűts Katalin fehérsége, szőkesége, szerelme jelent meg az ő arcán is. Most sokat megtudhatott volna Szűts Katalinról, talán azt is, hogy miért szerette Tamás.

De ez már nem volt fontos számára. Egy fél óra óta megváltozott a világ képe és az ő helyzete a világban. Valaki nagyon közről nézett a szemébe. Vakmerő ifjúság, kalandos életkedv, merész szerelem nézett a szemébe.

– Csodálatos – ismételte a festő –, csodálatos, hogy még csodálkozom azon, mennyire változik az arcuk a nőknek. Pedig tudhatnám, arcképfestő

vagyok. De ez mégis csodálatos... Egy fél órával ezelőtt nem vettem észre a hasonlatosságot, pedig én sem vagyok vak.

*

Így találkozott Mara Cesare Petorellinél Iharos Györggyel. Az ura szerelméért ment oda, és egy új szerelmet talált. (Az élet szereti a tréfákat, sohasem azt és úgy adja, amit és ahogy akarja az ember. Azt tartja, az is szép, hogy ad valamit.) És Iharos Györgytől kapta azokat a piros rózsákat, amelyet Kó gyanakodva szimatolt körül. De Mara nem mert Kónak erről a férfiről beszélni: Kónak, akinek olyan tiszta és egyszerű az élete...

Ültek hát a 110-es lakosztály előkelően kényelmetlen rokokó szalonjában, és hallgattak.

Amikor megszólalt a telefon, Mara idegesen összerezzen. Tétovázva emelte fel a hallgatót. A szíve megdobbant.

Az ismerős, halk, mély hang szólalt meg nagyon közelről.

– Szabad ma látnom magát?

– Hát maga Pesten van?

– A rózsáim nem mondták meg?

– Nem. Csak sejtették.

– Engedje meg, hogy személyesen tegyek bizonyosságot arról, hogy itt vagyok.

– Ide nem jöhet!

– Miért? Különben is itt lakom a szállóban. Tudta?

– Nem tudtam, de rossz ötlet volt.

Mara nem vette észre, hogy tiltakozásában félelem van, s a félelem már szerelem.

– A legjobb ötlet volt.

– Más a véleményem.

A férfihang hirtelen kemény lett:

– Látnom kell magát. Feleljen: mikor? hol?

– Várjon, gondolkoznom kell.

– Fölösleges gondolkozni. Cselekedni, cselekedni!

– Hogyan beszél velem?

– Nem beszélhetek másképp.

Mara gyorsan letette a hallgatót. Olyan gyorsan, mintha megsütötte volna a kezét. Zsongó idegekkel, kábultan állt egy pillanatig. A sugárzó

olasz délután vette körül. A visszatérő álmom. Arra riadt fel, hogy Kó
ijedten nézi.

RÉZKARCGYŰJTEMÉNY

Amikor az esti programot beszélték meg, Tamás kijelentette, hogy nem megy színházba, mert a magyar színészek rosszak. Ha úriembert játszanak, nem lehet elhinni nekik, hogy úriemberek.

Kó ezt a kijelentést személyes sértésnek vette, hiszen Hegedűs Gyula és Tanay Frigyes voltak a legkedvesebb színészei. Hosszabb, harcias szónoklatban közölte véleményét Tamással. Kifejtette, hogy nem az emberiség dísze az olyan férfiú, aki hazája értékeit becsméri, anélkül hogy meggyőződött volna arról, mit érnek.

Balázs mosolyogva nézte a feleségét, aki kipirultan állt a szoba közepén, és nem éppen burkoltan azt igyekezett megértetni Tamással, hogy ő – mármint Tamás – utolsó ember. Tamás azonban nem érezte a vita személyes élet. Neki csak arra volt gondja, hogy megmagyarázza Kónak, milyen finom színész a bécsi Harry Walden, és milyen lenyűgöző erejű a berlini Wegener. Kót viszont ez cseppet sem érdekelte. Egy időre abbahagyta Tamás egyéni hiányainak felsorolását, mert remélte: Tamás mégiscsak elhiszi neki, hogy Hegedűs Gyula nagy színész, hogy Tanay Frigyes is az, és hogy ráadásul úriemberek is. De Tamás erre Irwinggel felelt, és Wedekindre hivatkozott, aki író létére érdekes színész is. Kó kezdett komolyan dühbe jönni, de Tamás úgy belemerült a nyugati színházi kultúra dicséretébe, hogy nem vette észre. Már Susanne Desprès-nél tartott, amikor Balázs jónak látta közbelépni. A helyzet fenyegető volt. Ha még öt percig vár, ismét párbajozhat a sógorával. Mert Kónak könnyen eljárt a szája, ha dühös volt.

Balázs azt ajánlotta Tamásnak, hogy a kaszinóba menjenek ebédelni, és az asszonyokat hagyják magukra. Tamás beleegyezett, és az asszonyok sem ellenkeztek. Gyanútlanul búcsúzott el Kótól, akit tulajdonképpen nagyon kedvelt, és az ajtóból még visszaszólt:

– Hiába, Kó, hiába, aki velem el akarja hitetni, hogy herceg, annak valamennyire tényleg hercegnek kell lennie.

Mara nevetve jegyezte meg:

– Ami azt illeti, Vigny herceg sohasem tudta velem elhitetni, hogy herceg. Pedig ő aztán az. Harminckét tisztavérű őse ellenére is úgy fest, mint egy becsületes hentesmester. Különbön is: az igazi herceget arról lehet megismerni, hogy nem olyan, mint egy herceg. Általában a valóság mindig más, mint az elképzelés.

Kó nem maradt Marával, mert megígérte Hildegardnak, a boldogtalan Veégh Elemér volt menyasszonyának, hogy vele ebédel. Az ebéd nem ígérkezett unalmasnak, mert a jelenlegi vőlegény, Szakolyay Tibor, a volt vőlegény, Veégh Elemér, Vertán kapitány, a két barát barátja és Dezsőke, a három barát kiskorú csatlósa is részt vett benne.

Kó lerohant a szobájába átöltözni, aztán visszajött, hogy megmutassa magát Marának az új, eperszín brosz ruhájában, amelyet szkunksz-prém díszített. Szeretett lépést tartani a divattal, és mert szeretett lépést tartani, most alig bírt lépni. A szoknyája nagyon szűk volt, a tunikája viszont olyan bő, mint egy harang; bő volt a blúza japánujja is, amelyet akkor „denevéruijnak” neveztek. Az 1914-es divat nem volt sem szép, sem ötletes, de azért Kó kedves, elegáns és bájos volt abban a rettenetes ruhában is, amellyel akkor a jól öltözködő hölgyeket verte meg a végzet. Fiatal volt, vidám és boldog. Ezt a hármas csodát pedig még a divat sem tudja elrontani.

Mara sóhajtva nézett utána. Hat év után most jutott eszébe először, hogy talán másképpen alakult volna az élete, ha akkor, tavasszal nem találkozik Tamással, és Margittay felesége lesz. Margittay mellett nem szenvedett volna az ura változó hangulataitól, kétségeitől és unalmától. Margittay olyannak vette az életet, amilyen, és szerette az életet.

Jól emlékezett rá, hogy egyszer, egy nagy tavaszi lovaglás után mosolyogva mondta a kapitány – akkor még kapitány volt –, hogy az élet olyan szép, hogy lélegzetet venni is öröm. Mara akkor ezt a mondást túlságosan egészségesnek és kissé nyersnek találta. Akkor huszonnégy éves volt, a Rilke-és Wilde-versek gyöngyház színű ködvilágában élt, és az élet csókja még nem érte a száját. Azóta azonban hat év telt el. Azóta látta és élte azt az úgynevezett „magasabb rendű életet”, amely az előkelő vonatkozások és a legkifinomultabb művészet szálaival van csillogóra hímezve. Azt az életet, amelybe egykor olyan viharosan vágyott a radnóti kúriából, és amelyet ma – mert Tamás szerelme már nem fűtötte forróvá – hidegnek és üresnek érzett.

Ezt azonban nem merte magának bevallani. Elvégre nem volt gyerek, sőt, mindig is okos nő volt, akinek tudnia kellett, hogy a szerelemnek nemcsak ünnepnapjai vannak. Igen, igen, de ő is, Tamás is az a fajta lélek volt, aki csak az ünnepnapokért él, és akit elkeserítenek a hétköznapok. Tamás azon a színvonalon, amelyen ők éltek, más vonatkozásban is talált

ünnepnapokat a maga számára, Mara viszont csak a szerelemben talált megnyugvást. Asszonyisága csak most virágzott ki teljesen, őreá csak két nagyon közeli férfiszem ragyoghatott ünnepi fényt. Meleg, színes fényt...

Lehunyt a szemét. És most, mint azóta már annyiszor, ismét érezte az olasz délután zsongító levegőjét. Meleg, színes fény... Igen, ez az, amit Tamás mellett sohasem érzett, bármennyire imádta is az ura. Ez az, amit Kó érezhetett, amikor beleszeretett Margittayba. És ezt érezte ő két hét előtt az olasz lépcsőkön a bódult kikelettől tarka napfényben. A fiatal férfi szerelmét. Vidám, teljes, kételyektől mentes szerelmet.

Hová vitték a gondolatai?

Nem szabad odaadnia magát ennek az érzésnek! Az anyjára gondolt, a nővérére, a nagynénjére. Erre a három asszonyra, akikkel egy volt a vére, és akik – jól tudta – nem bírták volna elviselni, hogy hites urukon kívül más férfi éljen hozzájuk. Ezek csak egyszer szerettek, egyszer, nagyon és tisztán. Tisztelettel és mégis valami idegenkedéssel gondolt rájuk. Igen, ők tiszták és jók, de könnyű tisztának és jónak lenniük, mert nincs fantáziájuk.

Szűts Katalinnak, aki sok szerelemben élt, és végül bele is pusztult a szerelembe, volt fantáziája. A fantázia ragadja el a nőt. Marát is a fantáziája vitte odáig, hogy csaljon, hazudjon és megaláztassa magát Tamásért, a fantáziája vitte el Cesare Petorelli házába is, és viszi most Iharos György felé, aki, érzi, most ott ül a szálló valamelyik szobájában, alig néhány lépésnyire tőle, és néhány perc múlva ismét megszólaltatja a telefont...

Sietve öltözködni kezdett. Nem, nem várja meg, amíg a telefon megszólal. Magára vette a bundáját, lement. A hallban nem látott ismerőst. Nagy tömeg, mindenféle korú nők és gimnazista külsejű fiúk vették körül a híres berlini tenoristát, Vilmos császár barátját, aki autogramot osztogatott. A szállodai portás megvetéssel nézte a zenerajongók, illetve hírességrajongók nyüzsgő hadát.

Mara sajnálta a nőket, akik a tenorista körül szorongtak. Milyen rettenetesen üres lehet az életük, hogy a vágyaikat, álmaikat csak egy ilyen tömegideálra aggathatják rá!

Végigment a Duna-korzón, és a Lánchídon át Budára tartott. Mindig meghatottságot érzett, valahányszor áthaladt a legszebb híd diadalmas íve

alatt. Erő, bátorság, egy eljövendő nagy és boldog ország ígérete volt beleépítve ebbe a hatalmas ívbe.

A megfagyott Duna mereven feküdt a híd alatt. Az égen a kora délután téliesen rózsaszín köde derengett. A Várhegynél már mély, lila árnyékok várakoztak. A siklóban puha, tejes félhomály fogadta. Amikor a miniszterelnökség palotája előtt kilépett a siklóból, már nyoma sem volt a téli napnak. Néma, hideg alkony borult a térre.

Végigment azon a keskeny kis utcán, amely a főhercegi palota mellett a Krisztinavárosba vezető lépcsőkhöz vitt. A sokemeletnyi magas kőfalon zúzmara csillogott. A kőkerítések közé ágyazott szőlőskertben aludt a nyár. Egy lélek sem mozdult sehol.

Mara végighaladt a jeges kőfolyosón, s a főhercegi virágoskert mellett lement a lépcsőkön. Azon az erkélyen állt meg, amely nyáron vadszőlővel befuttatott pergoláival olyan, mint egy szicíliai kertrészlet. A kő könyöklőt most vastag hó fedte. A havas keretből finoman bontakozott ki a téli Buda.

Elnézte, mint gyulladnak ki tétova egymásutánban a budai lámpák. Négy óra lehetett.

– Gyönyörű! – szólalt meg háta mögött csendesesen az a mély férfihang, amely elől idáig futott.

Mara nem fordult meg. Meg sem rezzent. Majdnem mindegy volt, hogy most testileg is itt van vele, hiszen amúgy két hete már úgyis vele van mindig. Különös rabságba került: a fantáziája és egy másik akarat börtönébe, amelyből maga sem kívánkozott kiszabadulni.

A férfi válla egy leheletnyire, egy gondolatnyira hozzáért az ő vállához, és ő nem mozdult még.

– Gyönyörű! – ismételte Iharos György. – Hallatlanul finom tud lenni a tél. Ezekről a gyengéd színektől az embernek megfájdul a szíve. Olyan eszményien tiszta minden, hogy az ember sírni szeretne.

Mara elmosolyodott:

– De mégsem sír.

A férfi úgy fordult, hogy a szemébe nézhessen. A szeme, a szája nevetett.

– Mit csináljak? Nem természetem a sírás. Jobb nevetni.

Egymásra néztek és nevettek mind a ketten.

– Milyen ostoba vagyok – mondta aztán Mara.

– Ne bántsa az ideálomat.

Megint nevettek. Megindultak vissza, a Vár felé. Fenn, a kőfalon megálltak.

– Ez is milyen szép! – szólt a férfi. – Szép, mert ebben az olaszos lépcsőépítményben van valami idegenszerű, és ami idegenszerű, az mindig romantikus. A hegyhez illik ez az olasz lépcső, de a vidék karakteréhez már nem. Ha maga egy tarka, egy rikítóan tarka olasz kendőt, tudja, olyan izgalmas, hosszú selyemrojtokkal, venne magára, az egy cseppet sem illenék a maga egyéniségéhez, de azért mégis gyönyörű lenne. Gyönyörű lenne azért, mert a magára nem illő darab kiemelné az ellentéteket. Azt, hogy maga mennyire más. És van abban valami nagy szédület: erősen érezni, hogy maga milyen.

Egy galamb szállt át gyors szárnycsapásokkal a rózsaszín égen. Mara addig nézett utána, míg el nem tűnt a zúzmarás fák mögött, s csak azután mozdult meg bágyadtan.

– Talán inkább térjünk vissza az előbbi témához.

Iharos udvariasan bólintott.

– Kérem. De ez a két téma összetartozik. Nem is tudja, mennyire összetartozik.

Mara arra gondolt: megkérdi, hogy miért jött utána. De félt ettől a kérdéstől. Okosabb, ha egyszerűen nem is veszi tudomásul, hogy utána jött.

– Általában Pest tele van olyan építési dolgokkal, amelyek nem illenek hozzá. A szakértők ezért állandóan szidják Pestet. Én ezért szeretem. Ez a sok összevisszaság, ez a sok hiba mulatságos és romantikus. Ne vessen meg érte, tudom, hogy maga is – itt nagyot nyelt – meg a környezete is milyen hűvösen fölényesek. Maguk a kifinomult dekadenciára esküsznek. Én – szégyen ide, szégyen oda – romantikus vagyok. Szeretem a mozgást, a történést, a vidám, egészséges gázságokat. A romantika csupa izgalom. Nem szeretek csendben és unalomban élni. Igaz, nem éhes?

Mara csodálkozva tekintett rá.

– Mert, azt hiszem, nem ebédelt még. Tizenegy órakor kelt fel. Az ura két órakor elment egy katonatiszttel. Maga az étterembe nem jött le. Ebédet nem vittek fel magához.

– Mi az? Megfigyeltet?

Iharos felnevetett.

– Nem figyeltetem, csak figyelem.

– Miért? Pályát cserél? Detektív lesz?

– Eszem ágában sincs. Csak valaki megbízott, hogy figyeljem magát.

– Kicsoda?

Iharos megint nevetett:

– Ki? Egy örült, de különben igen kedves fiú. Én legalább annak tartom.

– Ismerem?

Mosolygó, fekete szemével jelentőségteljesen pillantott Marára.

– Azt hiszem, igen, de sajnos, nem eléggé, ő szeretné, ha jobban megismerné.

Mara nem akart a beszélgetésnek ebbe az útvesztőjébe bemenni. Meghátrált, másfelé került.

– A romantika kétségtelenül szép, de ha csak arra jó, hogy hibákat mentsen vele az ember, el kell ítélni. Ami Pestet illeti...

Iharos könyörögve tette össze a kezét:

– Rettenetesen éhes vagyok. Én sem ebédeltem. Nem bírnék el lábon egy értekezést. Nézzünk inkább a földi javak után!

– Miért nem ebédelt?

Iharos legyintett:

– Hiszen tudja, hogy el voltam foglalva. Magát figyeltem.

Mara nem tudta megállni, hogy ne nevessen.

– Ha ennél nincs okosabb dolga, megérdemli, hogy éhezzenek.

A férfi mély, szemrehányó tekintetet vetett rá. Néhány pillanatig hallgatott. Némán mentek egymás mellett, fel a lépcsőkön.

A hőésés újra megindult.

Iharos halkán szólalt meg, de ennek a hangnak éppen a csendességében volt az a tüzes titok, amely meggyújtotta Mara képzeletét.

Azok is éppen ilyen lépcsők. Éppen ilyenek. Sok-sok kő közé vannak ékelve. Éppen így mentünk akkor is. Nem tudom, maga emlékszik-e rá? Én emlékszem. Itt most hó hull. Ez is virág. Hideg, fehér virág. A maga virága. Ott az én virágaim nyíltak. Forró, bolond, nyári virágok. Emlékszik arra a rengeteg szegfűre? Olyan részeg dolog az a sok-sok szegfű! Tulajdonképpen nem szeretem az illatukat, viszont abban a brutális illatban annyi az erő, az erő és az őszinteség! És a tenger! A tenger is olyan őszinte. Ott maga nem hallgatott így. Ott, ha nem is beszélt, a szemében sok felelet volt. Emlékszik, akkor, amikor a cukrászdába

mentünk, és a La donna e mobilét énekelte az az olasz? Látja, ez a dal is triviális és mégis gyönyörű. De maga ezeket az egyszerű szépségeket nem érti. A szegfűillat is ilyen. A kék ruhája volt magán. Az a világoskék. Lányos, unalmas szín. Nem szeretem. De maga volt benne, tudja. Kék ruhában más mindenki sárga. Magának olyan a bőre benne, mint a magnólia szirma. Hófehér, valami álomi, rózsaszín lehelettel. Hoztam is magammal egy szál magnóliát. Benn van a szobámban. Három napot utazott velem. Még mindig nem hervad. Vannak dolgok, amelyek sohasem hervadnak el.

(A magnólia tényleg nem hervadt el. Nem hervadt el, mert még mindig ott virított az olasz kertben. Iharos csak a vallomás díszítésére utaztatta a szavaival Pestre.)

– Persze, nem felel. Nem baj. Abban, hogy nem ment el az urával ebédelni, hogy nem ment el a másik hölgyel ebédelni, hogy nem ment le az étterembe ebédelni, hanem egyedül feljött ide, a várba, ezekhez az olasz pergolákhoz, ehhez az olasz lépcsőhöz, már felelt nekem.

Mara eddig úgy hallgatta, mint a muzsikát, de most disszonancia vegyült a muzsikába. Ez a túlságosan biztos mondat megütötte.

– Maga nagyon sokat mer!

A férfi nyugodtan pillantott le rá. Most érezte, hogy mennyivel magasabb, mint ő. Fekete szeméből különös mosoly sugárzott.

– Miért? – szólt vállat vonva. – Azt sem tudja, mit kérdeztem magától. A kérdést nem mondtam fennhangon.

Mara megdöbbsent. Ez már nem is vakmerő. Ez szemtelen. De Iharos olyan áhítatos, olyan ártatlan arccal nézett a följük boruló alkonyatba, hogy Mara hirtelen nem tudta, mit tegyen.

– Ezek a színek! – sóhajtott a férfi. – Ezek a megfoghatatlanul finom szürkék és rózsaszínes fehérek csak a magyar télben vannak. Azt hiszem, szétnézek egy kicsit itthon. Szép lehet most vidéken. A birtokuk, ugye, Tiszavár mellett van?

De nem várt választ. Gyöngéden megfogta Mara karját. Már a Szent György téren jártak.

– Ebédet itt, a Várban, csak a hercegprimásnál kaphatnánk jót, de sajnos ő nem hívott meg bennünket. Azt hiszem, meg kell elégednünk egy csésze teával és néhány szendviccsel. Van itt egy finom kis cukrászda. A

városban nem volna okos dolog együtt ebédelni ilyen szokatlan időben. A szalonhírnökök azonnal körülhordanák a véres kardot.

Mara arra gondolt, hogy a „véres kardot” sokkal inkább körülhordják, ha itt látja meg valaki őket a budai cukrászdában, de nem volt elég ereje ahhoz, hogy elküldje a férfit. Különbösen is elhatározta magában, hogy most van vele utoljára együtt. Ez a kaland méltatlan hozzá. Ő, Simaházy Tamás felesége, nem bujkálhat romantikus alkonyatban Budán, mint egy szédült csitri, ezzel az Iharossal, akiről azt sem tudja tulajdonképpen, hogy kicsoda.

Megnyugtatta magát azzal, hogy ez az utolsó találkozás. És elvégre búcsút csak vehet attól, aki egyébként mulatságos társaság a számára.

Tehát bementek a cukrászdába. Még korán volt, egyetlen szerelmespár sem foglalt helyet a kedves biedermeier asztaloknál. A tea jó volt, és aránylag a szendvicsek is.

Iharos, mintha tökéletesen megfeledkezett volna az előbbi témáról, hosszas és részletes előadást tartott egy Péter nevű vizsláról, amely vizsla a vadászeb-különítmény gyöngye, és amelyhez hasonlóan remek vizsla nemigen járt még vadkacsák és vadlibák után semmiféle tocsogóban.

Marát nem nagyon érdekelte a kutyahistória. A tea aranyszínű gőze fölött a férfi arcát nézte. Ezt a vidám és okos arcot, a nagy, fekete szemeket, amelyek egy új, egy másfajta élet ígérését ragyogták felé. Fájdalom szorította össze a szívét. Miért kell elválnia ettől az embertől?

Nem mert a holnapra gondolni. Milyen szürke és üres lesz az élete, ha nem találkozhat, nem beszélhet vele! Megdöbbsent. Mit fog csinálni, ha ezt az új színt kiirtja az életéből? Ha nem kúszik be az élete valóságába ennek a mély és kedves hangnak a muzsikája?

Fájdalmas, búcsúzkodó gyönyörűséggel itták az idegei a férfi hangját. A bal keze nyugodtan, látszólag nyugodtan pihent a keskeny márványasztalon. A férfi jobb keze mellette játszott egy gyufaszállal.

A kezek nem értek egymáshoz, de mellettük, alattuk langyos volt a márvány. És a két kéz a márványból beszívta magába egymás melegét.

Az óra ötöt ütött. Lassan jönni kezdtek a párok. Mara felállt, hogy menjenek.

Kinn már komoly este volt. A hó sűrűn esett.

Némán mentek a siklóig. Iharos a Lánchídnál kocsit hívott. Pénzt nyomott a kocsis markába, megmondta a szálló nevét, elköszönt Marától.

Meghajolt, néhány lépést tett, aztán visszajött a kocsához.

– Elfelejtettem mondani, hogy a jövő héten meglátogatom Pétert.

– Micsoda Pétert? – kérdezte Mara idegesen. Haragudott, hogy akkor, amikor az ő szíve tele van a búcsú bánatával, Iharos még mindig a vizsláról beszél.

– A kutya Pétert. Addig, amíg Olaszországban voltam, Ágota kuzinomra bíztam. Biztosan ismeri Ágotát. Kunmadarason lakik.

Mosolygott, még egyszer meghajolt és eltűnt a hóesésben.

Hogyne! Mara nagyon jól ismerte Ágota grófnőt. Szomszédos volt a birtokuk.

Rémült és boldog szívdobogással dőlt hátra a kocsiban. Tehát nincs vége! Sőt, most kezdődik csak.

Percekig zsongó, kábult öröm áradt el benne. Érezte, hogy mint keríti egyre jobban hatalmába az új érzés. Nem voltak gondolatai. Csak azt érezte, hogy fiatal, és sehol sincs egyetlen biztos pont sem, amelyben megfogózhatna. Szédülten szállt ki a kocsiból a szálló előtt.

A hallban Kóval és Margittayval találkozott. Amikor ennek a két jó és tiszta embernek az arcába nézett, kínosan elszégyellte magát.

És amíg a lift az emeletre vitte, határozott. Menekülni kell ebből a kábulatból. Inkább a szomorúság, a magány, mint a szégyen, a bujkálás. Menekülni, de most rögtön, mert később nem lesz ereje.

Tamás már otthon volt. Valami rézkarcgyűjteményt vizsgált gyönyörködő elmélyedéssel.

– Pompás dolgok ezek, Máriánn! – mondta, amikor a feleségét meglátta. – Istvánovich Bandié. A kaszinóban találkoztam vele.

Mara le sem vetette a bundáját. Odafutott az urához, megfogta a kezét.

– Tamás, meddig maradunk itt? Magának igaza van, Pest rettenetes.

Tamás mennyei örömmel élvezte a rézkarcokat. Rá sem nézett Marára.

– Hát ez isteni! Pest... – mondta aztán szórakozottan. – Hát, ami azt illeti, nem is olyan rettenetes. A kaszinóban nagyon jól főznek.

Egy másik rézkarcot vett elő.

– Látja? Hollandi. Micsoda angyali naivság és becsületesség. Micsoda megbecsülése a legkisebb részletnek. Látja ezt a fagallyat? Ja igen, hogy meddig maradunk? Hát itt, Pesten, nem soká. Akár holnap is mehetünk már, az esküvő után.

Mara megkönnyebbülten sóhajtott fel:

– Hová?

– Haza, kedves Máriánn, haza Simaházára. Meghívtam ugyanis Istvánovich Bandit. Meg akarom neki mutatni a modern amerikai grafikus gyűjteményemet.

MILYEN SZÉP AZ ÉLET

Amikor Kó hét óra tájban igen virágos hangulatban megérkezett Hildegard ebédjéről, Marát ágyban fekvé találta. Mert Simaházy Tamásné, a vagyont érő prémekkel, csipkéekkel, ékszerekkel együtt felvette a nagyvilági dámák szokásait is. Így, ha valami kellemetlenség érte, azonnal ágyba feküdt, mint a külföldi nagyvilági nők, akik vízszintes helyzettel szokták gyógyítani az idegek feszültségét.

Mara tehát ágyban feküdt, és Kó őszintén megijedt.

– Jézus Mária! Beteg vagy? Mi történt veled?

Mara sápadt, finom kezével bágyadtan legyintett.

– Nem vagyok beteg, bár minden okom megvolna rá, hogy beteg legyek. – Gyötrődve végigsimította a homlokát. – Az idegeim... rettenetes...

Kó gondba borultan állt meg az ágy lábánál. Mara mindig azt mondta neki, hogy nem szabad túlzott kifejezéseket használni, mert az nem előkelő. És most ő, Mara mondja azt, hogy: „rettenetes”. Ha mondja, bizonyosan úgy is van. Akkor itt valami egészen bizonyosan: rettenetes. Csak az a kérdés, hogy mi? Mert a jól fűtött, otkolon illatú, pompás hálószoba, a selymesen fehér vászon ágynemű, Mara tündéri halványkék selyem hálóinge egyáltalán nem mondható rettenetesnek.

Kó tanakodva szaglászott bele a levegőbe, de nem tudta kitalálni, hogy mi rettenetes. Nem is találhatta ki. Az volt rettenetes, hogy a Lánchíd és az Erzsébet-híd között, a korzón, ahol a hirtelen támadt szél bőszen kavarta a havat, és ahol egyetlen sétáló sem andalgott, Tamás rohant fel-alá. Nem sétált: rohant! Rohant, mert dühös volt. Ha viszont dühös volt, szeretett egyedül lenni, mert azt, hogy dühös, szégyellte. Szíve mélyéből utált ugyanis minden hangos szót, minden kínos jelenetet. Mara is. Ezért betegedtek bele mindig mindketten abba, ha összevesztek, bár összeveszni is csak gondolatban szoktak. Hangos szócsatára sosem került a sor. Attól borzadtak mindketten. Szépérzékük, velük született érzékenységük, kifinomult idegrendszerük reszketett a jelenetektől. Ezért, ha egyikük már ott tartott, hogy hangossá kezdett válni, a másik mindig visszavonult. Ilyenkor természetesen a „csendes fél” finomsága még jobban dühbe hozta a „hangos felet”. Az is természetes, hogy a haragjuk jóval tovább tartott így, mintha kibeszélték volna magukat. S mert nem tanultan, hanem ösztönösen voltak jó modornak, egy-két óra múlva, ha ismét összekerültek,

úgy tettek, mintha semmi sem történt volna, és nem éreztettek egymással semmit sem.

Nem éreztettek egymással semmit sem, de annál többet éreztek belül. És bár látszólag a legnagyobb egyetértésben éltek, képesek voltak hetekig haragudni egymásra, anélkül hogy ezt közölték volna egymással.

Természetesen Kó fel sem tudna fogni ilyen helyzetet. Sejtelve sem volt arról, hogy mi történhetett itt, és jólelkűen folytatta az érdeklődést.

*

– Elrontották a ruhádat? Nem volt jó az ebéd? – s mert az elmúlt tavasszal Ágotay Péteréknél gombamérgezést kapott, és mert ezt a gombamérgezést, vaseszségű gyomra egyetlen szomorú emlékét, nem bírta elfelejteni, kínos gyanú lobbant fel benne: – Jézus Mária, csak nem kaptál gombamérgezést?! Nekem is úgy kezdődött, hogy elszédültem, és le kellett feküdnöm.

– Dehogy, dehogy – mosolygott fanyarul Mara, és arra gondolt, hogy Kó majdnem ráhibázott a betegségére, mert ami azt illeti, ő is meg van mérgezve. Alaposan! Forró, édes, alattomos méreggel. Olyan méreggel, amelyet úgy lélegez magába az ember, mint a napfényes, tavaszi levegőt, és csak akkor, amikor a méreg már felszívódott a vérbe és az idegeibe, amikor már piros-aranyos köddel fátyolozza el az agyát, csak akkor veszi észre, hogy mi történt vele. Megmérgezték. De amikor erre rájön, már úgy kívánja a mérget, hogy alig-alig tud róla lemondani.

Mara most próbálgatta a lemondást. Most akart a méregtől menekülni. De senki sem segített neki. Senki sem értette meg, hogy mi a baja. Senki sem érezte meg, hogy mi van vele. És ő képtelen volt megmondani.

– Szóval nem a gyomroddal van baj? – folytatta a kérdezősködést Kó.

– Nem.

– A fejed fáj?

Mara bólintott. Inkább főfájást vall be, mint mást.

– Vettél be csillapítót?

Mara a Tamással folytatott beszélgetésre gondolt, és gúnyosan elmosolyodott: – Vettem.

– Ne hívjunk doktort?

– Felesleges.

– És mi lesz Laura néni vacsorájával?

Mara vállat vont. Nem, igazán semmi kedve sem volt ahhoz, hogy ma az öreg csillagkeretes dámánál vacsorázzék és idősebb Andrassy Gyuláról beszélgessen, illetve hallgassa, hogy Laura néni mit beszél róla.

– Megkérdem Tamást, hogy mit csináljunk – ajánlotta Kó, és már indult is Tamás szobája felé.

De Mara bágyadt hangja visszahívta:

– Tamás nincs itthon.

Erre a hangra Kó agyában kései világosság gyúlt ki.

– Ti összevesztetek!

– Mi nem szoktunk összeveszni! – felelte gögösen Mara.

Kó legyintett.

– Akkor hát nézeteltérések voltak. Szabad megkérdeznem: miért?

És már ott is ült Mara mellett az ágy szélén, és átölelte a nényjét. Kó barna feje odasimult Mara vállára. Kónak szénaillat parfümje volt, és ez az üde, lenge illat mintha egyenesen a radnóti rétekről jött volna, hogy megérintse Mara szívét. Szemét előntötték a könnyek.

– Nagyon boldogtalan vagyok, Kó!

Kó megrémült:

– Miért?

Mara fuldoklott a sírástól, nem bírt beszélni.

– Min vesztetek össze? Nem akarod megmondani? Kinek volt igaza? Neki vagy neked? Ha neki volt igaza, kérj tőle bocsánatot!

Mara ideges sírása nevetésre változott. Kó is elmosolyodott: – Ne gondold, hogy bolondokat beszélek. Balázssal egyszer vesztünk csak össze. Azaz: egyszer majdnem hogy összevesztünk. Kocsin mentünk Tiszavárról Radnóra. Rémes sár volt, esett az eső. Mi nem számítottunk esőre, és nyitott kocsiba fogtak. Csúnyán összeszidtam Kecskést – tudod, most ő a parádéskocsis –, mert Tiszaváron igen járt a szája, hogy így meg úgy, tiszta idő lesz. Pedig rosszindulatú Medárd volt akkor, és mindennap lógott az eső lába. Már a félúton úgy áztunk, mint az ürge a lyukban, de Balázs folyton csitított, mert Kecskés becses személye az ő számára szent, és nem állja, ha szidom. De ez nem volt elég! A Dáma elkezdett sántítani, tudod, az a szép, sárga kanca, Ezt megnyilazta a kovács – mondtam én. Erre azt mondja Kecskés, hogy az nem lehet, kisméltósága, mert nincs olyan kovács, aki megnyilazza a lovat, ha én patkoltatok. Erre a szemtelenségre aztán igen megharagudtam. Mert tudod, Kecskés azt tartja

magában, hogy ő hozott engem össze Balázssal, és ezért neki mindent szabad. Olyan fensőséges-kenetteljesen bánik velem, mint Benedek bácsi, a tiszavári apát. Különben is kitanulta Benedek bácsi modorát, mert ő szokta most ide-oda hordozgatni a megyében kártyázni. Tudod, az öreg nagyon félti a lovait. Valamilyen ürüggyel mindig kölcsönkéri a kocsinkat. Az ő lovai pedig az istállóban állnak, abrakolnak éjjel-nappal, és híznak. Már olyan kövérek, mint Sarolta kisasszony.

Mara minden baja ellenére is elnevette magát. A radnóti házivarrónő valóban nem volt nádszáltermetű. (A jámbor öregkisasszony élete a varrógép mellett telt el. Ötször napjában felkelt a gép mellől hosszas és kiadós étkezés végett, hogy megőrizze testi és formai épségét, aztán pergette a gépet tovább. Csak a rokonság körében varrt, nem számítva ide a tiszaföldvári nagynénit, akinek rút fősvénysége odáig fajult, hogy tíz órára nem rántottát és oldalast adott Sarolta kisasszonynak, hanem csak egy pohár tejet. Tiszaföldváron csak egy hétig varrt Sarolta kisasszony. Egyetlen hétig, aztán soha többé.) – Mondom – folytatta Kó –, Kecskés irtó szemtelen. Fennhéjázóan állította, hogy a Dáma lába nincs megnyilazva. De ez még semmi se lett volna, hanem Balázs is kontrázott neki, hogy kavics szorult a Dáma patkójába.

Kó felpattant az ágyról, és szenvedélyesen tárta szét a karját.

– Képzeld! A tulajdon uram! Majd megütött a guta. „Azt hiszitek, mondtam, hogy vak vagyok én? Látom arról, hogy hogyan sántít. Ez a ló meg van nyilazva!” Kecskés, a szemtelen erre hátrafordul a bakról és azt mondja: „Mán tesszen megengedni, kis méltósága, mi, huszárok eztet jobban tudjuk.” Felforrt a vérem, Mara, felforrt a vérem! „Na, várjatok gazfickók, mondom, közel van már Ürgehát! Ürgeháton van kovács.” Megállunk Ürgeháton, a két tudományos huszár: a kedves férjem meg a kocsisom leszállnak, hívják a kovácsot. „Nem kell kovács, mondom én, ti is ki tudjátok venni a Dáma lábából a kavicsot, ha attól sántít.” Persze, nem volt kavics. Nekem volt igazam, meg volt nyilazva. De nemcsak a Dáma, hanem Balázs is. Roppantul szégyellte magát. Egy szót sem szólt, csak fütyült. Ilyenkor a legdühösebb. Amint megindult a kocsi, és Kecskés nem hallhatta a zörgésben, mindjárt bocsánatot kértem tőle.

Mara csodálkozva ült fel az ágyban.

– Miért, hát nem neked volt igazad?

Kó nevetett. Vígan nevetett

– Éppen azért tehettem. Azt mondtam neki: ne haragudj, máskor nem beszélek bele a te dolgodba.

– És ő?

Kó megint nevetett.

– Ő megbocsátott. Szerencsére, a nagy esőben senki sem járt az úton, és mi egész Radnótig csókolóztunk.

Kó visszaült az ágyra és bölcsen bölintott.

– Nem egészséges dolog az, Mara, ha az asszony mindent jobban tud. Gyanakszom, hogy neked most azért fájnak az idegeid, mert jobban tudtad Oscar Wilde vagy valamelyik másik örült versét, mint Tamás.

– Ugyan, Kó, ne beszélj bolondokat! Csak nem képzeled, hogy mi itt Tamással verseket szavalunk egymásnak!

Kó rosszhiszeműen ingatta a fejét.

– Kitelik tőletek.

Mara felsóhajtott. Belekapaszzkodott Kó kezébe. Az arca elkomolyodott – Másról van itt szó, Kó. Egészen másról.

Kó nem felelt. Kérdően tágra nyitotta a szemét.

– Szomorú vagyok, Kó – lehelte Mara. – Tamás nem ért meg engem, és nem értethetem meg magamat vele.

– Hát miért nem beszéltek egymással őszintén?

Mara lehajtotta a fejét:

– Mert nem lehet.

– Nem lehet? Hát kivel beszélsz őszintén, ha nem az uraddal?

Most Kó hangja volt komoly.

Mara fájdalmasan pillantott fel Kóra. Hogyan magyarázza meg azt, ami benne ég, ennek a tiszta, gyereklelkű asszonynak? Hogyan tárja ki előtte azt a forró, idegen világot? Elmondhatja-e neki, hogy rettenetesen – igen: rettenetesen! – szerelmes valakibe, és elmondhatja-e azt, hogy nem érzi magát elég erősnek, és menekülni akar attól az embertől? Hogyan mondja meg Kónak azt, hogy el akar menni Magyarországról, mert az a férfi most idejött. Hiszen az ura, aki pedig csak külföldön lélegzik szabadon, az ura is hisztériával és szeszélyességgel vádolta, amikor arra kérte, hogy utazzanak vissza Itáliába.

– Tegnap itt akart maradni, ma el akar innen rohanni. Nem értem magát, Máriánn! Azt kell hinnem, hogy csak velem akar ellenkezni. Tegnap, amikor nekem nem tetszett itt, magának tetszett; ma, amikor én

kaptam kedvet Magyarországhoz, maga vágyik el innen. Miért teszi ezt velem? Fárasztó ez a hisztéria.

Kissé gúnyos és nagyon keserű volt Tamás, amikor ezt mondta, és őneki, Marának, majd megszakadt a szíve. Nem adhatott magyarázatot. Nem mondhatta meg, hogy Tamáshoz hű akkor, amikor visszakívánkozik külföldre. És ezt Kónak sem mondhatja meg. A titok pedig egyre forróbb és egyre nehezebb lesz a szívében.

Megszólalt a telefon. Kó emelte fel a kagylót, de aztán rosszkedvűen tette le megint. Valami rossz idegenséget érzett a levegőben.

– Téged kérnek, Mara.

Mara húzódozva kelt fel az ágyból és ment a telefonhoz.

Amikor füléhez emelte a kagylót, megváltozott az arca. Elpirult, és a szeme felragyogott. Kó tekintete viszont elsötétült, ahogy ránézett, aztán szó nélkül kiment a szobából.

– Csak még egyszer akartam a hangját hallani – mondta lágyan Iharos György, valahol a zúgó drót másik végén. – Egy kedves szót akarok még magától, valami szépet. Csak egyet.

Mara kezében reszketett a kagyló.

– Miért nem felel?

– ...

– Mikor indulnak vidékre?

– ...

– Én holnap megyek.

– ...

– Láthatom még addig?

– ...

– Láthatom még addig?

– ...

– Láthatom még addig?

Marának olyan volt a tulajdon hangja, mintha egy idegen asszony beszélne.

– Holnap este hétkor, a Mátyás-templomban, Szakolyay Tibor esküvőjén.

– Köszönöm.

A férfi ott, a zengő drót másik végén, letette a hallgatót.

A templomban másnap égett minden lámpa, és tüzes-fehér fénnel viharzott alá az orgonából a szűz lovag szerelme: Lohengrin nászindulója.

Mara magasra emelt fejjel haladt végig a padsorok között. Cobolyprémmel szegett halványzöld selyemuszálya gögös pompával csúszott utána a bársonyszőnyegen. A hölgyek diadémjai és a díszmagyarok boglárjai a gyémántok remegő könnyével és a rubintok vércseppjeivel tündököltek. Az idősebb asszonyok gránitpiros megorgonalila ruhái mellett üdén mosolyogtak a leányok hófehér meg rózsaszínű selymei.

A menyasszonyt földig betakarta a csontszínű, nemes csipkefátyol, a nagy narancsvirág-és orchideacsokrot ijedten szorította kebléhez. Hildegardot minden híres, modern hetykesége cserbenhagyta. Úgy meg volt ijedve, mint öt év előtt a matematikai vizsgán.

Vőlegénye, Tibor megilletődve állt mellette. Azzal a hidegen-borús arccal tekintett maga elé, amellyel a férfiak a meghatottságukat palástolják.

Csak Elemérnek, az elhagyott szerelmesnek ragyogott az ábrázata valamilyen megdicsőült örömtől. A sors megadta neki azt, amitől a költő „mélyebb” lesz és ízesebbé érik. Szerelme rútul megcsalta, és ő megjelenhetett tüskékkel átszurdalt szívével a galád csalfa esküvőjén. Ezért a csak kiválasztottakat megillető élményért hálás volt a sorsnak. Verssorok zúgtak az agyában. Kissé sánták voltak még, mert a teremtés lázában egymáshoz ütődtek.

Most megtapostál és összetörtél, Most rám léptél és letapostál Ó, bánat!

Te iszonyú dorong s te szörnyű állat.

Valahogy így alakult a vers, és Elemér sűrűn pislogott Dezsőke felé, akinek máris szerette volna elszavalni legújabb művét.

De Dezsőke nem nézett feléje. Dezsőke olyan büszke volt, mint a parasztember disznóöléskor. Kétpercenként gögösen pillantott végig önmagán, aztán nyílt, de fölényes jóindulattal szétekintett, hogy felhívja a világ figyelmét arra a gyönyörű látványra, amellyel ma ő tette szebbé Európa délkeleti felét. Dezsőke ugyanis ma viselte élete első frakkját, első lakkeszkarpenjét, első fehér mellényét és első cilinderét. A gomblyukában fehér orchidea, jobbján egy pisze szőke hölgy virított.

Dezsőke zsenge ifjúságától kezdve tisztelte a női nemet, de most mégis igazságtalanul osztotta meg érdeklődését a hölgy öpisesége és a frakk között. A tulajdon frakkja jobban érdekelte, mint a Piri nevezetű pisze. Mit tagadjuk: gyönyörű frakk volt!

A püspök hosszú és költői beszédet mondott, az örömanyák fennhangon sírtak, a koszorúsleányok csendes irigységgel szemlélték a menyasszonyt.

A gyertyák lobogtak, a virágok hervadoztak, a sok-sok nehézselyem ruha édes neszeléssel zizegett. Fenn a kóruson egy földöntúlian tiszta szoprán szólót énekelt, és a hegedűk széles, fénylő áradással kísérték.

Iharos György az első padsor előtt állt.

A templomba csak meghívóval lehetett bejutni, és neki meg kellett vesztegetnie az egyik szolgát, hogy itt lehessen. De itt volt! Élvezte a pompás szertartás szépségét. A sok előkelő színt a gyertyák arany remegésében, a karcsú kezek között imbolygó virágokat, a zenével, illattal, tömjénfüsttel, érzésekkel zsúfolt levegőt.

Milyen szép az élet! – mondta önmagának, és gondolatban kinyújtóztatta fiatal és erős izmait. Az az asszony, akiért idejött, ott állt fenn, a templom hajójában. Halványzöld ruhája olyan volt, mint az ég színe esthajnalkor hegyvidéken. Tompazöld, amelyben már benne sugárzik a csillagok ígérete. Rózsaszín-lila orgonacsokrot tartott a kezében. Iharos tudta, hogy órá gondol, és nyugodt, biztos örömet érzett.

Szemével megkereste az asszony urát. Milyen előkelő, úri jelenség eszményien szabott frakkjában, a fehér-fekete hideg eleganciájában a sok díszmagyar keleties pompája között. Jólesett látnia ezt a talpig úri férfit. Ennek a feleségéért érdemes küzdeni. Akárki asszonya sohasem kellett neki.

A kórus földöntúli szopránjához most egy zengőalt csatlakozott. Forró, mély hangja úgy simogatta Iharos idegeit, mint a violaszín bársony.

Az asszony tekintete most feléje fordult. Találkozott a tekintetük. Az asszony tekintete felért egy mámoros sikollyal. Iharos nagyot lélegzett. Milyen szép az élet! – mondta újra önmagának.

Az ének elhallgatott. Az orgona boldog indulóba kezdett, és a menyasszony, most már a vőlegénye karján, azaz: a feleség az ura karján megindult kifelé.

A násznép ünnepélyesen haladt mögöttük és Iharos néhány lépéssel a templom közepe felé ment, hogy jobban lásson. Marát akarta közelebről látni, de az még fönt volt a hajóban, s előbb egy másik asszony került a szeme elé. Ahogyan ösztönösen, az asszonyok lovagjának minden nőt végigpillantó tekintetével méregette ezt az idegen nőt, mintha megütötte volna valami a szívét.

Fiatal asszony volt, vidám és szép. Narancssárga ruhát viselt, kacér kis kalap alól fénylett elő hollófekete haja. Bársonyosbarna arcában jókedvű gyerekszem kékllett. Látszott rajta, hogy már előre örül a mulatságnak, a lakodalmi táncnak. Azt, hogy egy férfi bámulja, észre sem vette. Szorosan belekapaszkodott a balján haladó délceg kékhuszárba.

Ki lehet ez a huszár? – kérdezte önmagától Iharos. – Kije lehet ennek az asszonynak ez a férfi?

Kinn, a templom előtt, ahol egymás után gördültek elő a virágos fogatok, egy komornyikféle embert talált, akinek fennhangon is feltehetette ezt a kérdést.

A komornyik a kocsiba szálló párok lábát takarta be prémes takarókkal, és Iharosnak kissé várnia kellett. De amíg várt, egyre a sárga ruhás asszonyt nézte, aki nevetve beszélgetett két másik tiszttel, de közben nem engedte el a kékhuszár karját. Remek régi hintóba szálltak be, amelyet a meggyszín libériás magyar kocsis hajtott.

– Az az őrnagy – mondta a komornyik, miután zsebre tette Iharos borraalóját, és olyan büszkén nézett az elgördülő hintó után, mintha azt a kocsissal, hajdúval, gazdáival, pompás lovaival együtt ő találta volna fel –, az az őrnagy Margittay Balázs, császári és királyi kamarás; a hölgy a felesége: Radnóthy-Szűts Kornélia. Az anyja Mindszenty lány, a nővére Simaházy Tamáshoz ment feleségül. Ahhoz a Simaházyhoz, akinek az apja a millenniumkor nem fogadta el a királytól a grófságot. De az ő anyja Bayláth hercegnő. Ez a Bayláth hercegnő pedig a Thurn-Arxy hercegekkel rokon. A Thurn-Arxy család pedig unokatestvéri viszonyban van II. Vilmos őfelségével.

A komornyik, mint sok régi urasági cseléd, szenvedélyesen bogozta az előkelő családok rokoni kapcsolatait. Vasárnap délutánonkint a góthai almanachot olvasta regény helyett.

Iharos megdöbbsent egy kissé.

– Az a barna hölgy Simaházyné nővére?

A komornyik bólintott, és tiszteletreméltó szaktudással kifejtette, hogy mit jelent ma Simaházy Tamásnének lenni.

– Ha kívánja, uram, megmutatom önnek őt is – ajánlotta olyan udvariasan, mint ahogyan a gyakorlott idegenvezető ajánlja a város természeti szépségeit.

De Iharos nem óhajtotta megtekinteni a kínálkozó látványosságot. Gyorsan és kissé szédülten vágott neki a havas estének.

– Milyen szép az élet! – mondta harmadszor ma este önmagának. – Milyen szép és milyen bonyolult!

HATEZER KORONA

Margittay a szobapincér kopogtatására ébredt. A hirtelenszöke, állandóan titkolódzó arcú fiatalember azt jelentette, hogy „a hallban várják az őrnagy urat”.

Margittay álmosan forgatta kezében a névjegyet, amelyet a pincér átnyújtott. Gaálvölgyi Nándor – mondta a névjegy domború, fényes, fekete betűkkel.

– Gaálvölgyi...? – töprengett Margittay. – Ki az isten csodája ez a Gaálvölgyi? Úriember? – kérdezte a pincért.

Az vállat vont.

– Annak van öltözve.

Margittay elismerően bólintott. A szobapincér biztosan jól tarokkozik. Ez a válasz ugyanis kontemplatív szellemet árult el. Azok, akik huszonegyeznek, nem kedvelik az elmélyedő szemlélődést.

– Huszonegyezik maga? – érdeklődött.

A szobapincér nem lepődött meg a váratlan kérdésen. Általában a „született” szobapincér, akinek a szobapincérség nem foglalkozása, hanem hivatása, semmin sem szokott meglepődni.

– Valaha huszonegyeztem, méltóságos uram. Borfiú koromban. Ma már, szíves engedelmével, csak a tarokk szórakoztat.

Margittay helyeselt. Nem a szobapincérnek, hanem önmagának, hogy nem tévedett.

– Gondolja, hogy nem úriember? – folytatta az előbbi témát.

A szobapincér megfontoltan tarokkozott.

– Határozottan az ellenkezőjét sem merném állítani.

Margittay felsóhajtott. Tehát nem kerülheti el: le kell mennie a hallba, pedig nem lett volna rossz visszafeküdni az ágyba. Szakolyay Tibor lakodalma reggelig tartott. Mindegy. Gaálvölgyi úr azt üzenté, hogy sürgős és fontos ügyben óhajt tárgyalni. És fogalma sincs róla, hogy ki ez a Gaálvölgyi?

Fél óra múlva olyan pengő sarkantyúkkal és olyan frissen borotvált arccal haladt végig a szálló haliján, hogy a nagy fotelekben üldögélő hölgyek egymás után nyitották fel a retiküljük tükrös belső lapját, hogy – anélkül, hogy utána fordulnának – a maguk elé tartott tükörben jobban megnézhesék. Abban az időben még így fáradoztak a nők, ha meg akartak

nézni egy-egy csinos férfit. Bezzeg ma már nem fárasztják magukat azzal, hogy az érdeklődésüket leplezzék.

A hallban csak két férfi volt látható.

Az egyik Istvánovich Bandi, aki gazdag úriember lévén, részben kaszinói alapszabályok megalkotásával, részben műgyűjtéssel, részben szivarozással foglalkozott. Délelőtt a Hunnia halljában, délután a Bristol halljában, este pedig a Mágánás-kaszinó kis piros szalonjában szokott szivarozni. Alapszabályozni és műgyűjteni ritkábban látták.

A másik férfi Zimmermann Ferdi volt. Ez a Zimmermann Ferdi öt évig szolgált, mint első vadász Kunmadarason Ágota grófnőéknél, de aztán kidobták onnan, mert túl nagy sápot szedett a tölténykereskedőtől, és a vadászszákmány eladása körül is voltak bajok. Margittay sokat vadászott Ágotáéknál, jól emlékezett Ferdi derűs sváb ábrázatára, amely a múltó évek alatt, a sok vadászó arisztokrata háta mögött, egyre hűvösebb és előkelőbb lett Ferdi, amint Margittay belépett, felállt és meghajolt. Még hűvösebb és még előkelőbb volt, mint valaha.

– Én kérettem a méltóságos urat.

Igen, Margittay azonnal látta, hogy csak ő kérethette. A pincér nem tévedett. Ferdi úriembernek volt öltözve. Olyan kifogástalanul, olyan kínos igyekezettel és gonddal, hogy az elmélyülő szemlélőben azonnal gyanút ébresztett.

– Úgy? – mondta Margittay és igyekezett nem csodálkozni. – Tehát Gaálvölgyi úr...

– Megmagyarosítottam a nevemet. Azt hiszem, ennyivel tartozom a hazámnak, amely...

– Hogyne – helyeselt Margittay ennyivel föltétlenül. – És az agya kellemetlen sejtelemtől hajszoltan lázas munkába kezdett. – Vajon melyik családtagom tartozhat ennek a fagyasztott csirkefogónak, ha neki már olyan jól megy, hogy a nevével a hazának tartozik?

A feltevésnek volt alapja. Ferdi urasági vadász korában sem riadt vissza a diszkrét hitelüzenetektől. Mindig volt pénze. Most bánatosan tekintett Margittayra. Halkan, gyorsan, bizonyos tartózkodással beszélt, mint az olyan arisztokraták, akik politikával foglalkoznak, vagy diplomáciai szolgálatot teljesítenek, s bár megtanultak beszélni, mégpedig kitűnően, a gögjük mélyén fájlalják, hogy olyan folyékonyan kell beszélniük, mint az ügyvédeknek, honatyáknak, minisztereknek és egyéb polgároknak.

– Bocsásson meg, méltóságod, hogy ilyen korán zavarom, de tudom, hogy milyen kényes a családja hírnevére, és ez az utolsó perc a cselekvésre. Méltóságos uram, cselekednie kell! Veszélyben az ősi név!

– Melyik ősi név?

Ferdi rosszállóan nézett Margittayra. A tárgyilagos kérdés ugyanis nem árult el annyi megdöbbenést, amennyit Ferdi méltán elvárt attól, akinek ősi nevét veszedelem fenyegette. Ferdi tehát zord arcot öltött.

– A méltóságtok neve. Legalábbis közvetve.

– Úgy? Hm. Hát mit csináltunk? Én tettem valamit, vagy a feleségem?

Ferdi fájdalmasan köhögött.

– Bátorkodtam említeni, hogy közvetve.

– Mi az, hogy közvetve?

Ferdi erre nem felelt, hanem így szólt:

– Mert az borzasztó, kérem, hogy a történelmi nevek viselői nem őrzik meg nevük méltóságát.

Margittay nem ellenkezett. Bólintott.

– Borzasztó.

– Szomorú, kérem, hogy miket tesznek.

– Miket tesznek?

– Fájdalmas, kérem, hogy már kora ifjúságukban elragadja őket a könnyelműség.

– Kora ifjúságukban?

Ferdi ismét köhögött.

– Igenis, méltóságos uram. Kora ifjúságukban.

Margittay már tisztában volt a helyzettel.

– Mennyit adott Dezsőkének? – kérdezte csendesen.

Ferdi zavartan kezdett keresgélni a zsebében.

– A fiatalurat elragadta a szenvedély. Alig tehet róla, méltóságos uram. Öröklött szenvedély. Ismertem az édesapját. Minden éjszaka a tiszavári kaszinóban kártyázott. Csak ferblit, kérem, csak ferblit. A fia is, kérem. És az a legnagyobb baj, kérem, hogy csak szenvedély van, de tudás nincs. Az apja se tudott kártyázni, kérem, a fiatalúr se tud. Mert ha tudnának, nem kellene elítélni őket.

– Mennyit adott?

Ferdi nem mondta meg az összeget. Papírokat szedett elő a zsebéből. Nagy, piros bőrtárcája volt. Különböző iratok között válogatott.

– Nekem bankháza van, méltóságos uram. Magánbankház az Aranykéz utcában. Csak komoly ügyletekkel foglalkozom. Nagyobb ügyekkel, méltóságos uram. Csak a méltóságtok családja iránt érzett mély tisztelet késztetett arra, hogy a fiatalúrnak is adjak pénzt. Egyébként szóba sem álltam volna vele.

Végre előkerült valami kötelezvényféle. Dezsőke aláírása díszítette. Margittay halkán füttyentett egyet, amikor elolvasta.

– Hatezer korona!

Dezsőke nem kezdi kicsiben! Összeszorította a fogát, hogy ne káromkodják.

– Hányas kamat?

Ferdi mosolygott. Mosolygott, mint egy szűz leány fehér ágyacskájában, ibolyaillatú, tavaszi reggelen.

– Méltóságos uram! Mit gondol rólam? Kamat? A teljes összeget adtam. A fiatalúrnak kártyaadóssága volt. Kiskorú. Sehonnan sem kapott volna pénzt. Én – bocsánat – tekintettel a régi jó ismeretségre, kiségittem. Régóta várok már a pénzre. Örülnék, ha méltóságod rendezné az ügyet.

Gyöngéd gondossággal visszarakta tárcájába a kötelezvényt. Csillogó szemmel nézett Margittayra. Az őrnagy, aki olyannak vette az életet, mint amilyen, semmin sem szeretett sokáig csodálkozni, hanem mindent lehetőleg gyorsan elintézett. Most végignézett Gaálvölgyi Nándor magánbankáron, és vállat vont.

– Rendezem. Jöjjön vissza egy órára, majd csinálunk valamit.

Ment, hogy felkeresse az ügyvédjét.

A portáspultnál egy magas, fekete hajú úriember állt. A portással beszélgetett. Margittaynak úgy tűnt, mintha az ő nevét hallotta volna említeni. A fekete fiatalember megfordult és Margittay felé nézett. Margittay biztos volt benne, hogy nem ismeri. És mégis az volt az érzése, hogy az ismeretlen róla beszélt a portással. Amíg meghagyta az üzenetet a felesége számára, akaratlanul is a pultra pillantott, amelynek fényes paliszander lapján az ismeretlen szürke bőrkesztyűje hevert, és két levél. Az egyik levél halványsárga papírra íródott, a másik halványlila volt. Mind a kettőt nő írta. Mind a kettő külföldről jött, de más-más országból. A bélyeg mutatta. És a címzés: Mr. Iharos és Signore Iharos. Balázs magán érezte az ismeretlen tekintetét, és ez a tekintet nem volt rokonszenves.

Kocsit hozatott, azaz szánt, mert az utcát még mindig hó fődte.

Ügyvédje, a nagy bajuszú, régi táblabíró-természetű öregúr, paprikás méregbe jött, amikor végighallgatta Dezsőke Zimmermann Ferdivel súlyosbított csínyét.

– Ez már komoly dolog! Hatezer korona nem tréfa. Akkor se volna tréfa, ha már az apja nem kártyázott volna el mindent, ha még volna neki miből kártyáznia.

Az öregúr elküldte az irodavezetőjét Ferdihez, Balázs pedig – gondjait ügyvédi letétbe helyezve – megkönnyebbülten indult Dezsőke felkeresésére.

A Lőrincz-internátusban nyoma sem volt a fiatalembernek.

– Napok óta nem volt itt – vallotta be a felügyelő tanár, aki inkább látszott mészárosnak, mint tanárnak.

– Napok óta? – hüledezett Balázs. – Hát micsoda internátus ez, hogy napokra eltűnhetnek a bennlakó növendékek?

A mészároskülső pedagógus fölényesen mosolygott.

– Mi, kérem, a korszerű nevelés hívei vagyunk. Egyéni nevelésben részesítjük növendékeinket. Teljes szabadságot adunk az ifjaknak, hogy képességeik gátlás nélkül fejlődhessenek ki.

– De ha a képességeik gátlástalan kifejlődése érdekében állandóan szabadságolják őket, akkor mikor tanulnak?

– Jut arra is idő.

– Meg tudná mondani nekem, hogy az öcsém jelenleg hol fejleszti ki egyéni képességeit?

A mészároskülső pedagógus ezt nem tudta megmondani.

Balázs nekivágott a városnak. Szeretett a dolgok végére járni. Beszélne kell Dezsőkével.

Először Vertán lakására ment. Vertán nem volt otthon. Két, valószínűleg nem éppen józan bajtárs horkolt a hálószobájában. Tüzértisztek voltak, amint a szalonban hagyott attilákból és a pezsgősüvegekből Margittay megállapította. A negyedik hadtest tüzérei ugyanis akkoriban az édes pezsgőt kedvelték.

– Farsangolunk! – jelentette boldogan vigyorogva Vertán tisztiszolgája, mintha egy vadonatúj örömhírt közölné. – A százados úr ebben az esztendőben még nem aludt itthon! Ha elgyöngül, a legközelebb lakó

tisztúr barátjához megy aludni. Hozzánk meg olyan tiszturak jönnek aludni, akik a közelben gyöngülnek el.

Kiderült, hogy Dezsőke tegnapelőtt aludt itt, és az esküvőre is itt öltözött fel, de tegnap délután óta a tisztiszolga nem látta.

– Elegánsan felöltözött és eltávozott – mondta a csicskás. – Talán Veégh úr tud róla valamit.

Elemér a Várban lakott, az Albrecht úton, egy olyan házban, amelynek az eleje háromemeletes volt, a háta meg földszintes. A földszintes rész egy sikátorra nyílt, a sikátor a Várhegy kővel borított oldalába torkollt. A sikátorban baglyok huhogtak, s az időjárás viszontagságaival dacoló szerelmespárok csókolóztak a nap minden szakában.

Elemér természetesen a háznak a sikátorra néző részében lakott, olyan lakásban, amelyből az édesanyja, amikor meglátogatta, sírva menekült. Elemér a belügyminisztériumban volt fizetéstelen gyakornok, de ez csak mellékfoglalkozás volt, mert ő minden erejét és minden idejét az új magyar líra fellendítésének szentelte. Most is otthon volt és ihlett.

Az inas, mielőtt Margittayt beengedte volna, részletesen kikérdezte őt jövetelének célja felől. Margittayt meglepte ez a bánásmód, mert megszokta, hogy megjelenése és egyenruhája mindenütt utat nyitott neki. De hát Veégh Elemér, mint meggyőződéses dekadens, lenézte a hadsereget, és az inasa az ő szellemében cselekedett, amikor Margittayban nem tisztelte a katonaságot. Őriznie kellett a költő nyugalmát.

Balázs nem zavartatta magát. Félretolta útjából a túlságosan érdeklődő inast, és belépett az első szobába. Amikor belépett, a másik szobába vezető ajtó gyorsan becsapódott. Valaki kiment rajta, s ő egyedül maradt egy Buddha-szoborral, egy lobogó méccsel, néhány olajba festett akttal és egy hatalmas pamlaggal.

Kellemetlenül kék ernyőjű lámpa égett a szobában, és a fáradt félhomályból, a sarokból, egy százkarú hindu istenség nyújtogatta karjait Balázs felé. A kis asztalon, amint illik, nagy üveg abszint zöldellt.

Kellemes környezet! – gondolta Balázs.

Ekkor megmozdult egy eddig láthatatlan paraván, és nehéz, kínai, sárga selyemköntösben álmatagon előlépett mögüle Elemér. Meglátszott rajta, hogy most merült fel a költői ihlet gyöngyházfényű tengeréből.

– Bocsáss meg – rebegette hervadtan.

Balázs tudta, hogy sohasem fog neki megbocsátani, de fölöslegesnek tartotta, hogy erről beszéljen. Ha költ, hát költsön! Egy költővel szemben egy huszár őrnagy tehetetlen.

– Dezsőkét keresem.

Elemér még nem szakadt el teljesen a hazai rögtől. Az ifjúkori gazságok számai még kötötték. Valami megvillant a szemében, és ezt Margittay jól látta.

– Nem volt nálad?

– De igen, itt volt. Most kelt fel, nemrég. Elment a gőzfürdőbe.

A költő fáradtan húzta végig kezét a homlokán.

– Érdekes a lakásod – jegyezte meg Margittay. – A másik szoba a háló?

Elemér meg akarta előzni, de Margittay már kinyitotta az ajtót, és belépett.

Az ablak a sikátorra nézett és tárva-nyitva volt. Margittay mindent megértett.

– Most szellőztettek? – kérdezte csendesen.

Elemér elmosolyodott.

– Nem.

Egymásra néztek. Hallgattak.

– Kártyaadósság? – kérdezte aztán Elemér.

Margittay bólintott.

Elemér odament az ablakhoz, és gondosan becsukta. A széket is felállította, amelyet az, aki az ablakon keresztül távozott, feldöntött.

– Korán kezdi – mondta halkan. – Nagyon korán. Hiába: nyugtalan, nagyon is kipihent vér a miénk. Mindig keres valamit, mindig. Izgalmat, színt, változást. Amíg nem történik itt valami, valami nagy megmozdulás, változás, valami kimerítő erőpróba, addig ilyen apró gazságokban ég el a fajtánk.

Margittay komolyan nézett Elemérré.

– De hiszen ő még egészen gyerek!

– Annál inkább. Összetéveszti a virtust az erénnyel. Pedig mennyire mást jelent magyarul az a latin szó!

Margittay rosszkedvűen vállat vont.

– Dezsőke férfiúi dicsőségre vágyik és kártyázik – folytatta Elemér. – Meg kellene vele értetni, hogy nem ez a férfiasság. És az sem, amit Vertán

csinál. Inni nem férfias. Beszélj vele, Balázs! Neked talán sikerül. Kár lenne érte.

– De hol találom meg?

Elemér egy percig hallgatott. Nehezen szólalt meg.

– Hozzám őszinte volt. Rettenetesen fél a következményektől. Napok óta bujdosik előled. Ma, amikor kialudta magát, mindent elmondott nekem. Itt Pesten már nem fogod megtalálni, én adtam neki pénzt. A vonat egykor indul, a Nyírségbe utazik, Arisztid bácsihoz. Ha sikerült kocsit találnia, azóta már átment a hídon. Nem éred utol. Jobb is, ha elmúlik a mérged, és úgy találkozol vele.

Margittay igazat adott Elemérnek. Visszamentek a műhíndu nappaliba. Margittay idegenkedve nézett körül.

– Mondd, kérlek, te ebben... ebben az ízében jól érzed magad?

Elemér fanyar mosolyra húzta a száját.

– Nagyon színtelen és nagyon üres az élet. Az ember keres valamit. Valamit...

Margittay nem felelt. Elemér ideges mozdulatot tett.

– Nagyon lehet, nagyon meglehet, hogy ez semmi, de hát...

Balázs menni készült.

– Kérlek, elvégre mindenki a maga ízlése szerint él. – Felnevetett. – Ha nagykorú, és ha ki tudja fizetni a passziói árát, nincs beleszólásom.

Megrázta Elemér kezét.

Majdnem két óra volt, mire visszaért a szállóba. A menetrendet kérte. Nyíregyháza felé csak öt órakor indult a vonat. Arisztid birtoka egy megállóval van Nyíregyháza előtt. Éjfél után lesz ott a gyorsal. Ágyban fogja fülön Dezsőkét.

Hatezer korona! Hallatlan!

Fent a szobában meglepetés érte. Kó lázasan csomagolt.

Távirati parancs érkezett az ezredestől, hogy Margittay azonnal utazzék Bécsbe, a hadügyminisztériumba. Kó kicsit morgott, mert még szeretett volna Pesten maradni, de amikor Balázs elmondta Dezsőke bűnét és Ferdi manipulációit, Kó olyan dühös lett Dezsőkére, hogy az ezredesre már egy cseppet sem haragudott. Lerogyott az egyik bőröndre, és csak hápogni tudott.

– Dezsőke! Hatezer korona! Szegény Nünüke néni! Szegény Mamuka! Mit gondolsz, ki fogja kifizetni? Az nem lehet, hogy ezt ki kell fizetni!

Vagy lehet?

Margittay férfias nyugalmat mutatott. Ő már túl volt a meglepetésen. Különbösen is, most azon gondolkodott, hogy miképpen találja meg Dezsőkét. Ő most már nem mehet utána. Ha van még rajta kívül ember, aki a lelkére tud beszélni Dezsőkének, az csak Kó. Kó vállalkozott is arra, hogy Dezsőke után megy. De mint harciasan kijelentette, nem azért, hogy a lelkére beszéljen – „ilyen gazembernek nincs lelke” hanem azért, hogy huszonötöt verjen rá.

Margittay nem ellenezte ezt a tervet. Megebédeltek, azután kikísérte Kót az állomásra.

Margittay vonata is öt óra után indult. Vett egy csokor ibolyát Kónak, mert fájt neki, hogy egyedül kell útra engednie. Azt persze nem mondta, hogy félti, de többször felszólította, hogy vigyázzon az ibolyára. Kó roppant nagyképűen viselkedett komoly fekete bundájában. Elvégre nem mindennap fordul elő, hogy egy úriasszony lefülelhet egy gazfickót.

Margittay még cukrot is vett Kónak, hogy éhen ne vesszen a hosszú úton. Amikor a cukrot kifizette, ismét beleütközött a szállodai, szürke bundás, idegen úriemberbe. Érdeklődve nézett utána, hogy vajon melyik vonattal utazik, de éppen akkor nyitották ki a váróterem ajtóit, és az utazási láztól megvadult utasok kirobogtak a peronra. Az idegen eltűnt a tömegben.

Kó sokáig integetett a távolodó vonatból az urának. Amíg csak lehetett, meresztette a szemét, hogy láthassa a kék atillás, nyúlánk alakot. De a vonat gyorsan kifutott a pályaudvar üvegfedele alól, s már ott járt a csattogó váltók között.

Kó leült a pirosbársony ülésre. Lehunyta a szemét, és az urára gondolt. Édes, jó melegség áradt el a mellében. Lehúzta a kesztyűjét, és a keze fejét odaszorította az arcához. A kezéről odaadta Balázs csókját az arcának.

Hideg, fehér, téli alkonyatban haladt előre a vonat. Hamarosan elhagyták a Pest környéki falvakat, és kinn jártak a sík, havas pusztán.

Itt-ott álmos-barnán felködlött egy-egy tanya foltja. A hosszú kútágas sovány teste didergett a hidegben. Az ég finom sápadtságára rózsaszín ködöt vetett a vékony hófelhők mögött bujdosoló nap. A nagy fehérségben és nagy szürkeségben valami megható varázs derengett. Csak télen rózsaszín a napfény. Csak télen bágyad így el az örök láng.

Kó nem egyedül ült a fülkében. Vele együtt szállt fel egy szolnoki ismerőse. Megyeházi ember volt. Jókedvű, nagyhangú. Kiadós pletykákkal szórakoztatta Szolnokig. De ott leszállt, és Kó maga maradt.

Már este volt. A kalauz meggyújtotta a lámpákat. Sötét, kékezüst, téli világ suhant el a vonat ablaka mellett.

Kó olvasni próbált, de minduntalan árnyék vetődött a könyvére. Valaki le-fel sétált a folyosón a fülkéje előtt. Kót kezdte bosszantani a magányos sétáló. Nagyon magas, széles vállú férfi volt. Finom, görcsös fonalból szőtt sűrű ruháján meglátszott, hogy külföldön készült. Nyakkendője és színes, puha gallérú selyeminge is külföldre vallott.

A férfinak a háta közepén is szeme lehetett, mert azonnal megfordult, ahogy Kó feléje tekintett. Fekete szeme volt. Nagy és forró. De hosszú szempillái gyöngéd tekintetűvé árnyékolták a szemét. Úgy nézett Kóra, mint kisfiú a karácsonyfára. Szédült, boldog csodálkozással.

Kóra nem szoktak így nézni. Általában az ő számára nem volt más férfi, csak Balázs. A többi férfiak nem nézhettek rá férfiszemmel, mert ő nem is látta, hogy ránéznek.

De ezt a férfit nem lehetett nem észrevenni. Ezen ragyogott a szerelem. És a külseje egészen férfias volt. Az a fajta, amelyikből minden száz után csak egyet teremt az Isten. A férfiasságában sok volt az ifjúság és az erő, és ez Balázusra emlékeztette Kót.

Ezért, egy pillanatra, visszanézett rá. De ekkor a férfi arcán átvillant egy leheletnyi mosoly – nagyon öntudatos mosoly és Kó érezte, hogy ennek az idegennek semmi köze Balázshoz. Felvette a könyvét, és tovább olvasott.

Az árnyék azonban nem szűnt meg táncolni a könyv lapján. Az idegen továbbra is le-fel járt a fülke előtt. Úgy promenádózott, mintha egy rózsával telefuttatott balkon alatt sétálna holdfényes éjszakában. A szerelem makacs kitartásával gyalogolt a pár lépésnyi helyen. Kó éppen ilyen makacsul olvasott tovább.

Közben vacsorához csengettek.

Kó bement az étkezőkocsiba. A férfi követte. Nem kerültek egy asztalhoz, mert Kó ismét ismerőssel találkozott – egy debreceni őrnaggyal és azzal vacsorált. Az idegen úgy ült le, hogy szembe kerüljön Kóval. Áhítatosan figyelte. Előre kifizette a számláját, hogy amikor Kó indul, azonnal követhesse. Szerencséje volt, mert az őrnagy az étkezőben maradt

iddogálni, és ő mindenütt Kó előtt haladhatott, buzgón nyitogatva a kocsik között az ajtókat.

Kó belenevetett a bundája gallérjába. Micsoda számár ez! – gondolta magában. Aztán azon töprengett, nem ékszerrabló-e az idegen?

Még másfél óra volt hátra az útból. Kó kicsit elálmosodott, s mert féltette a gyűrűjét, ismét elővette a regényt, hogy el ne aludjék. A regény érdekes volt. Lekötötte. Észre sem vette, hogy a táncoló árnyék még mindig ott van a könyvön. Pedig ott volt. Az idegen csak néhány pillanatra hagyta abba a sétát. Addig, amíg a jégvirágos ablakra rá nem írt egy szót. A szájával melegítette az ujját, hogy megolvassza a jégvirágokat. Az ezüstzúzmarás üvegen az ablak mögött rohanó éjszaka festette sötétkékre a betűket.

SZERETEM – mondták a sötétkéek betűk.

A NYÍRSÉGI HÁZ

Nyírszegen, az állomáson, Arisztid bácsi kocsisa várta Kót.

Hóesés volt készülőben; az égen egy csillag sem látszott. A hold, isten tudja, hol bujdokolt. Csak a hó világított, amely vastag dunnákban fedte a homokos, dimbes-dombos vidéket.

Kó gyanakodva pislogott. Alighanem eltévednek.

Az egymást váltogató dombocskákkal, erdőcskékkal, négyoszlopos, hatoszlopos kúriákkal olyan egyforma ez a táj, hogy ember legyen a talpán, aki kiismeri magát benne. Kó még nappal, nyáron is alig tudott eligazodni a Nyírségben. Az volt az érzése, hogy körben jár, hogy mindig ugyanaz az erdő, ugyanaz a nefelejcsvirágos tocsogó, ugyanaz a homokos domb, ugyanaz az urasági kert vonul el mellette, mialatt a kocsi halad vele.

Szemrehányást is tett emiatt Berena Ferencnek, Arisztid bácsi kocsisának, akkoriban, amikor a Nyírségben nyaralt.

– Hogy a csudába bírnak maguk itt élni, Ferenc bácsi? Arról nem is beszélek, hogy a levegő is homokos. A kenyérben éppen úgy csikorog a fogam alatt a homok, mint amikor őszibarackot eszem. De itt még egy jót csatangolni sem lehet. Ha kimegyek a nyíresbe, vagy – magam sem tudom miképpen – rögtön ott vagyok a kastélynál megint, vagy három nap múlva étlen-szomjan Debrecennél lyukadok ki. Lehetetlen vidék ez!

Kó kicsit túlzott, de hát elragadta a keserűség.

Berena Ferencet mélyen sértette Kó kifakadása. Lehet, úgy érezte, hogy neki külön érdemei vannak a Nyírség földrajzi kialakulása körül, mert nagyon érzékenyen érintette, ha szülőföldje ellen kifogásokat emeltek.

– A kisasszony ehhez nem ért – mondta ilyenkor megsemmisítő göggel a kisasszony csak ahhoz a keserves Kunsághoz ért. De azt meg én nem értem, hogyan bírnak azon a lapos földön meglenni. Nem való az jó étvágyú embernek.

(Berena Ferenc ugyanis, valami egyéni eszmetársítással, az *ízlésen és az étvágyon* ugyanazt értette.) Régebben sokat vitatkoztak Kóval a Nyírség és a Kunság nehéz kérdésén, s a vita sohasem végződött békésen. De a múlt azért nem gátolta Berena Ferencet abban, hogy ne fogadja most nagy örömmel Kót, hogy ne bugyolálja bele gyöngéden a nagy farkasbundába, és ne rakjon melegített téglákat a lába alá. A téglát, mialatt a vonatra várakozott, az állomásfőnök konyháján melegítette.

– Időben megkapták a sürgönyt? – kérdezte Kó.

- Vacsorakor, kezit csókolom. Fogtam is mindjárt.
- Arisztid bácsi itthon van?
- Itthon.
- Miért nem jött elém?

Berena Ferenc vállat vont. Igaz, csak annyira vont vállat, amennyire azt egy tisztességtudó, hatvanöt éves parádés kocsis megengedheti magának.

- Mert névnapot tart.
- Kinek a névnapját?

Berena Ferenc csavart egyet a bajuszán. Látszott, hogy nagyon megrója magában a gazdáját azért az illetlenségért, amelyet hölgyvendége ellen elkövetett.

- Hát... Jakabét.

Kó nevetett. Tudta, hogy ez mit jelent. Minden hangulat adta, előre meg nem beszélt összejövétel, amely alapos ivással van összekötve, a magyar vidéken Jakab-nap ürügye alatt tartatik. A Jakabok e hazában egykor igen jó szervezetnek örvendtenek, mert békében számtalanszor emeltek poharat az egészségükre.

Berena Ferenc, mint valami kis csomagot, úgy tette bele Kót bundástul a lábzsákba, aztán még egy pokrócot csavart köréje, felhajtotta a bundája gallérját, és amikor végre elégedetten megállapította, hogy Kó a sok szörme közt már szuszogni is alig bír, maga is felült a bakra, vékony pokrócot csavart a lába köré, és egy csettintéssel elindította a lovakat.

A szán néhány perc alatt kisiklott a faluból, s ott jártak már a hóval fedett szőlődombok között, a gyöngyházfényű éjszakában.

Kó tehát ismét ott volt az egyforma lankák, egyforma ligetecskék között.

Megszeppent.

- Ferenc bácsi, nem tévedünk el?

Berena Ferenc szemrehányóan fordult hátra.

– Mán megen kezdi a kisméltósága. Maholnap eladó lánya lesz, mégsem bír megkomolyodni. Győződjék bele, hogy amíg én ülök a bakon, jó helyen jár.

– Jó, jó – mentegetőzött Kó – hó is van, éjszaka is van, a tanya is messzi van. Nem kell mindjárt megsértődni.

Berena Ferenc suhintott egyet az ostorral. Fölényesen.

– Ha nekem nem hisz a kisméltósága, higgyen a szemének. Itt a hóban a nyom. Az én nyomom. Másodszor gyövek én mán ma az állomásról.

– Miért?

– Dezsőke fiatalúr érkezett meg Pestről. Gondoltam is, hogy ugyancsak cifrázzák. Gyöhetnek vóna egyszerre is.

De hogy a szemrehányásra Kó nem felelt ellenkezéssel, megbocsátóan bólogatott a hangja. (Csak a hangja, mert ő maga olyan mereven ült a bakon, amilyen ünnepélyesen merevnek lovászgyerek korában álmodta a parádés kocsis ideált.) – Gyöhetnek vóna egyszerre is. De hát, ha így fántosabb, ha így az uras, gyüttek kétféle. Nekem mindegy.

Kó nem magyarázta meg, hogy miért jöttek „kétféle”. Jobban érdekelte az, hogy mit csinál Dezsőke.

Berena Ferenc szolgált híradással.

– Eszik, kérem alássan, eszik. Ahogy hazaértünk, rögtön enni kért. Amikor a kisméltósága sürgönye jött, még evett. Akkor is evett, amikor elindultam. Jó ízlése van – állapította meg elismeréssel.

– Tudja, hogy én jövök?

– Nem tudja. Az inas olvasta a sürgönyt, oszt aszondta, ne szóljunk neki. Hát nem szóltunk.

Néhány percre csendben siklott előre a szán a tompa fehérségben. Berena Ferenc kicsit töprengett, aztán, mert ismerős volt a családi körülményekkel, megkérdezte: – Kicsapták az oskolából a fiatalurat?

– Nem.

Kó határozottan válaszolt. Tehette. A Lőrincz-internátus nem olyan internátus volt, ahonnan kicsapják az embert. Azért, hogy onnan kicsapjanak valakit, keményen meg kellett dolgozni.

– Baj, hogy az uraknak tanulni kell – állapította meg Berena Ferenc gyöngéd részvétellel.

Ebben maradtak.

Másról nem beszéltek. Berena Ferenc valószínűleg magában bonyolította tovább a beszélgetést, ahogy azt a tanyai emberek tenni szokták. Hosszú utakon, csendes szántásokon, magányos kukoricamorzsolás közben szó nélkül elfilozofál magában a magyar paraszt. Azt azonban fölöslegesnek tartja, hogy mással is közölje a gondolatait.

Úgy látszott, mégsem tévedtek el.

A lovak nekivágtak a domboldalnak. Havas, lompos vörösfenyők között világosság pirkadt. Már a hóval fedett szökőkút mellett suhantak el, aztán megkerülték a kerek virágágyat, amelyben szalmába takarva aludtak a rózsák. Arisztid bácsi kertjében jártak. A kúria ablakai rózsaszín fénykockákat vetettek a hóra.

A kocsifelhajtón, a nyolc oszlop alatt András állt, az öreg inas. Lefejtette Kóról a bundákat. Kó zsibbadt tagokkal lépett be a nagy, négyszögletes előcsarnokba.

– A méltóságos asszony átfázott – mondta András.

De Berena Ferenc, aki negyven éve volt ellenséges viszonyban az inassal, dühösen kiabált be a szánról: – Nem fázott meg! Téglát tettem a lába alá!

András szó nélkül mérte végig Berenát – ezzel tette a legdühösebbé –, aztán Kóhoz fordult: – Belső melengetésre is szükség vagyon. Teát méltóztatik, vagy inkább borlevest?

Erdélyi ember volt, s a Mezőség zamata megérezte a beszédén. Berena Ferenc, aki még mindig a kocsifelhajtón vesztegelt s féltékenyen szemlélte, mi történik Kóval, újra lekiabált: – Mit izgatja a kisméltósága gyenge gyomrát borral, teával? Húslevest kínáljon!

Berena Ferenc ugyanis azt tartotta illendőnek, ha egy úrinőnek gyenge gyomra van.

András szó nélkül tette be az előcsarnok nehéz tölgyfaajtáját.

Kó mosolyogva nézett szét a fehérre meszelt tágas helyiségben, amelyben csak néhány régi szék állt s egy faragott tölgyfa fogas az ijesztően magas falon négy-öt marcona bundával. A sarokban kitömött medve búslakodott. Szép, bozontos nyakára valaki régi aratókoszorút akasztott.

András hideg, kongó, nagyon hosszú folyosón vezette végig Kót a szobájába. Egyszerű szoba volt, de vidám tűz égett a hatalmas cserépkályhában, s az asztalon rózsaszín muskátlító nyílt.

A borlevest – mert Kó azt kért – a kis inas, sudár, fiatal legény hozta be. Ez is erdélyi volt. Kó ezt abból állapította meg, hogy amikor András, aki a bőröndből rakta ki a ruhákat, egyet tüsszentett, a kisasinaptákba vágta magát és komolyan így szólt: – Tüsszentett, András bátyám.

András pedig finoman bólított:

– Köszönöm az észrevételedet, öcsém.

Az erdélyi jómodor különleges szabályait ők ketten itt a Nyírségben is megőrizték. Az erdélyi ember ugyanis nem kívánja a másik egészségére a tüsszentést, csak „észreveszi”.

Kó amikor már érezte, hogy az agglegénymódra készült, cukortalan, borsos, csöves pirospaprikával forrott, irgalmatlanul csípős borleves új erőt öntött belé, elindult, hogy üdvözölje a nagybátyját.

András karos gyertyatartót vitt előtte, mert a folyosón csak egyetlen petróleumlámpa égett, és Arisztid bácsi a ház másik végében tartózkodott. A folyosó pedig olyan hosszú volt, mint az októberi litánia.

A nagy boltíves ablakokon bevágott a hó éles fehérsége. Kitömött sasok és baglyok néztek alá rosszkedvűen a falról, és kint az udvaron úgy álltak a hársfák, mintha tökéletesen megfeledkeztek volna arról, hogy valaha rettenetes régen, zöld levéllel és szitakötőszínű, édes illatú virággal volt tele a karjuk, és méhek zümmögtek vidám aranynótákat a fölöttük lengő kék levegőben.

Kó az urára gondolt, és arra, hogy milyen jó lesz holnap hazautazni az ő víg, fehér házukba.

Az ördög vigye el Dezsőkét a gázságaival együtt...

Ha Dezsőke nem kártyázik, hanem tanul: nem csinál kártyaadósságot. Ha pedig Dezsőke nem csinált volna kártyaadósságot, neki se kellett volna Nyírszegrre utaznia. Nem kellene itt dideregni az asszonytalan ház hideg falai között.

A vonatbeli kalandra is rossz szájjal gondolt. Soha semmiféle férfi nem viselkedett még vele ilyen módon.

Ő az urán kívül soha senki mást nem szeretett. Balázs volt az első szerelme. Fiatal leány korában sok jó pajtása volt, de egyik sem udvarolt neki. Kó sokkal fiúsabb, sokkal rakoncátlanabb volt annál, semhogy szerelemről lehetett volna vele beszélni. Amióta pedig asszony, senki sem mert közeledni hozzá. Az ura tisztársai, a rokonfiúk mind jó barátai voltak, osztályostársa volt örömeiknek, bánataiknak, de arra gondolni sem mertek, hogy úgy bánjanak vele, mint egy mindennapi szépasszonnyal.

Hogyan merészelt ez a szürke bundás, fekete hajú ilyen szemtelen lenni? Kinek nézi ez őt?

Kónak még most is a fejébe szaladt a vér. Hallatlan!

Az idegen pedig, miután látta, hogy Kó elolvasta azt, amit az ablakra írt, várakozásteljesen tekintett rá. Micsoda asszonyokkal volt eddig dolga

ennek a csirkefogónak, hogy ilyen vakmerő!

Ő ugyan igyekezett úgy viselkedni, mintha az idegen levegő volna. De hát ez nem ment könnyen. Egyrészt, mert semmi tapasztalata nem volt abban, hogy tolakodó férfiakkal mit kell tenni, másrészt, mert az idegen tulajdonképpen nem tolakodott. Elvégre azért nem kérhetett védelmet ellene, mert az idegen érzelmesen nézte őt, s mert azzal szórakozott, hogy az ablaküvegre írt. Hiszen nem írta rá az ablaküvegre se Kó címét, se a nevét. Nem határozta meg, hogy kinek szól a vallomása. Miért vette Kó magára?

Logikus ember így is nézhette a dolgot. Csakhogy az ilyen ügyek megértéséhez nem elég a mindennapi logika. Ehhez másfajta okfejtés szükségeltetik. Az érzések logikája. Iharos György mindig azzal dolgozott.

Kóra azonban nem volt hatása, őt nem érzések vezették, csak egyetlenegy érzés. Az, amely az urához fűzte. Az erős asszonyok mindig azok, akiket csak egy érzés kormányoz.

Az a pompás fickó, aki úgy vonzotta a nőket, mint a nap a napraforgókat, Kó számára csak kellemetlen figura volt, akinek a közelségétől öröm volt megszabadulni, amikor a vonat megállt Nyírszegen.

Milyen szamarak a férfiak! – mondta magában Kó most, hogy visszagondolt az esetre. – És milyen keveset tarthatnak a nőkről! Azt hitte a szamar, hogy azért, mert szépen néz rám, és mert jó szabója van, megfélelkezem arról, hogy mivel tartozom az uram és a magam nevének.

És most megint nagyon dühös lett Dezsőkére, aki miatt ebbe a viszontagságos utazásba belekerült.

– Hol van a fiatalúr? – kérdezte az inast, mert tartozott az egészségének azzal, hogy azonnal adjon kedves öccsének néhány nyaklevest. Majd aztán beszél Arisztid bácsival.

András széles mozdulattal tárta ki az egyik vendégszoba ajtaját. Kó olyan váratlanul jelent meg a halálra rémült Dezsőke előtt, mint a száraz villámlás.

Percekig néztek egymásra szótlanul.

Dezsőke már ágyban feküdt, mert elcsigázta a sok izgalom, Kó pedig nem mozdult, némán állt, hogy Dezsőke számára még borzasztóbb legyen a találkozás.

Dezsőke lassan felült az ágyban, kerekre nyitott szemmel várta, hogy Kó megszólaljon. De Kó nem szólt. Végre Dezsőke nyikordult meg a bús, reszketeg hangon, amelyből kisírt a tökéletes megadás: – Mindent tudsz?

Kó ünnepélyesen bólintott. Dezsőke szája legörbült.

– Azt akarod mondani, hogy nem sül ki a szemem?

Kó zordul nemet intett.

– Még azt sem.

– Megvetsz?

– Meg.

Most Dezsőke bólintott:

– Igazad van.

Kó ezt nem várta. Meleg öntötte el a szívét.

Hiába, mégis csak Dezsőke volt az, akivel zöldre festették a foxikutyát, és vele törték be az üvegház tetejét. Az ő nevelése volt Dezsőke tagadhatatlanul, és gyermekkorának hű társa.

Az emlékek kötnek. Kó leült az ágy szélére, és átölelte Dezsőke halálsápadt, bumfordi fejét.

– Sötét gazember vagy!

Dezsőke zokogott.

– Igaz.

– Ennyi pénzt elkártyázni!

Dezsőke felsírt.

– Ennyit!

– Megszöktél!

– Meg.

– Be akartad csapni Balázst!

– Be.

– Anyád agyon fog ütni!

– Agyon.

Dezsőke mindent vállalt. Porig volt alázva. De Kó nem az az asszony volt, aki sokáig szeret meghatott lenni. Megragadta Dezsőke fülét.

– De hogy tudtál hatezer koronát elkártyázni?

Dezsőke búsan, de mégis fensőségesen legyintett.

– Rossz lap járt. Te azt nem érted.

– De miért kártyáztál, ha rossz lapod volt?

– Ezt megint nem érted. A szenvedély!

S hogy Kó nem felelt, olyan magyarázó mozdulatot tett, mint az orvosprofesszor, ha konzultál.

– Öröklött dolog.

Kó gondolkodott.

– Lehet. De ezen az örökségeden kívül nem örököltél mást, amiből adósságot lehetne fizetni.

Dezsőke arca kiderült.

– Az ne izgasson téged. Nem kell kifizetni, én érdeklődtem. Kiskorú vagyok! Ha van olyan bolond, aki pénzt ad nekem, viselje a következményeit. A szülő vagy gyám a kiskorúnak csak olyan adósságát köteles kifizetni, amelyet a kiskorú azért csinált, hogy a létfenntartásához szükségességeket megszerezze.

Diadalmasan nézett Kóra.

– A kártyázás nem létfenntartás. Ne gondold, hogy én könnyelmű gazember vagyok. Vannak nekem jogi ismereteim.

Kó elgondolkodott. Nagyon komolyra vált az arca.

– Azt hiszed, Balázs túrni fogja, hogy valamelyik hozzátartozója adósa legyen Zimmermann Ferdinek?

Dezsőke már mosolygott.

– Miért ne, ha Ferdi túri?

Kó erre már nem is felelt.

Dezsőke megszeppenve nézte. Rég látta Kót ilyen komolynak. Nehéz volt kivárni, amíg Kó megszólalt.

– Emlékszel – kérdezte végül – Treffre, a vizslánkra? Emlékszel, hogy az milyen rettenetesen lopott? A forró palacsintát kilopta a sütőből. A vizslaiskolában nem tudták leszoktatni a lopásról, azt mondták, hogy ez a szenvedélye. Annyi bajt csinált, hogy agyon akarták löni. Én sajnáltam, haladékot kértem a számára, és kivertem belőle a lopást. Nehezen ment, de sikerült. Pedig az is szenvedély volt! Nem hiszem, Dezsőke, hogy te, ha akarnád, nem tudnád magadból „kiverni” a kártyát. Azt hiszem, te is érsz annyit, mint egy vizsla.

– Alighanem – vélekedett Dezsőke szerényen.

Kó szembenézett vele. Víg, kék tekintete most nagyon kemény volt.

– Alkut ajánlok. Megkérem Balázst, hogy rendezze Ferdivel az ügyet. Nünüke néninek és az anyámnak nem szólunk semmiről.

Dezsőke üdvözülten emelte ég felé a fejét.

– Ha ezt lehetne...

– Lehet. Ha becsületszavadat adod nekem, hogy nem kártyázol többet. Dezsőke rémülten meredt Kóra.

– Nos, felelj!

– Kó, az Istenért, ezt nem lehet ilyen gyorsan. Adj gondolkozási időt, egy napot vagy egy éjszakát. Kó, legalább reggelig várj!

– Nem várok. Éjfélkor indul a vonat Tiszavár felé. Viszlek, és mindent elmondok Nünüke néninek. Suszternek fog adni. Az Isten legyen neked irgalmas!

Dezsőke csak hápogni tudott.

Tisztelte, becsülte a cipőkészítők érdemes céhét, de miután már a budapesti aranyifjúság tagjaként szerepelt, nem óhajtott pályát változtatni. Jó anyja viszont, Nünüke néni, aligha lett volna elnéző ebben a hatezer koronás esetben, mert már nagyon sokszor volt elnéző.

– Nem várok! – ismételte Kó.

– Csak egy órát adj! – könyörgött Dezsőke.

Ebbe aztán Kó nagy nehezen beleegyezett. Egyedül hagyta Dezsőkét gyötrelmeivel, és megkereste Arisztid bácsit.

Az inas vezette tovább a hosszú, hideg folyosón, amelynek a legvégéből nyílt a pipázó. Itt tanyázott a házigazda.

Duhaj cigányzene hangzott fel, ahogy az inas feltárta a kettős ajtót.

– Jakab-napot tartanak – mondta magyarázón.

– Vendégek vannak?

– Csak Kerekes tekintetes úr.

Ennek a Kerekesnek közelben volt a szőleje. Nagyon jó borokat termelt, de a legjavát nem adta el. Megitta, megitatta. De nem némán ivott, hanem énekelve. Szépen énekelt. Most is. Bizonyos kecskebékáról, amely felmászott a fára.

Kó úgy vélte, jobb lesz a Jakab-napot nem zavarni, de azért benézett az ajtón, hogy legalább lássa a nagybátyját.

A pipázó akkora volt, mint egy kisebb táncterem. Ezért két kályha állt benne. Néhány karosszék is volt a szobában, és egy óriási pipatórium. Általában Arisztid urat nem lehetett azzal vádolni, hogy bútorokkal zsúfolta tele a házat. Volt ízlése. Magára is sokat adott, szépen öltözködött. Most is igen finom vadászkabát volt rajta, és csontszín selyeming. Hogy bricseszt visel-e, vagy pantallót, azt nem sikerült Kónak megállapítania.

Mert Arisztid bácsi a kályhában állt. A nagy majolika kályhát ugyanis a multság hevében úgy lebontották, hogy Arisztid bácsinak a derekáig ért. Így állt hát a kályhában olyan kormosan, mint a legszenvedélyesebb kéményseprő, és szép basszus hangján tercelt a tenor Kerekesnek a kecskebékához.

Kerekes a másik kályhában állt, mert azt is lebontották. Az inas az egyik kályhától a másik kályháig vitte ide-oda tálcán a borospoharakat.

– Furcsaságok jutnak eszébe a méltóságos úrnak, ha jókedve kerekedik – állapította meg András, és a folyosóra visszalépő Kó mögött betette az ajtót.

Ebben múlik el egy élet – gondolta Kó, és valami új, idegen szomorúság hűvös szele csapta meg. Nem tudta volna szavakba foglalni; mit érez. Egy pillanatra szégyenkezett és aggódott a fajtája miatt.

Miután Dezsőke becsületszavát adta Kónak, hogy addig nem kártyázik, amíg nagykorú nem lesz, mind a ketten kialudták magukat, és reggel búcsút vettek a nyírségi háztól.

Amikor a kocsifelhajtóról a szán lefutott velük az útra, a pipálóból még mindig zengett a kecskebéka nótája.

AZ ARCKÉP

Mara az alföldi ház ablakában állt és kinézett a kertre. A kerek rózságyat, amelyben nyáron mosolygó arcú rózsák virítottak, hó fődte. De távolabb a gonddal nevelt fenyők s a vaskos bukszusok vidám, eleven zöldben hengegtek, és a kopasz fák sem voltak dísztelenek. A tegnapi ködös éjszaka zúzmarába öltöztette őket, és most úgy tündököltek, ágaikon fehér kristálycsipkével, mint az a mesebeli tündérfa, amely Hamupipókéét varázsolta ezüstruhába. Az ég ragyogóan kék volt, s a hideg, téli napfény különös, égi tisztaságot sugárzott.

Mara az ablak széles ívében állt. Valóságos kis fülke volt ez, mert a régi ház falát egykor nagyon vastagra építették. Akkor még a Tisza minden tavasszal feljött látogatóba a rétek mögül. Sárga árvízzel borította el a kertet, kimosta a fiatalabb gyümölcsfák tövét, fuldokló halálba sodorta a rémült jószágokat. A régi házzal azonban nem bírt. A kemény, öreg falak nyugodtan álltak. Amikor a Tisza visszatért a medrébe, a ház lakói megjelölték a nyugati falon, hogy milyen magasán állt a víz. Több ilyen rovás volt a régi házon. Más emléke nem is maradt az árvíznek. A gyümölcsfák helyett, az állatok helyett újak nőtték. A ház a maga nyugalmaiban és erejével csak egy-egy ilyen rovással vett tudomást a körülötte háborgó, sárga hullámos viharról. A viharok, bármilyen borzalmas is az erejük, mulandók. Ha nem volnának mulandók, már akkor, amikor kezdődnek, jobb volna elpusztulni bennük.

Mara odahajtotta fejét a jégvirágos ablaküvegre.

– Ó, ezek a jégvirágok!

A gyermekkor téli reggeleinek nárciszai és liliomai...

Az angyalok, akik félnek a forró földtől, akik nyáron meghúzódnak a báránnyfelhők jégkristálybodrai között, csak téli éjszakákon merészkednek alá az égből, amikor az egész világ hófehérbe takaródzott. Szikrázó gyémántceruzáikkal, fehér rózsalevél-ujjacskáikkal sietve felrajzolják a szegény földi emberek didergő ablakaira az ő égi világuk virágait. Kacsaringós ágú íriszeket, mély torkú amarilliszeket, dús páfránygallyakat, eszményi szegfűket és átlátszóvá finomult gyöngyvirágokat. Mind ismerős virág, mindnek van földi testvére, és mégis mind olyan magasztosan szűzies, a forró, emberi vérrrel megközelíthetetlen égi kertből való. Hideg virágok, és annyira tiszták, hogy már az emberi lehelettől is elfoszlanak a semmibe.

Tiszta virágok. Kerítő méh, hímport hordó lepke nem érhet hozzájuk. Az emberek, akiknek a szívük szürke és tarka napokban kopott meg, nem is tudnak bennük már igazán gyönyörködni. Csak a gyerekek álmélkodnak el óraszámra a szépségükön. Ők még nem tettek meg hosszú utat a földön, ők még homályosan emlékeznek az égi kertekre.

Mara a régi téli reggelekre gondolt, amikor Kóval együtt kiszöktek az ágyukból, óvatosan kinyitották az ablaktáblákat, és mezítelen lábcskáikkal topogva, halkán sikongatva köszöntötték az ablak jégvirágait.

S ahogy visszagondolt a tiszta, kék fényességben úszó gyermekévekre, lassan két könnycsepp hullt le a szeméből. Milyen rettenetesen messze suhantak tőle azok az esztendő s az égi virágok.

S már innen, az ablaküvegről is eltűnnek a jégvirágok. Az ő forró homloka odaért az üveghez...

A virágcsipkés fehérség elfoszlott. Víg, kék ég nézett be a szobába, s ez a harsány kékség egy másik kék eget juttatott Mara eszébe. Az olasz eget, amelynek mindig van valami forró, violás árnyalata.

Ó, az emlékektől nem lehet szabadulni! Az ember magában viszi őket, mint egy gyógyíthatatlan betegséget. És ha mélyen a szívébe néz, be kell vallania: ő nem kíván kigyógyulni ebből a betegségből. Sőt, néha vannak olyan eszeveszett pillanatai, hogy úgy érzi, boldogan belepusztulna ebbe.

Hat éve asszony már, de eddig soha, a legszerelmesebb pillanatokban sem érezte azt a szédületet, amelyet benne Iharos tekintete ébreszt. Tamást nagyon lehet szeretni, lehet becsülni, nagyon büszke lehet mellette egy asszony, de szédülten, ostobán, vakon boldog, aligha.

Ő imádta Tamást, amikor a felesége lett. Felnézett rá, belehalt volna, ha nem lehet a felesége. Iharossal élni akart. Iharos mellett egy nő százszorosán, ezerszeresen összesűrítve érzi az életet. Tamás mellett az ember hosszú és előkelő éveket tölthet. Iharos mellett csak pillanatok vannak, de minden pillanat tüzes, ifjú szájjal csókol.

Mara vállat vont.

Bűn. Igen, ez bűn. Jól tudja ezt. De most mindent, mindent más világításban lát. Hagyományok, nevelés, születés, erkölcs... A határokat most másképpen látja. Azaz nem látja. Vannak más, őszibb, régibb törvények. Azok a törvények, amelyeket az első, kőbe vésett tilalom előtt,

a teremtést követő első tavaszban a holdfény és a csillagok írtak fel a tropikus éjszaka kékbársony egére.

Ő lány volt, amikor Tamásba beleszeretett. Mit tudja ezt egy lány, hogy mi a szerelem? Mit tud egy lány a férfiről? Tamás azt jelenítette meg a számára, amiről mindig álmodott. Előkelő élet, különleges műveltség, rendkívüli emberek társasága, külföldi horizont. Mindez külsőség.

Ma már tudja, hogy csak külsőség. Akkor azt hitte: tartalom.

Holott nincs más tartalma az életnek csak egy ember, akit szeretünk. És azt, hogy – nem a gondolatainkkal, hanem az érzéseinkkel – kit szeretünk, azt az asszony mindig jobban tudja, mint a lány. Eszményi házasságot – sajnos nincs sok – akkor köthetnek, amikor a lány helyesen érzi meg a férfiben az igazi párját. Mert a lányok, szegények, gyakran tévednek. A férfiak ritkábban.

Mara most jutott el életének arra a pontjára, amikor a békebeli asszony, egy ideig a „meg nem értettség” bánatos glóriájában pompázva, belátja, hogy tévedett, és lázasan és vakon rohan neki a lejtőnek. Élni akar! Minthogy az élet egyik formájában csalódott, most szerelemben, szenvedélyben, viharban akar lobogni.

Valami fanyar kárörömmel gondolt Tamásra.

Ő nem akart hazajönni. Ő menekülni akart Iharos közeléből. Tamás hívta ki a végzetet.

Arra, hogy valaha az oltár előtt esküdött meg Tamással, arra, hogy megalázkodással, kétségbeesett hazugsággal rimánkodta ki a maga számára a férfi szerelmét, arra most nem gondolt. Csak Tamás az oka, hogy ő már nem szereti.

Az életébe, amely tele volt a gazdagság adta dús élményekkel, kellett hogy jöjjön már valami új. Tamás langyos szeretete, úri, kissé fakó nyugalma mindig ugyanaz.

Szétnézett a nappaliban.

Hogy vágyott valamikor ebbe a tölgyfa burkolatos szobába, a sötétzöld bőrbútorok közé. Vágyott ülni a merev facsillár fénye alatt. Vágyott látni a világosszürke tapétás falak keskeny ezüstkeretbe foglalt, versenyparipás képeit. Vágyott arra, hogy a lába a régi, vastag szmirnát tapossa, és hogy az ura, akit Simaházy Tamásnak hívnak, itt legyen vele ebben a házban, amelynek a homlokfalán századok óta domborodik a régi címer, a dacos öt ágára gögös, ötágú koronával.

És most itt van. Itt van és boldogtalan.

Milyen csodálatos és milyen keserves a vágyak beteljesülése. Talán nem mindig.

Kó beszélte neki, hogy két– vagy hároméves házas volt már, amikor egyik napon – lényegtelen, jelentéktelen napon – átvette a tisztiszolgától a postát. Néhány levelet kapott rokonoktól, barátnőktől, és két újságot. Sütött a nap, tavasz volt, és Kó valami gyerekes ötlettől hajtva, újra elolvasta a címzést minden levélen és minden újságon. Azt mondta Kó: valami kimondhatatlanul boldogító volt azt olvasni, hogy őt Margittay Balázsnénak hívják. Kimondhatatlanul boldogító volt tudni, hogy ez a Margittay Balázs egy kedves, vidám, csinos huszártiszt. Kimondhatatlanul boldogító volt tudni, hogy ő ennek a Margittay Balásznak a szép fehér házában lakik, sőt, hogy itt korlátlan hatalmú úrnő és mindjárt össze fogja szidni a tisztiszolgát, mert besározta a veranda lépcsőjét, és szemrehányást tesz a szakácsnőnek, mert a hideg orosz mártásba nem tett koriandert. Kó azt mondta, hogy mindezt meggondolva olyan boldog lett, hogy „az égis tudott volna ugrani”, és azonnal letérdelt a földre, és két Üdvözlégyet imádkozott hálából, hogy ilyen szép az élete.

Kó gyerek – vélekedett magában Mara, és megint tévedett. Mert hiszen Kó volt az ember, és ő gyerek, aki nem tud a drága játékaival játszani.

Az órára nézett. Tizenegy óra. Nemsokára itt lesz Iharos.

Tegnap Tamással Kunmadarason voltak Ágotha grófnőnél. Mulatságos vacsora volt. Ágotha gyűjtötte az érdekes embereket, és művészekből, különö arisztokratákból, félbolond dzsentrikből mindig bő választék díszlett nála. Iharost mint unokaöccsét mutatta be. Maráék erről a rokonságról eddig mit sem tudtak, de azért nem vonták kétségbe. Ágotha az egész országgal rokonságban volt, és a rokoni kapcsolatokat mindenkor határozottan és gyorsan magyarázta meg.

– György az én nagynéném anyósának a második mostohatestvére.

Wallner hadnagy – a szeplős Wallner, Kó egykori cinkostársa – gyanúsán pislogni kezdett. De Ágotha az ő goromba kedélyességével azonnal rászólt:

– Vigyázz, mert kihullanak a szempilláid a fokozott munkától. Kár kétségbe vonnod az állításaimat, mert magadnak ártasz vele. Mi lesz akkor, ha kisül, hogy nincs köztünk rokoni kapcsolat?

Wallner ijedten nézett Ágothára. Ágotha nem jött zavarba:

– De szerencsére, a te apád az én nagyanyám második lányának, aki Bécsbe ment férjhez, volt a sógora.

Mara már leszokott arról, hogy Ágotha rokoni kapcsolatait meg akarja érteni. Az agya nem tudta követni a családtörténeti bogozatokat. S mert minden rokonság magyarázatában tradíciószerűen előfordult egy második nagynéni, második sógor vagy második keresztapa, Mara megnyugodott és nem támasztott kétséget Ágotha minduntalan feltünetező, újabb és újabb, csinos és fiatal férfirokonai iránt. Csudálatosképpen a rokonság női ága nem volt ilyen népes.

Tamás pedig mintha észre sem vette volna Ágotha legújabb kuzenjét. Holott Iharos nem az a férfi volt, akit nem szokás észrevenni. A férfiak, mint mindenütt, itt sem fogadták szívesen. Természetesen kifogástalanul, de letagadhatatlan idegenkedéssel bántak vele. Megjelenése túlságosan előnyös volt, a természet adta előnyöket viszont nem enyhítette szerénységgel. Nem tudott férfiakkal bánni, vagy úgy látszott: nem tartotta fontosnak, hogy törődjék a férfiakkal.

Szinte szokatlan volt tőle most, hogy mennyire igyekezett Tamás kedvében járni. Tamás bizonyos szelíd unalommal tűrte a közeledését. Iharos egy óra hosszat beszélt neki az olasz futurista festőkről, amíg elérte, hogy Tamás meghívja.

Mara remegő idegekkel figyelte a két férfit. Amikor hazafelé mentek a szánon, Tamás Iharosról csak annyit jegyzett meg:

- Nem sokat ért a képekhez.
- Különösnek találom, hiszen többnyire festők között élt.

Tamás vállat vont.

- Lehet, hogy a festőkhöz ért, a festményekhez azonban nem.

Ma, amikor Iharost jelentették, mielőtt fogadta volna, Mara beszólt Tamáshoz.

- Nem tart velünk?

Megbeszélték ugyanis, hogy Mara átviszi Iharost az édesanyja birtokára, hogy megmutassa neki Cesare Petorelli arcképét, amelyet Radnóthy-Szűts Katalinról festett.

Tamás éppen levelet olvasott. Mosolyogva pillantott Marára.

– Ne haragudjon, szívesebben maradnék itthon. Lőrincnek írok levelet. Kellene már válaszolnom.

Ez a Lőrinc, a háborút megelőző kornak egyik legnagyobb magyar költője volt. Meleg barátság fűzte Tamáshoz. A barátság alapmotívuma, vezérmotívuma: Lőrinc pénzt kér Tamástól. Tamás mindig ad pénzt Lőrincnek. Lőrinc remek levelekben a legköltőibb prózában kérte a pénzt, és Tamás szintén a legköltőibb prózában kényszerítette rá a pénzt Lőrincre. Úgy kellett ugyanis festenie a dolognak, hogy Tamás erőszakolja a hitvány anyagiakat a szárnyaló lángészre. Ha egyszerűen postára adott volna néhány száz koronát, Lőrinc halálosan meg lett volna sértve. Tamás számára mindig külön öröm, külön diplomáciai remeklés volt egy-egy pénzt kísérő levél megszerkesztése. Ezt nem cserélte el Iharosért.

Nem törődik velem – gondolta Mara, és rosszkedvűen betette az ajtót. De csak percekig volt rosszkedvű.

A szalonban, a téli napsütésben Iharos várta.

Milyen új tavasz lángolt a tekintetében!

Milyen új öröm volt vele együtt menni át a szobákon, végighaladni Tamás hűvös, előkelő folyosóján. Aztán a puha prémek között siklani vele a szánon, a hótól szikrázó, hideg napfénytől illatos pusztán. Jegenyellékon, kis dűlőutakon rohantak végig, aztán megálltak a sárgára meszelt, zöld zsulus kúria előtt.

– Itt születtem én – mondta Mara, és Iharos szótlánul, erősen megszorította a csuklóját.

A gazdasszony fogadta őket. Rémülten csapta össze a kezét.

– Jézus, Mária, Szent József! A méltóságos asszony meg a tekintetes asszony épp most ment be a városba. Kó méltósága sürgönyözött, hogy meggyün. Mér nem teccett telefonálni?

Mara egy pillanatra megdöbbsent. Egyedül vannak. Mindegy.

– Jöjjön – szólt Iharosnak. – A képet azért megmutatom. És holnap majd vizitel egyedül.

Katalin képe még most is ott függött a kis szalonban a rózsaszín falon. Rózsaszín volt a ruhája is és rózsaszín a bujkáló, puha mosolya.

Ebben a szobában kissé rossz volt a világítás. Nagy szilfa állt az ablak előtt. Most is félhomály terjengett.

Mara visszafojtott lélegzettel nézte Katalin képét. A vakmerő halál és a vakmerő szerelem mosolygott rá a kép júliusi, felhős háttéréből. Katalin mert élni és mert meghalni.

Iharos tágra nyitott szemmel, sokáig nézte a képet.

– Ez boldog asszony volt – mondta aztán csendesen.

Biztos mozdulattal ölelte át Marát. Amikor az asszony szőke feje már odahullt a vállára, mosolyogva nézett az ájult szemekbe.

– És maga is boldog lesz. Nem is tudja, hogy milyen boldog...

A LAKÓ

Kó addig, amíg Tiszavárra nem ért velük a vonat, részletes tárgyalást folytatott Dezsőkével. A reményteljes fiatalember korántsem mutatott olyan reményteljes formát, mint alig egy hét előtt, amikor mint titokzatos hódító üldözte végig Kót a Belvároson. Akkor legalábbis harmincévesnek érezte magát, ma tizenkettőnek.

Megtört. Úgy szurkolt, mint amaz emlékezetes napon, amelyen feldöntötte az üstöt. Azt a nevezetes üstöt, amelyben a radnóti kúria lakóinak téli paradicsomkészlete rotyogott.

Dezsőke közeledett a szülői ház felé, s minél inkább közeledett, annál inkább fogyott a bátorsága. Édesanyja, Nünüke néni, nem az az asszony volt, aki karba teszi a kezét, ha megharagszik. Afelől pedig, hogy haragudni fog, Dezsőkének nem lehetett kétsége.

Ezzel Kó is tisztában volt. Ezért nem volt nehéz Dezsőkére kényszeríteni a feltételeit. Dezsőke vakon elfogadott mindent, csak Kó beszéljen Nünüke nénivel. Kó tudassa valamilyen szimbolikus formában, libegő ködburokban, titokzatos zenével kísérve, esetleg kecses némajátékkal vagy zengő dalban elbeszélve, hogy Dezsőke hazatérni vágyik, mert érzékeny lelkének fáj a pesti levegő.

Arról persze ne beszéljen Kó, hogy Dezsőke ösmeretségbe került bizonyos Gaálvölgyi Nándor nevű magánbankárral, hogy bizonyos keskeny papírszeletekre ráírta a nevét, miután éjszakákon át verdeste bizonyos közismert színes kartonlapokkal azt az asztalt, amelyet nem azért vontak be zöld posztóval, hogy tanácskozásokat folytassanak mellette. Ilyen kevésbé fontos körülményekre kár lenne szót vesztegetni. A lényeg az, hogy Dezsőke most itthon marad, mert a hazai csendben nyugodtabban tud elmerülni tanulmányai tengerébe.

De ahhoz, hogy tanulmányai tengerébe itthon merülhessen el, szükséges volt a tiszavári főgimnázium igazgatójának beleegyezésére is, amelyet nem volt könnyű dolog megszerezni. Azért nem, mert az igazgató ismerte Dezsőkét. Dezsőkét a negyedik gimnázium után tanácsolták el Tiszavárról. Ettől kezdve minden félévet más-más városban „hallgatott”, de a hetedik osztály előtt visszatért. Nünüke néni addig-addig beszélgetett az igazgatóval, amíg az ki nem merült és vissza nem vette Dezsőkét.

Dezsőke egy évig boldogította a tiszavári öreg gimnáziumot, ahol csak azért nem buktatták meg a tanárok, nehogy viszontlássák a pótvizsgán,

vagy – amit még borzalmasabb lett volna elviselni – nehogy ott ismétlje meg az osztályt.

Dezsőke ez alatt az év alatt megreformálta az egész gimnáziumot. Kártyaakadémiát nyitott, és hetenkint szabad előadást tartott a tapasztalatlan gimnáziumi ifjúságnak a nők lélektanáról és a hódítás technikájáról. Dezsőke kedvelte az akkor modern stílust, szívesen brutalizálta a nőt, s az ő hatásának tudható be az is, hogy abban az időben az alsóbb osztályosok is így kezdték a polgárista lányokhoz intézett szerelmes leveleiket: „Te!!! kígyó és démon, ki idegeimet remegteti.”

Újításai forradalomszerűen pusztították el Szakolyay Tibor hagyományait, aki a Dezsőke korát megelőző tíz évben – valamirevaló dzsenti tíz év alatt végzi a nyolc osztályt – volt a főgimnázium arbiter elegantiáruma, és a gyöngéd és emelkedett tónust kedvelte. Az ő híres levelei így kezdődtek: „Bájos Sárka Úrhölgy! Engedje meg, hogy fehér lepkeszárnyon suhanó gondolataimmal felkeressem kegyedet...”

A tanári kar azonban nem fogadta örömmel a reformot. Nem örültek annak sem, hogy Dezsőke ünnepélyes alkalomnak tekinti, ha megjelenik az iskolában, miért is zsakettet és lakkcipőt visel hétköznapi is. Nem örültek Dezsőke egyéni ötleteinek sem. Az ötletek leghíresebbike a némettanárnál csaknem agyszélhűdést idézett elő.

Németdolgozat-írás volt. Valamilyik klasszikus vers tartalmát kellett leírni. Dezsőke, mivel ehhez kevés kedve és semmi tudása nem volt, úgy oldotta meg feladatát, hogy pontos sorokban, tiszta gótbetűkkel egy közismert csárdás szövegét írta be a füzetbe. Ezt:

Recece, nem vagyok én kapitány

Recece, nem járok én paripán

Harmincnyolcas Baka vagyok én

Recece, gyalog masírozok én.

A némettanár, amikor kezébe vette a füzetet, egy ideig kimeredt szemekkel bámult a rejtélyes sorokra. Elsötétült előtte a világ. Volt néhány rettenetes perce. Azt hitte, hogy megőrült, és a bomlott agy rémképeket vetít elébe. Ha nem támad mentőgondolata, és nem csapja össze hirtelen a füzetet, hogy megnézze, kinek a tulajdona, talán örökre elhomályosul az elméje. De amikor a címkén megpillantotta Dezsőke híres nevét, azonnal tudta, hogy ő makkegészséges, és hogy a titokzatos sorokból nem az örület vigyorog feléje, hanem...

Mindezekből érthető, hogy amikor a tiszavári gimnázium igazgatója meglátta az irodájába belépő, búbájosan mosolygó Kót, megborzongott. Kedves, barátságos öregúr volt, de most jéghideg pillantással méregette a fiatalasszonyt.

Kó nem zavartatta magát. Csacsogó mondatok vidám zuhatagát bocsátotta az igazgatóra. Nem úgy viselkedett, mint aki kegyelmet kér egy megrögzött bűnös számára, hanem, mint az, aki a legkellemetesebb előnyök egész sorát kínálja fel pazar bőkezűséggel. Az igazgató nem jutott szóhoz. Kó olyan tartalmas szóbőséggel ecsetelte mindazokat az örömöket, amelyeket majd Dezsőke megszelídítése szerez a tanári testületnek. Kó előadásából az derült ki, hogy pusztán a tiszavári főgimnázium tanári kara iránt érzett szeretete és tisztelete készítette őt arra, hogy ezt a feladatot rájuk bízza. És ha Kó különösképpen nem ragaszkodnék az igazgató úrhoz, akkor nagyon meggondolná, hogy nem jobb volna-e a kisújszállási gimnáziumot megörvendeztetni Dezsőkével?

A szegény jó igazgató – maga sem tudott volna róla számot adni, hogyan történt – egyszer csak azt vette észre, hogy visszafogadta Dezsőkét, holott keresztet vetett tavaly júniusban, amikor látta, hogy Dezsőke ládáját az állomás felé viszik.

– Maga kis boszorkány! – mondta búsan Kónak.

– De az igazgató úr angyal – sietett a felelettel Kó.

Az igazgató gondterhelten nézett maga elé.

– Hogyan fogom én ezt bevallani a tanári karnak?

Kó erre nézve nem szolgált tanáccsal, vigasztalásként azonban megígérte az igazgátónak, hogy az ő gyermekeit nem adja a tiszavári gimnáziumba.

Dezsőke fölöttébb szende arccal várt az iskola előtt.

– Felvettek – jelentette ki Kó. – Tudom, gazember, hogy nehezen bírod ki kártya nélkül. Ha másért nem, hát ezért fogod letenni az érettségit. Az most már biztos, hogy egy fél évig nem lesz belőled suszter. Aztán...

Legyintett.

Dezsőke azonban már kezdett vigyorogni. Elvégre a dolgok jobban végződtek, mint várta. Ovidius rosszabbul érezte magát a száműzetésben, Tomiban, Róma után, mint ő Pest után, Tiszavárott. A becsületszava köti. Jó, nem kártyázik. Biliárdozni fog. Az még egészségesebb, mint a kártya, mert testmozgással jár.

Elindultak, hogy lakást keressenek. Ez nehéz feladat volt, mert olyan helyre, ahol már lakott Dezsőke, nem lehetett még egyszer elmenni, viszont ott is ismerték Dezsőkét, ahol nem lakott. Dezsőke szeretett macskát nyuvasztani; szeretett ágyban elaludni szájában szivarral; szeretett hajnalban dalolni és gitározni. Kedvelte a kertészetet is, amennyiben, mint afféle poétikus lélek, szívesen szedte le a nyíló virágokat, és megajándékozta velük a polgári leányiskola piszébb hallgatóit. Szeretett férfiszúrokat tartani tizenöt nem egészen józan, de egészen kitűnő tüdejű barátjával, akik szívesen daloltak akár reggelig is. Szerette a gasztronómiai gyönyöröket. Büszkeségét férfiasan megtagadva éj idején kihordta a kamrából a befőttet és a nyári kolbászt, ha történetesen éjfélkor éhezett meg. Szeretett szőnyeges szobában korcsolyázni. Olyan szalonban, ahol nem vitrinben, hanem polcon tartották a drága porcelánt, bokszolni. És végül nagyon szeretett zongorázni, bár sohasem tanult. Újszerű technikával az egész alsó karját ráhelyezte a billentyűkre.

Kó gondolatban sorra vette az ismerősöket, aztán úgy határozott, hogy Kántor Sándorékhoz adja Dezsőkét. Egyrészt, mert azok kapzsi emberek, és még Dezsőkét is elvállalják kosztos diáknak, másrészt, mert Kántor Sándorékra mindig haragudott. Dezsőkét ott is hagyta Kántoréknál, és sietve elment a villájukhoz, amely, amióta Tiszavárról áthelyezték az ezredet, üresen állt.

Kó nagyon szerette ezt a vidám, fehér házat.

Még legénykorában vette Balázs, és ő mint fiatalasszony három évig lakott itt.

Akkor, amikor feldúltan és kétségbeesve először járt a házban, még nem sejtette, hogy itt valaha boldog lesz. Akkor, azon a reménytelen éjszakán Balázs, aki Mara miatt párbajozott, átlőtt mellel feküdt, és Kó álmodni sem mert arról, hogy Balázs őt, Kót szereti. Kó akkor eljött ide, hogy még egyszer lássa a férfit, akiért szembeszállt az anyjával, akiért nekivágott az éjszakának, és elszakadt az otthonától.

Sötét, kora őszi éjszaka volt.

A lovak lába alatt cuppogott a sár, és az ő göndör fekete haja súlyos volt a hideg esőtől. Margittay háza idegen katonatisztekkel volt tele, és ő a hátsó ajtón osont be a hálószobába.

Margittay nem volt magánál. Lázasan feküdt az ágyban fátyolos, semmibe néző szemekkel. Ő még a kezét sem merte megsimogatni. Úgy

érezte: nincs joga hozzá. Hiszen Margittay nem szereti őt. Egy percig nézte talán. A szívét újra meg újra összeszorította a búcsúzkodás magányos fájdalma. A reménytelen szerelem szörnyű súlyával alig tudott lábra állni. Aztán kiment a kertbe. Az eső még mindig szemelt s a másodszer virágzó rózsák illatát lenyomta a földre.

Kó szeretett volna felkiáltani. Minek nyílnak a rózsák, ha Ő meg fog halni? Minek lesz holnap reggel, ha Ő már nem él?

Hat év telt el azóta. Balázs meggyógyult, és az ő élete fölött kisütött a nap.

Hat éve már, és azóta könnyű, táncos lábbal, arany cipőben suhannak vele az évek.

Furcsa: az emberek azt mondják, hogy a házasságban elhervad a szerelem. A közelség, a beteljesülés megöli. Kó ezt nem tudja megérteni. Napról napra jobban szereti Balázst. Az együtt töltött napok még szorosabban fűzik őket egymáshoz. Kó nem azért szereti, mert Balázs távol van tőle, mert vágyakoznia kell utána, mert reszketnie kell érte, mert elvehetik tőle. Ezért nem tudná szeretni. Azért szereti, mert Balázs mellette van, mert hűséges és jó hozzá. Azért szereti Balázst, mert az övé. Az életének nem volna értelme nélküle.

Ők egymásért vannak.

Állt az üres szobában, a fehér villa egykori szalonjában, és megint az jutott az eszébe, hogy le kellene térdepelni és megköszönni az Istennek azt, amit az élettől kapott.

De kint vidám sárgaréz muzsikával csengtek a csengők. Szán állt meg a ház előtt. Kó kifutott a verandára: az édesanyja meg Nünüke néni érkeztek.

Radnóthy-Szűts Gáborné alig változott valamit. Az alakja még mindig magas és karcsú volt, az arca derült és sima, amilyen a jó és tiszta asszonyok arca szokott lenni. Csak fényes, fekete haja őszült meg az elmúlt évek alatt.

Nünüke néni se sokat változott. Csak kövérebb lett, és még hajlamosabb a szemrehányásra. A „kedves kis kávédaráló” – Kó csitrikorának legszemtelenebb idejében becézte így Nünüke nénit – most is friss lélegzettel kezdett bele szemrehányásai ledarálásába.

– Mit rángatod folyton az embert? Mit képzelsz, mit gondolsz? Gumiból vagyok én? Vasból vagyok én? Sürgönyzöl, és én vágtsak Tiszavárra?! Különben is: mit szórod a pénzt sürgönyre? Költeni azt

tudtok! Nem jöhettél volna ki a tanyára? Persze te fiatal vagy, neked még nincs köszvényed, te kényelmesen ülsz itt ebben az üres házban, oszt várod, hogy a nagynénéd meg az anyád kapjon zsábát a hideg szánon. Jól tudod, hogy utálok számkázní! Jól tudod, hogy holnap disznóölés lesz...

– Ugyan már, honnan tudná? – vetette közbe csendesen Szűtsné.

Nünüke néni dühösen legyintett:

– Ha nem tudja, találja ki! Minden úri házban van disznóölés januárban. A disznóölésre készülni kell. Nem törettem még elég borsot, fokhagyma sincs elegendő tisztítva. A káposztás rétest is ma szeretném megcsináltatni. Majd szétmegy a fejem, és akkor tessék, rohanjak Tiszavárra, mert Kónak eszébe jutott valami! Azt hittem, Pesten farsangolsz. Ahelyett, hogy békében hagynál, ahelyett, hogy táncolnál, ide rángatsz bennünket. Milyen a Tibor felesége? Szép?

De nem várt válaszra.

– Valami affektáns pesti dáma. Ha Elemérnek tetszett, nem lehet rendes lány. Szegény Tibor, az is beleszédült ebbe az Elemérféle számárságba. Nem lehet veletek bírni.

Hirtelen eszébe ötlött valami:

– Jézus, Mária! Vettél te mazsolát, Melanie? Meg citrónádot? Püspökkenyeret is akarok csináltatni. Holnapután lesz a körvadászat. Azt is az én bosszantásomra eszeltétek ki! Hatvan puskás... Hatvan puskás, Kó!

– Lesz vadászbál?

Nünüke néni megvetéssel bólíntott:

– Lesz! Tudom, hogy ezen jár az eszed. Táncolni, nevetgélni, azt tudsz... Én mondtam a gazdasszonynak, hogy forrázzák ki a pácolódézsákat. Mit gondolsz, Melanie, tettek azok fel az alsókonyhában forralóvizet? Azt sem tudom, hogy tudják-e, hol van a kakukkfüves zacskó. Mert hiába, fiam, akkor van igazi zamata a páclének, ha kakukkfüvel forrázzák ki a dézsákat.

Kó mosolyogva hallgatta Nünüke nénit. Jól ismerte már: akkor egészséges, ha pöröl. Ha ő szelíd, biztosan valami nagy baja van. Isten mentse meg attól Radnótot, hogy Nünüke néni ne hallasson zokszavakat! Akkor nyikorogva fordul a háztartás kereke, mert akkor Nünüke néni beteg. Kó édesanyja nem sokat törődött a háztartással, a belső kormányzást sógornőjének, Nünükének adta át. Őt teljesen lefoglalta a gazdaság

vezetése. Nem tartott gazdatisztet, csak egy ispánt. Sok munkát, gondot adott az ezer hold föld.

Mialatt Nünüke néni szája járt, a keze sem állt. Magával hozott fonott táskájából pogácsát, hideg kolbászt, melegítőpalackban teát szedett elő.

– Egyél, igyál! – biztatta Kót. – Tudom, hogy átfáztál az úton. Balázssal mi van? Mit csinál Bécsben? Miért jöttél egyedül? Hát az a...?

Nem mondta ki a Dezsőke nevét. Szegény! Ösztönösen minél messzebb és messzebb tolt a percet, amelyben meg kell tudnia fia legújabb csínyét. Azzal tisztában volt, hogy jót nem fog hallani.

Kó nagyon óvatosan adta elő a tényállást. A hatezer koronáról mélyen hallgatott. Mit is keserítette volna vele szegény Nünüké? Úgysem volt miből kifizetnie. Az ura még életében elkártyázta minden vagyonukat. Kó Dezsőke egészségére hivatkozott. Ezzel magyarázta a gyors környezetváltozást. Aztán azt bizonygatta, hogy jobb lesz Dezsőkének a családhoz közelebb.

Nünüke néni szótlánul hallgatta. Fényes, piros arcán lassan-lassan alágördült egy könnycsepp. Elfordította a fejét az ablak felé, aztán a keze fejével eldörzsölte a könnycseppet.

Pár percig hallgattak. Kó buzdón itta a teát. Sohasem szerette, de, hogy Nünüke nénit megvigasztalja, most még azt is kijelentette, hogy ilyen jó teát rég nem ivott.

Szűtsné szétnézett az üres villában, amelyben csak itt-ott hagytak egy-egy fölösleges bútordarabot. A fürdőszoba mellett volt a vendégszoba berendezve, hogyha valamelyik családtag a városba jön, legyen hová szállnia.

– Hallom – mondta Szűtsné –, hogy Peredy kiadta a villát.

Ez a Peredy Kóék ügyvédje volt, akit megbíztak a ház bérbeadásával. Nem volt rá remény, hogy az ezred visszajöjjön Tiszavárra, azt meg, hogy a ház üresen álljon, nem akarták.

– Kinek? – kérdezte Kó. – Még nem beszéltem Peredyvel.

– Szégyellem, de elfelejtettem a nevét. Nem ösmerem az illetőt, Ágothának rokona.

Erre mind a hárman nevettek.

– Ágothának az egész világ rokona.

Szűtsné bólintott.

– Majdnem... Nem tudok semmi közelebbit róla. Peredy azt mondja, hogy azonnal kifizette a bérösszeget egy félévre. Gondolom, valamelyik új vármegyei ember lesz. Biztosan családos ember. Katonatisztnek nem kell ekkora lakás.

– Csak a kertet ne rongálják – aggodalmaskodott Kó –, majd figyelmeztetem Peredyt. Találkoztatok már Marával?

– Igen, volt nálunk Tamással. Kicsit lefogyott Mara, s nekem úgy tűnik, hogy nagyon ideges.

Nünüke néni közbevágot:

– Nem tetszik nekem. Ő ideges, Tamás rosszkedvű. Mi az isten csudájának ez az óriási vagyon két ilyen hamvába holt embernek? Ezek olyan szamarak, hogy még boldogak sem tudnak lenni.

Szűtsné elgondolkozva nézett ki a havas kertbe.

– Tamás nagyon szereti Marát. A maga módján szereti, de nagyon. Mara az én lányom, de ha itt valami hiba van, azért nem Tamást éri a vád. Elvégre Tamás nem lehet más, mint amilyen. És Mara azért szeretett bele, és azért ment hozzá, mert olyan volt, amilyen. Most viselnie kell a következményeket.

A hangja keményen csengett.

– Elvárom tőle, hogy becsülettel viselje.

Kó nem szólt. A rózsacsokorra gondolt, amelyet a hotelszobában látott Maránál, és a megisméltető telefonbeszélgetésekre. Nagyon szerette a nővérét, de most mégis valami furcsa idegenkedést érzett iránta. És ez a gyanakvó idegenkedés kiült az arcára akkor is, amikor, kis idő múlva, Mara belépett a villába. Holott Marának nagyon jó kedve volt. Sápadt arca kipirult, a szeme csillogott Kó rég látta ilyen szépnek.

– Radnóton voltam – újságolta Mara de senkit sem találtam otthon. A gazdasszony igazított utánatok.

Sorra csókolta őket, és amikor Kóhoz ért, Kó érezte, hogy Mara arca forró. Pedig majd egy órát jött szánon a hideg januárban.

Micsoda titokzatos tűz fűti ezt az asszonyt?

Ledobta a bundáját, és hosszú, lenge lépteivel nyugtalanul járt le-föl a szobában. Kó riadtan követte a tekintetével.

Mara gyönyörű volt.

Karcsú, finom tagjaiból szinte süttött az élet. Idegen, forró levegő hullámozta körül. Mintha egy vad nyári éjszaka, buja, tarkaliliom-illata

áradt volna belőle. Szőke haja olyan villanyos volt, hogy szinte szikrázott.

Amit nem szokott: sokat beszélt és sokat nevetett. Nünüke néni szokatlanul némán, figyelmesen szemlélte.

Kó olyan bizonytalanul érezte magát, hogy jobbnak látta, ha elmegy. Azt mondta, beszélnie kell az ügyvédjével.

Végigsietett a Fő utcán. Az ügyvéd a Vármegyeház mellett lakott. Kó áthaladt az udvaron, kinyitotta az irodába vezető ajtót. A küszöbön, dühös meglepetésében, majdnem felkiáltott.

Az ügyvéddel szemben az az úriember ült, aki a nyírségi gyorsvonaton utazott vele együtt. De az idegen szép, fekete szeme most közömbös udvariassággal tekintett rá.

– Jó, hogy jön, méltóságos asszonyom – örvendezett az ügyvéd engedje meg, hogy bemutassam az új bérlőjüket.

Az idegen felállt, meghajolt, kezét csókolt.

– Iharos György.

– A mi bérlőnk?

– Igen, igen. Gyurka barátom ebben a pillanatban írta alá a bérleti szerződést.

– És ezen már nem lehet változtatni?!

Az ügyvéd csodálkozva nézett Kóra.

– Változtatni? Miért? Elfogadta valamennyi feltételt. A maguk számára a legelőnyösebb szerződés.

Kó Iharos felé fordult.

– És... és Iharos úr Tiszaváron óhajt lakni?

Iharos szelíden mosolygott.

– Igen. Nagyon kellemes hely.

Kó nehezen találta meg önmagát.

– És... és mit fog itt csinálni?

Mintha szikra villant volna meg a fekete szemekben.

– Ó, majd csak akad valami tennivaló.

KATALINHOZ HASONLÍT...

Az utolsó körnek is vége volt.

A vadászok lassú léptekkel indultak meg a kastély felé. Reggel kezdték a körvadászatot, a kápolnánál volt az ebéd, uzsonnatájt ért az utolsó kör a tanyáig.

Alkonyodott. Alattomosan, rózsaszín homályba burkolózva hullt alá a hótól hamvas pusztára az este. Az ég tompafehér volt. A Tisza-parti füzeserdő görcsös, púpos fatörzsei között lapos, narancssárga arcával még fel-feltűnt a sovány téli nap.

A bepálinkázott hajtók, vadőrök zsvajogva kapaszkodtak fel az igásszánokra. Alig volt pár száz lépés innen a tanya, de hát ők nem mentek gyalog. A paraszt – akit a sors gyalogembernek rendelt – minden alkalmat megragad, hogy egy kocsi magasságából és két ló gyorsaságával tekintsen le a gyalogjárókra. A kocsin ülő paraszt lélekben azonnal átalakul. Amíg kocsikázik: főúr.

Az úri puskások fáradtan ballagtak. A fogatok lépésben jöttek mögöttük. A lovak idegesen prüsszöltek. Bántotta őket a levegőben terjengő vérszag meg a puszkapor büze.

A sok járás, az erős levegő mindenkit elbágyasztott. Kó is, aki reggel óta együtt vadászott a férfiakkal, valami jóízű álmodást érzett. Jó volna most langyos vízben megfürödni, azután lefeküdni friss vászonhuzatú ágyba, s egy régi téli mesét hallgatva elszenderülni.

A vidék úgyis olyan volt, mint egy mesebeli tájék. Persze, magyar mesebeli táj. Egyszerű és nyugodt. És egy kicsit szomorú is. (Abba az italba, amelytől egyszerű és nyugodt lesz az ember, mindig bele van keverve a bánat néhány cseppje.)

A sík hótól puha, fehér lapon csak itt-ott emelkedett ki egy-egy kopasz, rőt csalit. A havat enyhe dombok alján, utak mentén rózsaszín tekintetű jégtükrök törték meg. Magányos gémeskutak mellett még magányosabb, bánatosan megbámult szalmakazlak álltak. Egy-egy hóbucka mögött nyártól-tavasztól elrugaszkodott, keserves kukoricaszár tövében kétségbeesett, sebzett nyúl pihegett. Az akácfákon, mint fényes széndarabok, gubbaszkodtak a mogorva varjak. A mellőztetés dühös fanyarságával pislogtak alá. Őket még arra sem becsülik az emberek, hogy ilyen ünnepélyes, nagyszabású hajtóvadászatot rendeznének ellenük. Ők

csak annyit érdemelnek, hogy ha már nagyon szemtelenek, a csősz közéjük puskáz.

A szánkónyomok, mint a gyémántszalagok fénylettek a kőkeményre vert havon. Kó arra gondolt, hogy hányszor száguldott ezen az úton a Tisza felé csónakázni, fürdeni vagy lovat úsztatni. Azok a régi, sárgaliliom illatú nyarak...

Szótlanul haladtak eddig egymás mellett Wallner hadnaggyal. A szeplős hadnagy, akinek a szeplői olyan hűségesek voltak, hogy nem hagyták el a kadét-és a kamaszokkal, hanem büszke hadnagyi rangjáig is elkísérték, most igen bánatos volt. Egyrészt reménytelen szerelem gyötörte, másrészt bántotta, hogy csak kilenc nyulat lőtt. A körvadászaton ugyanis a nyúlzámlálásnál mindig ijesztő hiányok derülnek ki. A vadászok általában arra emlékeznek, hogy nyolc, tíz, tizenöt nyulat lőttek, amikor azonban a zsákmányt összeszámolják, többnyire csak a fele van meg a bediktált nyulaknak.

És itt nem a számolásban van a hiba, hanem a vadászok emlékezőtehetségében. Bizonyos mendemondák szerint – amely mendemondának én nem jártam sohasem a végére – a legkorrektebb úriember is hazudik, ha mint vadászember tevékenykedik.

Wallner hadnagyot is tulajdonképpen nem az bántotta most, hogy kilenc nyulat lőtt, hanem az, hogy vadásztársai csak három olyan nyulat láttak, amely az ő fegyverétől találtan esett össze. Az ilyen nem összehangzó adatok bosszantják az embert.

– Elhíheti nekem, Kó, hogy kilenc volt. Ha én mondom...

Kó talányosan mosolygott:

– Ha maga mondja, és ha úgy van: elhiszem.

Wallner dühösen legyintett. Kó előreszaladt, mert meglátta az urát.

Balázs ma reggel érkezett meg Pestről, de Kóval még alig beszélhetett. Ő rendezte a körvadászaton, és nagyon el volt foglalva. Kó belekapaszkodott Balázs karjába, és az ő összetanult, hosszú, egyenletes lépteikkel megindultak egymás mellett.

– Dezsőke ügyeit rendeztem Tiszaváron – jelentette Kó –, felvették a gimnáziumba.

– Én pedig Pesten rendeztem az ügyeit – mondta Balázs.

– Ferdivel?

– Ferdivel és háromezer koronával.

– Kiegyezett?

– Ki. Én csak vaktában mondtam az összeg felét, ő azonban azonnal elfogadta, amit ajánlottam. Amikor átvette a pénzt, és visszaadta a kötelezvényt, csak akkor jutott eszembe, hogy ez a csirkefogó kevesebbel is megelégedett volna. Nagyon dühös lettem.

Kó megértően bólintott:

– És adtál neki két pofont...

Balázs bűnbánóan felsóhajtott.

– Adtam. Jól ismeresz.

– Mire ő?

– Egy ideig hallgatott.

– Aztán? Remélem, megvártad, amíg megszólalt.

– Hogyne – mondta Balázs jó szívvel –, nem vagyok én komisz ember.

– És mit mondott?

– Azt, hogy nem fogja elfelejteni.

Kó a részletek mélyebb, lelki tartalma iránt érdeklődött.

– Szóval: jót tett neki a két pofon? Nem felejtí el, és máskor nem ad vagyontalan kiskorúaknak kölcsönt uzsorakamatra?

– Nem hinném, hogy így értette volna. A kijelentés inkább fenyegetésként hangzott.

Kó nem ijedt meg.

– Ah... ah... szóval nem hív meg teára, ha főrend lesz. Megreped a szívem! Várj csak, elmesélem neked Arisztid bácsit.

Balázs nevetett, megveregette Kó piros pofácskáját, aztán elsietett, mert Ágotay Laci és Wallner hadnagy kissé izgatottan kezdte tárgyalni azt a kérdést, hogy hol lehet az a hat nyúl, amelyet Wallner meglőtt, de amelyet felfordulni senki sem látott.

Balázs beszédbe elegyedett a vitatkozókkal, holott százszor szívesebben hallgatta volna Kó meséjét, mint ezt az unalomig ismert diskurzust, hogy:

– Kérlek szépen, te jól tudod, hogy amikor én...

– Kérlek alássan, bocsáss meg, de nem néztem oda...

– Kérlek szépen bocsáss meg a kifejezésért, de az az indolencia, amellyel az ember teljesítményeit szemlélik...

– Kérlek alássan, engedd meg, hogy kijelentsem, a kifejezés, amelyet használni méltóztatol, nem fedí a tényállást...

A párbeszéd olyan udvarias lett, mintha két kínai úriember csevegett volna egymással gyengéd rózsaszín cseresznyegallyak alatt. Magyar társaságban ez az udvariasság azt az izgatott lelkiállapotot jelzi, amelynek izgalma szívesen robbanna ki egy vaskos sértésben.

Kó aggódva tekingetett feléjük.

Már a gyümölcsös kerítésénél jártak.

A fák terebélyes, lekopasztott ágai áthajoltak a kerítésen. Az orgonabokrokon meg a bodzán vastagon állt a hó. A nap már a föld másik oldalán bukkant ki. A téli alkony rózsaszín homálya eltűnt. Lány, lila árnyékok kezdtek szétterülni a havon, s az ég fehéres ködéből hűvösen tekintett ki néhány téli csillag ezüstzöld szeme.

Balázs valahol elmaradt Ágotayval és Wallnerrel. A vadásztársaság nagyobb része a kertkapunál beszélgetett és nevetett.

Kó azt vette észre, hogy egyedül van. Azaz nincs egyedül, mert mögötte jön valaki. A keményre fagyott hó csikorog egy pár vadászcsizma léptei alatt.

– Kezét csókolom – szólalt meg mellette egy mély, friss és fiatal hang.
– Nehéz magát beérni, egész nap kergetem.

Iharos megemelte sötétzöld vadászkalapját, amelyet hátul vadgácsér tolla díszített. Kó a kalapra nézett, és arra gondolt, hogy Iharos a külsejében is milyen gyorsan hozzáidomul a környezetéhez.

Csirkefogó – állapította meg magában csirkefogó! Egész ember ilyen gyorsan nem változik.

De azért mosolyogva nézett a férfira. Nehezteléssel, idegenkedéssel nem akarta tudtára adni azt, hogy még emlékszik rá. A vasúton tolakodó, idegen férfiakra nem emlékezhetik egy úriasszony.

– Nem szeretek vadászni, és mégis egész nap tapostam a havat, hogy a maga közelébe kerüljek. Egész nap nem sikerült.

– Miért nem szeret vadászni? – kérdezte Kó nyugodtan. A mondat másik feléről nem óhajtott tudomást venni.

– Egyenlőtlen harcnak érzem. Nem férfias passzió. Egy sereg hajtóval bekeríteni a vadat, aztán felém kergettetni, aztán lepuffantani: nyomorúságos játék. Ha a nyúl akkora volna, mint egy ember, és ha jó angol puskája volna, lenne értelme a dolognak. Így egyenlőtlen harc, és mint minden egyenlőtlen harc: csúnya.

Kó nevetett. Mulatságosnak tartotta a puskával felszerelt ember nagyságú nyulakat.

– Miért nem a trópusra megy vadászni? – ajánlotta aztán. – A nagy vadakkal nem egyenlőtlen a harc.

Iharos vállat vont:

– Az sem való az én gusztusomnak. Az otthonából kikergetni valakit vagy valamit, hogy megsebezzük. Elvégre a dzsungel a nagy vadak otthona.

– Ha ennyire kényes az ízlése, miért vadászik?

Iharos sötét szempillái mögül hosszan nézett Kóra.

– Már mondtam az előbb.

Kó nem akarta elérteni a választ, de hallgatni sem akart, mert az beleegyezést vagy hátrálást jelenthet.

– Persze – felelte mosolyogva, pillanatnyi szünet nélkül –, azért, mert érdekli a harc.

– Igen, szeretem a harcot, de csak erős ellenféllel. Nekem való ellenféllel.

– Nehéz lesz itt ember nagyságú nyulat találni.

Iharos szeme megvillant.

– A megfelelő ellenfelet már megtaláltam.

Kó zavartalanul állta Iharos tekintetét.

– És érdekesnek ígérkezik a küzdelem?

– Érdekesnek, izgalmasnak és fájdalmasnak – felelt a fogai között a férfi. – Tartok tőle, hogy rajta fogok veszteni.

– Akkor ne kezdjen bele.

Befordultak a gyümölcsös kapuján. A fekete szőlőtőkék között fehéren tündökölt a széles, havas út.

Iharos nem felelt. Szótlatlanul mentek egy ideig. A jéghideg, fájdalmas téli hold felemelte gyémántzöld arcát a fák között. Kó halkán dúdolt valami régi nótát. Iharos csendesen ingatta fejét a nóta ütemére.

– Ha rajtavesztek is: megéri.

Megint sűrű, sötét szempillái mögül nézett Kóra.

– Nekem megéri.

Kó kinyitotta azt az ajtót, amely a gyümölcsösből a virágoskertbe vezetett.

A két komondor vidám csaholással robogott neki Kónak. Ráugráltak, bőrkabátujjas karját gyöngéden végigharapdálták.

Iharost is barátságosan fogadták. Nem morogtak rá, nem szaglászta körül gyanakodva. Bundás, aki nem volt túlságosan közlékeny természetű, Kó mellett maradt, de Betyár, aki az arra érdemes egyéntől nem szokta megvonni rokonszenvét, azonnal Iharos mellé szegődött.

A kutyák barátsága Kót is megenyhítette valamennyire Iharos iránt.

Csirkefogó – gondolta –, de talán nem gazember.

A kúria minden ablaka világított. Úgy látszik, Nünüke néni nagyon el van foglalva, és nincs ideje összeszidni a szobalányt, amiért nem csukta be az ablaktáblákat.

Az üveges verandán már muzsikáltak a cigányok. Azt játszották, hogy:

Érik a, érik a búzakarász...

A hideg, téli estén az édes, hullámozó dallamban ott lengett a júniusi búzatáblák boldog aranykalásza.

Kó egy pillanatra lehunyta a szemét. Imádta a nyarat, a magyar táj teljességét. Ő a nyár leánya volt. Nagyon lélegzett az aranyszínű, zengő dallamokból.

A folyosókon nagy sürgés-forgás fogadta őket. A vendégszobákban a vadászok öltöztek. A szolgálók meleg vizet hoztak, a kis inas buzgón kefélt a szmokingokat. Az urak a nyakkendőiket bogozták.

Amikor Kó, már estélyi ruhában, belépett a szalonba, Wallner hadnagy és Ágotay Laci még mindig a titokzatos módon láthatatlanná vált hat nyúlról beszélt.

Tamás, aki a közelükben ült, unott, fakó arccal szemlélte a levegőt. Utálta a vadászatot, és betegre unatkozta magát az ilyen vadászbálokon. Nem bírta megérteni, hogy felnőtt, józan eszű emberek mi érdekeset találhatnak abban, hogy a vadliba hogyan repült át Sándor fölött, és hogy Tibinek nem lett volna szabad ráduplázni a fácánra. Sándor viszont – ugyanaz, aki fölött a vadliba repült – azt nem tudta megérteni, hogy mit lehet óraszámra beszélni egy Rainer Maria Rilke nevű, valószínűleg zsidó egyén verseiről, és Tibi, akinek nem lett volna szabad rádupláznia a fácánra, azt nem tudta felfogni, hogy miért izgatja magát Tamás és Istvánovich Bandi azért, mert Ágotha grófnő gyűjteményében megtalálták egy Rubens nevű másik zsidó valamilyen rajzát.

– Az ördög érti az embereket! – vélték a vadászok.

– Az ember még mindig titok – vélekedett Tamás.

Aztán amikor egyre több vadász nyüzsgött a radnóti nagy szalonban, átment a rózsaszín szobába. Ott nem volt senki. Csak egykori szerelme: Radnóthy-Szűts Katalin arcképe nézett vele farkasszemet a falról.

Tamás helyet foglalt szemben a képpel. Volt idő, amikor nem merte megnézni a képet. Gyógyíthatatlan sebet égetett a lelkébe Radnóthy-Szűts Katalin. Az ifjúság első álmából költötte fel. Kinevette, megcsalta, megalázta. Aztán meghalt fiatalon, az ifjú halál tragikus fényességében. Halálával elpusztította Tamásnak azt a reménységét is, hogy egykor majd megöregszik, megcsúnyul, és Tamás kiábrándul belőle. Katalin a szerelem elmúlásának bágyadt, reggeli világítású kijózanodását is elrabolta tőle. Csak vágyat adott Tamásnak, csalódást, beteljesületlenséget. A fanyar, lázas zamatok izgalmát. Nyugalmat, gyengéd álmot soha.

Furcsa, hogy a sebek helye mindig megmarad.

Tamás nem bírta közömbösen nézni az arcképet.

Cezare Petorelli festette a képet. A szeretője képét festette meg, az erőt adó, érett, fölényes szerelem biztonságával.

Tamás rettenetesen érezte a képen a festőt. Katalin forró, bujkáló mosolyán érezte, hogy Cezare sokszor és elszédítően közelről látta ezt a mosolyt. Sőt, hogy a mosolyt ő gyújtotta fel Katalin ajkán.

A remegő csókok százait, az odaadásnak legbensőségesebb pillanatát, hű és jó szeretők gyöngéd simogatását elfelejti az ember. De az a csók, amelyet más kapott, az a szédült pillanat, amelyet más gyújtott meg, az a simogatás, amely mást érintett: mint lángoló teher van odaláncolva a szívünkre. A megalázottságunkat, amely tulajdonképpen nem is megalázottság, eltéphetetlenül vonszoljuk magunkkal.

Tamást gyötörte az, amit Katalinból más kapott. És mindent Cezare kapott, még az életét is. Hiszen Cezare miatt nem tudott tovább élni Katalin.

Most hosszan, hosszan nézte a képet.

...A haja hamvasan szőke volt... A bőre sápadtan fehér... A szeme csupa fátyolos ígéret... És a szája csupa tüzes titok...

A nyár lángolt a képen. Rózsailatú, vihartól nyomott július. Mintha az ifjúsága rohant volna feléje. Lázas, ideges szomorúság fogta el.

Elfordult a képtől.

A nagy szalonba most jött be Mara. Védelmet és nyugalmat keresően fordult feléje. Mara mellett meg lehetett pihenni. Mara finom, okos, előkelő. Mara a feleség.

De Tamás most hirtelen megdörzsölte a szemét.

Mi ez? Rossz a világítás, vagy a szeme homályos?

Marán valami megváltozott. Lehet, a ruha teszi. Furcsa! Azelőtt Mara sohasem szerette ezeket az édeskés színeket. Halvány rózsaszínű muszlin! S mintha a hajának is más volna a színe. Szőkébb... A szeme csupa fátyolos ígélet... És a szája... Igen, valami egészen új mosolya van... A szája, mintha titkolódnék...

Átment a másik szobába. Az ajtónál megállt.

Nem, nemcsak a ruha idegen a feleségén. A lényében is van valami új. Mintha tüzes volna körülötte a levegő.

Különös, mintha a nyarat hozta volna be magával a szobába. Az ideges, vihartól terhes, szédítően illatos nyarat.

Tekintetével követte az asszonyt.

Mara végigjárta a hölgyvendégeket. Egy-egy percre megállt előttük, leült melléjük. Beszélgetett, mosolygott. Kifogástalanul viselkedett. Édesanyját, a háziasszonyt helyettesítette, aki a dohányzóban tartózkodott.

Tamás gondolatban újra megállapította, hogy a felesége eszményi dáma.

De hát ezt már tudta régebben is. Azt azonban, hogy az asszonyisége megváltozott, csak most vette észre.

Ma történt vele valami? – töprengett magában –, vagy lassan alakult ki ez a változás, és csak én nem láttam meg?

Hirtelen eszébe ötlött sok más tünet is.

Mara az utóbbi időben ideges volt.

Itáliából nem akart hazajönni, aztán Pesten akart maradni, aztán nem akart Pesten maradni, aztán a birtokra akart jönni, aztán nem akart a birtokra jönni.

Hisztériásan viselkedett.

Igaz, ő nem kérdezte meg, hogy a hangulatváltozásainak mi az oka. Talán nem törődött vele úgy, ahogyan kellett volna.

Mialatt töprengett, tekintetével állandóan követte a feleségét.

Mara átment a dohányzóba, mert az édesanyja bejött a szalonba. Tamásnak jólesett látnia Szüts Gábornét. Ha magas, előkelő alakját látta,

ha sugárzóan tiszta életére gondolt, megnyugodva érezte, hogy a lánya is hasonlít hozzá. De most Mara olyan messze volt az édesanyjától. Valaki máshoz hasonlított...

Tamás nem akart utánamenni a dohányzóba. Önmaga előtt is szégyellte, hogy féltékeny.

Dezsőke érkezett meg fölényes mosollyal. Azonnal Ágotha grófnő mellett foglalt helyet, s a nála alig harminc esztendővel idősebb hölgyet heves ostrom alá fogta.

Ágotha nem vette rossznéven az ostromot. Egy-két év múlva Dezsőkével is ki fogja mutatni a rokonságot.

A vendégek felálltak, hogy az ebédlőbe menjenek. Hamarosan kiürült a szalon, csak még a dohányzóból szállingózott át egy-egy vendég.

Tamás nem mozdult az ajtó mellől. A régi divatú, nehéz selyemfüggöny félig eltakarta.

Iharos jött be a szalonba.

Tamás eddig nem sokat törődött ezzel a fiatalemberrel.

Szép ember – állapította meg most ismét, ahogy végignézett rajta.

Iharos jobbra-balra tekingetett, mintha keresne valakit. Úgy látszik, meg is látta azt, akit keresett, mert megindult feléje. Kó *felé*. A fiatalasszony szaladt át a dohányzón.

A folyosó felől váratlanul Mara lépett Iharos elé, és Iharos megállt. Lehajolt Marához. Tamásnak háttal állt, és ő csak a feleségét látta, aki feltekintett Iharosra.

Tamásnak minden vére a szívére futott.

Marának olyan volt az arca, mint a képen Kataliné.

Szédült, szerelmes, önmagáról és mindenről megfeledkezett.

SZÁLL A SZERELEM

Tamás attól félt, hogy elszédül.

Úgy érezte magát, mint aki sokáig bolyongott kinn a napfényen, és azután egy homályos és hűvös szobába lépett be. A hűvös levegőt jéghidegnek érzi, a homályt vaksötétnek. A borzongás átfutott a gerincén. A foga összekocant az izgalomtól. Aztán valami gyors, vad áram csapott végig a testén. Megrázta, mint a villámlás. Már nem fázott, már nem volt körülötte sötét. A vér nyargalt az ereiben. Veszedelmesen világosan,

veszedelmesen élesen látott. A féltékenység fellángolt benne, és furcsa, bántó világosságba borított mindent.

Hat évig élt Mara mellett úgy, hogy egy pillanatra sem jutott eszébe kételkedni. Úgy érezte, hogy az a szerelem, amely Marát hat év előtt arra a megalázkodásra és arra az áldozatra készítette, örök szerelem. Olyan szenvedély, amely nem hunyhat ki, amely a forróságával nem vehet körül más férfit. Azon a nyáron, amikor azt hitte, hogy Mara Balázst szereti, rettenetesen szenvedett. Talán a szenvedéstől való menekültében, öntudatlanul burkolta bele magát abba a hitbe, hogy Mara soha többé nem szerethet mást, csak őt. Aztán ebből a hitből, amely az első években bűvös palást volt, lassan mindennapi kabát lett.

Talán már nem is azért nem féltette Marát, mert a szenvedély elmúlhatatlan, hanem azért, mert a józan ész azt mondta, hogy Simaházy Tamásné olyan asszony, aki nem csalhatja meg az urát

Nem, az érzései nem változtak meg Mara iránt. Mélyen és nagyon szerette, de már nem olyan forró, nem annyi fantáziával, mint az első években. Mara már az övé volt.

A megszokás, a biztonság érzése csak úgy ég, mint a kályhatűz. Kellemes meleget ad, megóv a meghűléstől. A szenvedélyes szerelem, a szenvedélyes féltékenység tüze viszont olyan lángokban csap elő, mint a vulkán. De hát vulkán közelében élni, bár borzalmasan szép és élményszerűen izgalmas, nem lehet sokáig.

Tamás ösztönösen, a házas és a már nem fiatal ember józan ösztönével nyugalomba helyezte az érzelmek vulkánját, és a barátságos kályhatüzet ápolgatta. A kályhatüzet fölöttébb rokonszenvesnek találta, és úgy vélte, hogy Mara is megelégszik vele.

Elvégre a férfilogika és az általános felfogás szerint is a férfi annál többet nem tehet a nőért, mint hogy feleségül veszi. A férfi a lelke mélyén rendszerint riadozik a házasságtól, mert őt – általános felfogás szerint – a gondviselés poligámnak és szabadnak teremtette. Épp ezért, ha igazán férfi, ha olyan férfi, aki helytáll a szaváért, kétszer is meggondolja, amíg a házassággal járó felelősséget magára veszi. Könnyen csak a könnyű férfiak házasodnak.

Tamás, amikor Marát feleségül vette, azt érezte, hogy örökre szóló bizonyosságot tett a szerelméről.

Most, ennek a pillanatnak a kínos világosságában, dermedten látta, hogy Marának nem volt elég a hat év előtt adott bizonyosság. Mara, úgy látszik, mást is akart. Nemcsak jólétet, nemcsak fényes nevet, nemcsak nyugalmat. Egyszóval: nem kályhatüzet. Nem. Ő, úgy látszik, vulkánt akart. Izgalmat, remegést, a veszedelem közelségét. Fel-felcsapó vörös lángot, amelybe belevakul az ember.

Tamás nem szolgált ezzel. De az a másik...

A vacsoránál úgy ültek, hogy Tamás szembekerült Iharossal. Csak most nézte meg figyelmesen először. Meg kellett állapítania, hogy vonzó és férfias.

Iharos az a férfi volt, akit általában utálnak a férfiak. De hát Tamás nem volt átlagember. Őt már megfertőzte a művészet. Az ízlésében, az elgondolásaiban, a cselekedeteiben művész volt. Tehát bizonyos dolgokban nagyon elfogult, bizonyos dolgokban teljesen elfogulatlan. Az átlagférfiak ellenszenvesnek találták Iharost, még mielőtt egy szót is váltottak volna vele. Ellenfelet éreztek benne, olyan ellenfelet, aki rendkívüli előnyökkel mérkőzik. A megjelenése előnyeivel.

Tamás most már gyűlölte Iharost, de el kellett ismernie, hogy a külseje nem mindennapi. Sőt ünnepnap. A szerelem nagy ünnepeire született. Ilyen széles váll, ilyen magas, karcsú alak, ilyen keskeny, finom arc, ilyen elmés, nagy száj, ilyen mély és sötét szem csak arra való, hogy az asszonyok álmodjanak róla.

S a régi gyanú, amelyet az évek eltemettek, de nem bírtak megölni, megint megmozdult. Iharos emlékeztet Margittayra. A férfiasága, amelyet az ifjúság ereje feszít, a mosolya, az egészsége, a jókedve... Margittay is ilyen volt hat évvel ezelőtt. Ilyen biztos volt, ilyen sugárzó, ilyen derült, amikor belépett ebbe a házba, és úgy nézett Marára, mint akinek jogai vannak. Margittay éppen olyan fiatal volt akkor, mint ma Iharos. És méghozzá Iharos nemcsak fiatal, hanem szép is.

Tamás dühös szomorúsággal nézte Iharost. Valami keserű elégtétellel.

Hát persze...

Mara az ő iskolájába járt, és az alatt a hat év alatt, amíg bekóborolták a világot, ő tanította meg arra, hogy mi az igazán szép. Csak természetes, hogy amikor összetalálkozott ezzel a fickóval, akin Rafael világfias, harmonikus ifjúsága ragyog, aki olyan méltóságteljesen és mégis gonoszul ruganyosan jár, mint az a fekete párdac, amelyet óraszámra csodáltak

tavaly, a lahorei királyi udvarban, aki olyan biztos és finom mondatokban adja elő csekély mondanivalóját, mint az az osztrák író karácsonykor Firenzében, természetesen, hogy Mara, akit ő, Tamás, művelt minden művészi szépség iránt érzékenyre, beleszeret ebbe a művészi értelemben kifogástalan megjelenésű gavallérba. Ez természetesen. De rettenetesen fájdalmas is.

Tamás most már figyelte Marát. Az asszony Istvánowich Bandi és Veégh Elemér között ült. Istvánowich kedves, nyugodt úriember volt. Kaszinói szaktekintély. A kaszinói és klubszabályok történelmének magántanára lehetett volna, ha 1914-ben gondoltak volna ilyen katedra felállítására. De akkoriban a társaságbeli emberek éppen unni kezdték a klubéletet, és nem is álmodtak arról, hogy a világháborút és gazdasági válságot követő években milyen erőteljes, új életre ébred majd a kaszinói szellem és a dzsenti világszemlélet. Nem álmodták, hogy új rítusai és új prófétái lesznek a „kérlekalássonparancsoljál méltóztatni” elvnek.

Istvánowich kopasz, kövér, halványszürke jelenség volt. Jóindulatú szürkeségét csak monoklijának merev villogása zavarta meg. Ezen a monoklin meglátszott, hogy Istvánowich Bandi, mint valóságos Endre, több becsületbíróságnak volt már elnöke. Mint vendég nem volt éppen könnyen kezelhető. Szűtsné ezért ültette Mara mellé. Mara másik oldalára Veégh Elemér került, akinek költői lényé szintén bizonyos kíméletet igényelt.

Elemér az esti vonattal érkezett. Az apja birtoka szomszédos volt Radnóttal. Elemér még ki sem rakta a bőröndjét, máris összeveszett vele az édesapja. Az öreg Veégh még mindig nem tudott beletörődni abba, hogy a fia a szégyenteljes költői pályára lépett Sajnos már titkolni sem lehetett a fiú ballépését, mert versei nyakra-főre jelentek meg a baloldali sajtótermékekben. Ezeknek a sajtótermékeknek a szerkesztői ugyanis különös örömmel fogadták ősmagyar nevek viselőinek verses forradalmi kifakadásait. Elemér pedig, akit bősztett a családja ellentmondása, nem fukarkodott az olyan fenyegetésekkel, amelyek lámpavasat, leszámolást és egyéb kegyetlenségeket ígértek az uralkodó osztálynak. Elemér azonban csak a verseiben volt ilyen vérszomjas. Egyébként csaknem szelíden hallgatta végig, hogy apja kitagadja – immár tizenhetedszer, majd némi költőpénzt kért az öregtől, s miután a pénzt átvette, édesapjával együtt átjött Radnóra.

Két szomszédja, Istvánovich és Veégh nem foglalta le Marát Tamás jól látta, hogy sem Istvánovichra, sem Elemérre nem figyel. A tekintete megmegrebbenve keresi Iharost. Amikor pedig Iharos Mara felé néz, sötét szemeiben feléje sugározva a szerelmes fiatal férfiak tüzes gyöngédségét, Mara elfordítja a fejét. Nem mer Iharos szemébe nézni.

Tamás szívébe belehasított az acélhideg kérdés: Milyen közös titkuk lehet ezeknek? Mitől fél Mara? Micsoda titok az, amelyet elárulna az egymásba kapcsolódó két tekintet?!

Aztán eszébe jutott, hogy ezek már ismerték egymást Olaszországban is. Ott találkoztak, abban a piros sziklával, zöld habokkal határolt, levegősen kék decemberi tavaszban.

Görcs fogta össze a torkát. Az arca úgy elzöldült, hogy Mara elrémült volna, ha ránéz. De mostanában Mara nemigen figyelte az ura színváltozásait. Azok az idők, amikor az ura szempillájának a rebbenését is meglátta, elmúltak.

Mara nem törődött Tamással, de annál inkább törődött vele más. Nünüke néni – aki a háziasszony jobbján foglalt helyet – amióta Tamásék Radnóton voltak, élénk figyelmet szentelt Tamásnak. Nünüke néni – mint általában az olyan asszonyok, akiknek jó és részvevő a szívük, de akiket a sors már megfosztott attól, hogy egyénileg is éljenek érzelmi életet – finom érzékenységgel szemlélte a körülötte történő eseményeket. A szerelmi dolgokhoz különösen eleven szimata volt. Előbb észrevette a fejlődő szerelmeket, mint maguk a szerelemben ludas szereplők. Nünüke néni Tamás arcából úgy olvasott, mint nyitott könyvből. De azt, amit olvasott, a Radnóthy-Szűts család szempontjából nem tartotta megnyugtató olvasmánynak.

Bár annak idején erősen ellenezte ezt a házasságot, mégis ő volt az egyetlen a radnóti kúriában, aki megértette Tamást. Ismerte az ifjúságát. A szeme előtt történt Katalin tragédiája. Tamás lelkileg csaknem belepusztult Katalin halálába. Rommá lett a fiatal élete akkor. Nünüke néni látta, hogy miképpen sarjadt ki ezekből a romokból tizenhét évvel később Tamás második nagy szerelme. Akkor ismerte meg Marát. És azóta rendben ment minden.

Nem, Nünüke néni igazán nem kívánt újabb tragédiát. Pedig a jelek vihart ígérnek...

Aggódva nézett végig a hosszú vacsorázóasztalon. Az ezüst és a kristály csillogott. Nagy, sötétlila, üvegházi ibolyák díszítettek minden terítéket. A vörösborral telt poharak rubinfényt vetettek a mosolygó arcokra.

Milyen nyugodtak ezek! – gondolta Nünüke néni.

Szakolyay Jancsi bácsi, aki javíthatatlanul szenvedélyes asztali szónok volt, éppen most emelkedett, kezében pohárral, szólásra. Immár a harmadik dikciót mondta ezen az estén. Szokásos szerény bevezető mondatával kezdte.

– Én nem vagyok a szó embere. Én nem szoktam beszélni. Ha most engedek a közóhajnak, az csak azért történik...

Persze senki sem kérte, hogy beszéljen. A szónoklat csak a szónoklónak kellemes. A többiek nem bírnak nyugodtan enni, nem tudnak jóízűen beszélgetni. Az illendőség azt kívánja, hogy ájtatos arccal hallgassák a szónokot, mialatt a leggaládabb halálnemeket kívánják neki. A cigányok ilyenkor feszülten figyelnek az ajtóban, hogy időben zendítsenek rá a tusra. De Jancsi bácsinál ezzel is baj van. Mert ő nem egyszer iszik, a szónoklat végén, hanem a szónoklat hevében többször is „torkába dobja” a bort. Ilyenkor a cigányok gyorsan a vonókhöz kapnak. De Jancsi bácsi int, hogy: hopp, még nincs vége! A csonka tus egy csuklással elhallgat, s a vendégek búsan állapítják meg, hogy Jancsi bácsinak irtózatossága van a szónokláshoz.

Jancsi bácsi most éppen arról beszélt, hogy milyen gyönyörű a szeretet hatalma. Íme, megható példa erre az itt jelen lévő két fiatal házaspár, a dicső háziasszony két lánya és két veje, akik mintaképek az eszményi házastársaknak, minthogy a házasság súlyos kötelékeit a szerelem rózsagallyaival fűzték virágosra, és a holtomiglan-holtodiglan gályarabságát, íme, árnyas lugassá varázsolták szerelmes szívük gyöngédségeivel.

Nünüke néni dühösen pislogott Jancsi bácsi felé.

Mindig tudtam, hogy a szószátyár emberek szamarak – füstölgőit magában, de hogy az Úristen végtelen kegyelmében egy embernek ennyi számárságot adjon – bocsáttassék meg a vétkem –, azt még én is sokallom. Hiszen, ha ez a szamár mást is látna, mint a tulajdon szónoklata rémes szóvirágait, észre kellene vennie, hogy...

De Jancsi bácsi nem vette észre azt, amit Nünüke néni. Nem vette észre, hogy Tamás, mialatt házi boldogságát szellőztetik, merev arccal bámul a tányérjára, amelyen érintetlenül fagy meg a kivett étel. Nem vette észre, hogy az egyik eszményi hitves nem a házasság rózsalugasában hűsöl, hanem, éppen ellenkezőleg, egy idegen ifjú tekintetének hevében melegszik, és nem vette észre, hogy a másik eszményi hitves mosolygó arccal tűri, hogy ugyanaz az idegen ifjú az ötletek, nyűtt bókók és vallomások szikráit pattogtassa felé.

Nem, Jancsi bácsi nem törődött ilyen jelentéktelen mellékkörülményekkel, amelyek csak megzavarták volna szónoklata pompás, egyre bokrosabb növekedését.

Újra ivott, újra becsapta a cigányokat, akiknek már ujjuk hegyében viszkedett az igazi, háromszoros tus, és most, nem elégedve meg a két házaspár méltatásával, Jancsi bácsi Ágotha grófnőre csapott le, akit mint a környék védangyalát, az árvák és elhagyottak jótevőjét és természetesen mint eszményi hitvest ünnepelt.

Az asztalnál a tiszavári ezred több huszártisztje ült. A délceg katonák férfiasan nyomták el meghatottságuk feltörő sóhaját, amikor a környék árváiról és elhagyottairól volt szó, viszont Ágotha férje bizonyos gyanakvással tekintett Jancsi bácsira, amikor hitvesét eszményinek emlegette.

– Tréfál az öreg?

Csak Dezsőke hallgatta forró együttérzéssel Ágotha magasztalását. Két lelkes éljennel újabb távra lendítette Jancsi bácsi szónoklatát. Különben is Jancsi bácsi nem egykönnyen fáradt el. Sugárzott róla a derű és az erő. Fehér kalotaszegi mellénye, szép, fehér, kacskaringós bajusza havasan ragyogott.

Most az ő külön családi boldogságának ecsetelésére tért át. Közölte azokkal, akik nem tudnák, hogy Tibor fia a napokban nősült, miután meglelte azt az édes földi angyalt, aki életét bearanyozni segítend...

Ennél a passzusnál minden fej Elemér felé fordult. Tibor ugyanis az ő menyasszonyát volt szíves a napokban oltár elé vezetni. Elemér rákvörös lett, és ő is mereven a tányérjára bámult.

Nünüke néni most már nemcsak Tamásban, hanem benne is gyönyörködhetett.

A felszolgáló személyzet kétségbeesve állt a tálakkal a kredencnél. Jancsi bácsi ugyanis csak csendben szeretett beszélni, s azonnal észrevette, ha valamelyik alattomos szobalány lábujjhegyen megindult körülkínálni a tálat.

Nünüke néni azonban, aki már botránytól tartott, megmentette a helyzetet. Titokzatos jelekkel intett a gazdasszonynak, hogy hozzák az égő pudingokat. Minden jól nevelt vendég tudja, hogy az égő pudinggal nem lehet kukoricázni. Mikor a fáklyaszerű, lobogó tésztadombok megjelentek az ebédlőajtóban, forradalmi moraj hangzott fel. A közóhaj, amely a pudingok felé fordult, elsöpörte Jancsi bácsit. A pudingokkal nem lehetett a kredencnél álldogálni, azokat körül kellett kínálni. Jancsi bácsi leült. A több ízben félrevezetett cigányok kitörő dühükben mennydörgő tust húztak, azután megenyhülten, boldogan zengedezni kezdték az akkor híres Titania-valcert.

Nünüke néni megkönnyebbülten sóhajtott fel, de megkönnyebbülése csak percekig tartott. Tisztában volt azzal, hogy azt, ami Tamás és Mara körül készül, nem lehet olyan könnyen elintézni, mint Jancsi bácsit. Ide egy ezred égő puding sem elég. Ide más kell! De mi?

Szűts Gábornéra, a lányok anyjára nem számíthat. Melanie-nak sohasem volt érzéke a csavaros dolgokhoz. Ő nem bírta a nem tiszta helyzeteket. Itt pedig minden van, csak tiszta helyzet nincs. Addig, amíg nincsenek az ügyek kibogozva, őt nem hívhatja segítségül. Melanie nem tud csomókat oldani, csak szétvágni tud. Márpedig itt egy házasság forog veszélyben.

Nünüke néni ösztöne azt súgta, hogy Kótól várhat segítséget. De azért ebben sem volt egészen biztos. Mintha Kó is benne lenne valamiben. Nagyon ragyogtatja a szemét arra az Iharosra. Nagyon sokat nevet, nagyon sokat mozog. Ha nem káprázik a szeme: Kó kacérkodik.

Nünüke néni kezdte magát egyre rosszabbul érezni. Alig várta, hogy Szűtsné asztalt bontson. A vendégek átmentek a dohányzóba. Nünüke néni a feketekávé után nézett, ami ugyan teljesen felesleges volt, mert a gazdasszony már bedirigálta. Viszont a folyosóajtóban elfogta Kót. Megragadta a csuklóját.

– Hallod-e, te csirkefogó, mi történik itt?

Kó angyali ártatlansággal fordította feléje barna cigánypofácskáját.

– Szólok, hogy koantrót is vigyenek a kávéhoz, mert Ágotha nem szereti a sartrőzt.

Nünüke néni a másik kezét Kó vállára tette. Mondhatnék, lecsapott rá.

– Ne tessed magad, ismerlek. Miért kezdtél ki azzal a fekete langalétával, te szélkakas?

Kó olyan szendén nézett a magasba, hogy attól lehetett tartani, ekkora szemtelenség láttán, szégyenében leszakad a mennyezet.

– Kivel, Nünüke néni? Kiről beszél, drága kis kávédarálóm?

Erre a régi becézőnévre Nünüke néni máskor mindig megenyhült, most azonban nem volt enyhe hangulatban. Kis, kövér arcában vasvillatekintet villogott.

– Kó, nem ég ki a szemed?

Ez a kérdés süttött és világított, mint a boglyakemence. De Kó nem jött zavarba. Távol állt attól, hogy kiégjen a szeme.

– Miért égen ki? – érdeklődött gyermekded kíváncsisággal.

Nünüke néni zordan kilépett a folyosóra.

– Gyere utánam – szólt vissza sötéten gyere utánam, nem akarlak a vendégsereg előtt megpofozni. Nem félsz az Istentől? Nem félsz az uradtól?

Kó gyorsan bólintott.

– Az Isten ezt még nem látja, de Balázs hamarosan észreveszi. Nünüke néni, én úgy félek, hogy vacog a fogam.

Tényleg, úgy elzöldült az arca, mint az előbb Tamásé.

Megragadta Nünüke néni kezét.

– Nünüke néni, az Isten áldja meg, adjon egy pofont. Ez erőt önt belém. Adjon egy pofont, és megyek vissza tovább üzni kacér játékaimat.

– Mondd, Kó, utoljára kérdem: megbolondultál?

Kó a csudálkozástól tágra nyitotta édes, kék szemét.

– Nünüke néni, hát maga nem látja?

– Azt, hogy megbolondultál?! Azt látom.

Kó dühösen legyintett. Látszott rajta, hogy akar valamit mondani, de aztán meggondolta a dolgot.

– Hát igen – vágta oda hetykén –, én is kedvelem a változatosságot. Elvégre én is beleunhattam már a házasságba.

Nünüke néni ijedtében csuklani kezdett:

– Irgalmas Isten! Kó, mi van veled?! Az ördög beszél belőled?

Kó fölényesen vállat vont.

– Ehhez Nünüke néni nem ért. Ez a szerelem szava!

Nünüke nénivel az történt, ami évek óta nem esett meg vele.

Nem bírt szólni.

Egy percig hallgattak. Kó valami furcsa, idegen mosollyal hajtotta hátra a fejét. Bent vígan áradt a széles, mézes dallamú keringő. Valamelyik mulatós szép asszony telt, bársonyos szopránja csengett. Énekelt tánc közben.

Száll a szerelem,

Száll a szívemen,

Jöjj velem, jöjj velem...

Nünüke néni elővette a zsebkendőjét, de aztán meggondolta és nem fakadt sírva: Kó nem érdemli meg, hogy könnyet hullasson érte. Már nem is akart szólni hozzá. Csak azért állt még ott, mert nem volt ereje elindulni. De már éppen menni akart, amikor Kó könnyörögve feléje nyújtotta a kezét. Az arca most olyan volt, mint gyerekkorában, amikor valamelyik nagy gazságát már elkövette.

– Édes kis kávédarálóm...

Nünüke néni dühösen közbevágott:

– Ne nevezz engem kávédarálónak. Neked ehhez már nincs jogod. Egy bűnös nő ne is szóljon hozzám.

Kó búsan törülgette az orrát.

– Hát jó, Nünüke néni nem kávédaráló. De azért még egyszer hallgasson meg. Értsen meg – szipákolt –, Nünüke néni mindig megértett engem. Amikor gimnazista koromban a sok szalámit kiloptam a kamrából, akkor is tudta mindjárt, hogy nem magam akartam megenni, hanem pikniket rendeztem a parasztgyerekeknek. Tetszik látni, most is úgy van.

Nünüke néni összecsapta a kezét.

– Van lelked a gyerekkorodról beszélni? Én nem értelek téged! Én egy züllött asszonyt sohasem fogok megérteni.

Megfordult és gyorsan elment a konyha felé.

Kó percekig bámult utána, a homlokát dörzsölte, a haját borzolta. Erősen gondolkozott. Többször benézett a szalonba, hogy Balázs mit csinál. Nagyon félt Balázstól, nem volt tiszta a lelkiismerete. Csak akkor ment vissza a nagy szalonba, amikor látta, hogy Balázs leült kártyázni.

Ez a szoba volt a legnagyobb a radnóti kúriában, tehát itt táncoltak. Nyolc-tíz pár járta a keringőt. Körben, egymás után táncoltak, azaz táncoltak volna, ha a nekiszilajodott Dezsőke, aki Ágotha grófnővel lejtett, nem veszélyeztette volna állandóan a kör és a táncolók épségét. Dezsőke olyan elszántsággal valcerezett, mintha az érettségije és azontúl az élete üdve függött volna ettől a tánctól.

Azt, hogy Mara hol van a táncolók között, Kó azonnal meglátta, Tamás szemejárását követve.

Tamás a szalonajtónak támaszkodva figyelte a táncolókat. Elemér állt mellette, és azt hitte, hogy Marinetti első kísérleteiről beszélget Tamással. Ha Tamást megkérdezik, hogy mit beszélt, nem tudta volna megmondani. Mara Iharossal táncolt.

Tamás arra gondolt, hogy Mara Olaszországban ismerte meg ezt a férfit. Olaszországban, abban a valószínűtlenül szép környezetben, ahol az ember mindig álmian bágyadt, ahol a fantáziája alattomos álmokkal van telítve, ahol ég, tenger, föld, millió virág, a daturák buja lehelete, a szegfűk viháncoló színe sikolt a szerelem után.

És most, Iharos karjában, a muzsika zengő hullámaitól körülvéve, Mara is arra a tavaszra gondolt. Azokra a virágokra. A tarka szegfűkre, a futó szegfűkre, amelyek az arcát érintették, ha végigjött a parti sétányon.

Iharos most olyan közel volt hozzá, hogy hosszú szempillái csaknem érintették az arcát. Most úgy fogta a karjába, mint ott, Katalin arcképe előtt. Azóta tudja, hogy szereti. Ha nem így volna, rettenetesen bűnös lenne. Az írott parancs ellen így is vétkezett. De nem tehetett mást. Követnie kellett a másik parancs szavát. Azt a parancsot, amely a virágzó búza illatából, a zavaros újbór fanyar mézéből, a tavaszi vadvizek kavargó mélyéből szól hozzánk.

Iharos gyors, vakmerő csókkal a halántékához ért.

Lehunyta a szemét.

A muzsika más táncba csapott át. Wallner hadnagy hajolt meg Mara előtt. Ő nem szívesen vált meg a párjától. Wallner jól táncolt, de ő most már unta a táncot. Szívesebben leült volna, mert arra gondolt, hogy Iharos sem táncol mással.

Csalódott.

Iharos ott keringett a többiek között. Köt fogta szorosán a karjába, és Kó kacagó, bátor arccal fogadta Iharos mély, bársonyos pillantását.

Mara szíve görcsösen összeszorult.
Nünüke néinek, úgy látszik, igaza volt: Kó elzüllött.

SOSE HALUNK MEG!

Ez volt a mulatság harmadik éjszakája. Már mámorosak voltak mindannyian, azok is, akik alig ittak bort. Az egymásba nyúló éjszakák, amelyeket remegő, sötétpiros hullámokkal font át a cigányzene fájdalmas jókedve, tüzes, duhaj rabságba fogták a mulatókat.

Senki sem gondolt a hazamenésre. Senki sem gondolt arra, hogy ennek az éjszakának is vége lesz egyszer. Lehetetlen volt elképzelni, hogy majd elhallgat a cigányzene, hogy hűvös, sima csend kúszik a helyére. Lehetetlen volt elképzelni, hogy elalszanak a lámpák, mert a sápadt téli reggel betekint az ablakon. Lehetetlen volt, hogy az arcok, amelyek oly közel hajoltak egymáshoz, álomra hullva simuljanak a párnához. Lehetetlen volt elképzelni, hogy a táncos lábak megálljanak, hogy a koccintó kezek letegyék a poharakat, hogy a daloló szájak némán hallgassanak el, hogy mindabból, ami itt aranyfényű mámor, boldog ének, szerelmes kacagás és forrón doboló szív, csend és nyugalom legyen. Hideg csend és komor nyugalom. Talán halál.

Lehetetlen volt, hogy ez után a farsang után böjt következék.

– Ejhaj, sose halunk meg! – rikkantott a szoba közepén Wallner hadnagy. Egyedül járta a csárdást, valami gögös és bús gráciával.

Az apja osztrák volt, az anyja magyar. Kevert vére erősebben, érzékenyebben érezte mindazt, ami az anyja fajtájában édes, erős és fanyar. Ami a többiek számára magától értetődő, természetes dolog volt, neki élményt jelentett. Imádta a virtusokat. Szebben dalolni, cigányozni kevesen tudtak az ezredben, mint ő. Hat éve élt az Alföldön, amikor idekerült az osztrák katonaiskolából, a magyart keservesen törte, most akár egy fél óráig is elkáromkodott a legszebb kacskaringókkal, anélkül hogy megismételte volna magát.

A szoba közepén táncolt, halk ezüst dallamot verve ki a sarkantyúival. Bal kezével a fejét fogta. Rettenetes boldog és ragyogóan részeg volt ez a fej: tartani kellett. Jobb kezével a cigányokat dirigálta.

A cigányok a körbe állított, nehéz ebédlőszékek felső támláján ültek. A cimbalmos, minthogy a parancs szerint a cimbalom lábait kicsavarta, a földön guggolva verte a hangszerét. A nagybögös azonban – mert Wallner kedvelte az ellentéteket – a kályha tetején foglalt helyet, a nagybögővel együtt. Nem volt éppen tágas helyen, a nagybögös reszketett, hogy bögöstül együtt leesik és nem esik puhára. De azért mukkanni sem mert.

Wallner hadnagy nem szerette, ha a cigányoknak véleményük van. A cigányok fogják be a szájukat és muzsikálnak!

Hát muzsikáltak.

A klarinétos ragyavert ábrázata – úgy szép a cigány, ha ragyás és ha kancsal – mennyei örömtől tündökölt. A klarinétos ugyanis egyéniség volt, de a primás nem tűrte az ő önálló törekvéseit. Mindig beléfojtotta a legszebb futamokat. Wallner viszont sokra tartotta a klarinétost, nem annyira a muzsikája, mint inkább az eszményi cigány pofája miatt. Ha Wallner parancsolt, a klarinétos a legérzelmesebb cifrázásait is kifújhatta a tüdejéből. Fájdalmas édesen fújta most a leggavallérosabb magyar nótát. Valami barna cigány kisasszonyra gondolt.

*Ha meguntál kisangyalom, szeretni,
Szabad neked más szeretőt keresni.*

A férfiak, akik egy-egy fotójben eldülve, ajtófélfának támaszkodva hallgatták a mulatozást, egy kicsit lejjebb hajtották a fejüket. A primás is nekibúsulva buktatta alá kormos koponyáját a daltól átmelegedett hegedű fájára.

*Adjon Isten szebbet, jobbat nálamnál,
Énnékem meg csak olyat, mint te voltál.*

Tamás, aki mint az árnyék tengett-lengett egyik szobából a másikba, megállt egy pillanatra, amikor a dal felzendült. Utálta a cigányzenét, de mégis megmozdult valami benne. Régi, régi emlékek. Gyermekkori színek. Az alföldi utak mentén nyíló, aranyos portól belepett mályvák, egy-egy fehér oldalú ház a nyári délután fényében, abban a fényben, amely olyan különösen nyugodt, gazdag és bölcs. És most ez a régi fény világított feléje a nóta tempós dallamában.

Hirtelen még fáradtabb és szomorúbb lett. Évek óta érzi, hogy valami elveszett az életéből. Érzi, hogy valami hiányzik. Korlátlan anyagi lehetőségek között él, a világ minden aranykapuja nyitva áll előtte, de a lába alól hiányzik valami. Érzi, hogy nincs talaja.

(És csak jóval később, ismét évek múlva, kint a fronton, a háború mély homályába behullva jött rá arra, hogy mi volt az, ami az ifjúságából és a férfikorából hiányzott. Akkor ismét a gyerekkori emlékek kísértették, régi nyári délutánok fénye és mályvák aranypora világított bele a lövészárókba. Akkor jött rá arra, hogy mi volt az, ami kihúzta a talajt a lába alól. Egy rögeszme, amely évtizedeken át fészkelte az agyában. Az a rögeszme, hogy

okos és nagystílű embernek semmi szüksége arra, hogy higgyen ebben a két szóban: haza, otthon. De hát ez a megismerés csak sokára jött el. És most csak valami furcsa bizonytalanságot ébresztett benne a nóta. Irigykedve nézte a többieket, akik mámorosan ringatták magukat a muzsikával.)

Kó csendesesen dúdolt. Ott ült a rózsaszínű szalonban, ahonnan be lehetett látni a mulatózókra. Egy kicsit megfogta a szívét a nóta. Büszkeség és gyöngédség, férfias tartózkodás és férfias hála szólal meg az egyszerű négy sorban. Olyan ez a nóta, mintha valami szép, rózsás kendővel lengetnének búcsút barna, nyári alkonyatban.

– Szép hangja van – szólalt meg mellette Iharos. – Gondoltam, hogy az énekhangja is szép lehet. Már akkor gondoltam, amikor először hallottam beszélni. Üde a hangja, és mégsem magas. Nagyon kíváncsi voltam a hangjára.

Kó nevetett.

– Attól tartok, hogy maga valamelyik olasz operatársulat ügynöke. Másképp mi a csudának foglalkoznék ennyit a női hangokkal?!

Iharos úgy mosolygott, mintha egy gyerekkel játszana.

– A hang nagyon fontos! Kellemetlen hangú nőt nem bírnék szeretni. Ha a szem a lélek tükre, akkor a hang a lélek hegedűje. Rettenetes hallgatni, ha rossz hegedűn hegedülnek.

– Előfordul az is, hogy jó hegedűn hegedülnek rosszul.

Iharos vállat vont.

– Az még mindig a jobbik eset – közel hajolt Kóhoz, a szemébe nézett, de afelől biztos voltam, hogy magában nem lehet hiba. Itt jól játszanak a jó hegedűn.

Kóban gögösen mozdult meg a régi Kornélia erre a bizalmaskodó közeledésre. Fel akart ugrani, hogy otthagyja a férfit. Megvillanó szemében Iharos meglátta a szándékát. Vérhullám csapott a fejébe. Nem, ezt az asszonyt nem hagyja könnyen! Ezt meg kell hódítania! Okos és gyerekes, gögös és kacér. Izgalmas keverék, ha kicsit iszik belőle az ember, már akkor is részeg. De ő nem kicsit akar inni.

Egy nagy karosszékot úgy fordított oda Kó székéhez, hogy szinte elbarikádozta a külvilágtól. Aztán beleült a karosszékba.

– Borzasztóan kíváncsi voltam arra, hogy milyen lehet a hangja. A némasága bosszantott. Már arra gondoltam, hogy rekedt vagy náthás, és

azért nem akar megszólalni.

Kó a csodálkozástól tágra nyitotta a szemét.

– Maga rosszul emlékszik. Magát nekem az ügyvédnél mutatták be. Én ott nem játszottam a némát. Amint kezét nyújtottam magának, beszéltem is.

Iharos megint úgy mosolygott, mintha gyerekekkel tréfálna.

– Én már sokkal előbb ismertem magát.

A szeme sarkából nézett Kóra, mély, tüzes tekintetével.

– Ne tegyen úgy, mintha nem vett volna észre. Maga ott az ügyvédnél tudta, hogy már látott engem. Hiszen én levelet írtam magának.

– Levelet?

– Persze. Gyönyörű, nagy papírra. Fehér virágos papírra, sötétkék tintával. Ez volt a legszebb levél, amelyet valaha nőnek írtam. Egyetlen szó volt rajta. Az a szó, amelyet Heine előbb a tengerpart fövenyébe írt, aztán lángoló fenyővel az égre.

Bólintott. Megint mosolygott.

– Igen, azt a híres szót... Maga nem olvas Heine-verseket? Ő az a költő az öregek közül, akit ma is nyugodtan lehet olvasni. A sznobok és az entellektüelek nem vetik meg érte az embert. Csakhogy ő a nő nevét is felírta az égre. Ágnesnek hívták... Én nem írhattam. Nem tudtam, hogy mi a neve. És megkérdezni nem lehetett. Maga nem akart megszólalni.

És hogy Kó még mindig nem felelt, egészen közel hajolt hozzá. Az ajkáról eltűnt a mosoly. Valami fenyegető árnyék vetődött az arcára.

– Miért nem őszinte? Maga is jól tudja, hogy nem Tiszaváron, nem az ügyvédnél látott először. Engem nem szoktak az asszonyok elfelejteni.

Kó halkán, gúnyosan felnevetett. Iharos észrevette, hogy túl merészen játszik. Az arcán már ismét ott volt az a bársonyos alázatosság, amelyet a szép és komisz férfiak úgy viselnek, mint egy kényelmetlen maszkot.

– Na igen, nem szoktak elfelejteni, mert olyan szemtelen vagyok. Pedig nem szemtelen vagyok, csak vakmerő. Magukkal ragadnak a nagy pillanatok. – A hangja halk lett és forró. – Az is olyan nagy pillanat volt. Maga nem érezte az erejét? Csak ezekben a nagy találkozásokban ég benne a természet ősi ereje. Az ember meglát egy asszonyt, akiről semmit sem tud. A hangját sem hallotta, azt sem tudja, hogy fogja-e érteni a szavát, nem tudja, rab-e vagy szabad, de azt minden idegével érzi, hogy ez az asszony az, aki őneki született.

Kó derűsen nézett végig Iharoson:

– Maga ezt átlag hetenkint érzi. Kellemes és változatos lehet.

Iharos beleharapott a szájába. De csak egy lélegzetvételnnyire állt meg, aztán folytatta a játékot:

– Nem, én ezt még egyszer éreztem életemben. Egyetlenegyszer. Akkor, amikor megláttam magát a Mátyás-templomban, a Szakolyay Tibor esküvőjén.

Kó egy percig sem várt. Nem hagyta, hogy lágy, fojtott szünet hallgasson ez után a vallomás után. Azonnal felelt.

– Szép és előkelő esküvő volt.

Iharos nem jött zavarba: adott „színt erre a színre”.

– Igen. Előkelően, festőien esküvőt rendezni csak Párizsban meg Pesten tudnak. Itt is, ott is van az emberekben művészi ízlés. A pompát, a finom és jó dolgok élvezetét kevés városban értik úgy, mint Pesten.

– Remek volt a menyasszony ruhája a rengeteg, régi csipkével. Amellett az előkelő csontszín mellett pompásan hatott a vőlegény rubinpiros díszmagyarja.

– Igen, a díszmagyarokban van valami brutális szépség. Az erő és a gazdagság korlátlan szépsége. A díszmagyarokban a száguldó fantáziájú Keletet érzi az ember. Viszont az a csontszín csipke az Nyugat. Bágyadtság, kultúra, aprólékos, csendes költői munka. Nem gondolt sohasem arra – folytatta Iharos ugyanezen a tanáros hangon –, hogy van abban valami megrázó, fönséges és hatalmas, ha egy férfi azt mondja egy nőnek: szeretem. Nem érzi ebben az elemek erejét és az esendő ember pillanatnyi örökkévalóságát?

Kó komolyan bólintott. Balázsra gondolt.

– De igen. Ez a legszebb a világon.

Iharos barna arcát elöntötte a vér. Gyorsan hátrafordult. Egyedül voltak, kinn a nagy szalonban mindenki táncolt. Viharos, vakmerő mozdulattal Kó felé hajlott. A szája egy gondolatnyira tüzelt csak Kó szája előtt. Egy pillanatra állt meg, hogy a gyönyörködő szemével is végigcsókolja a csók előtt az asszony arcát.

Kó iszonyodva húzódott hátra. Kitépte kezét a kezéből, kirúgta maga alól a széket. Reszketett a felháborodástól. Mara jutott az eszébe, akit bizonyára ugyanilyen alattomosan, forró szavakkal hódított meg ez az

ember, és aki olyan szédülten, örülten szerelmes belé. Most az édestestvérével akarja megcsalni! A keze ökölbe szorult.

Nem. Képtelen arra, hogy végigjátssza ezt a csúfondáros játékot Iharossal. Képtelen arra, hogy tovább csalja maga után, hogy eltitkolja a megvetését és az undorát. Émelyeg a szerelmes szavaitól. Megfordult és szó nélkül kiment.

Iharos egy percig elképedve bámult utána. Nem ezt várta. Ez a kettős másképp indult. De így annál érdekesebb.

Micsoda észveszejtő munka meghódítani ezt az asszonyt! Mint összeszedni a virágzó gyümölcsös szálló szirmai az áprilisi szélben...

Jóízűt, nagyot nyújtózott. Érezte egészséges, friss izmait. A másik asszonyra gondolt. A szökére, a hűvösre, az előkelőre. Azt másképpen szereti. De azt is nagyon.

Micsoda ostobaság azt hinni, hogy egyszerre csak egyet lehet szeretni! Holott a szerelem olyan változatos, viharos és erővel teli, mint a tavasz. Ahhoz, hogy az ember igazán boldog legyen, két asszony kell. A szerelem mindig hullámszik. Kell, hogy az apályt kitöltse egy frissebb hullám.

Van valami megbolondító abban, hogy most két testvért szeret. Azt, ami az egyikből hiányzik, megtalálja a másikban. Marianna csupa hidegség, előkelőség, finomság, de titkoltan lángol benne a szenvedélyes odaadás, a gáttalan, minden meggondolás nélkül való cselekvés. Kornélia vidám, hetyke, gyerekes, de belül józan, hűséges és egyenes.

Akkor, amikor Marát megcsókolja, Kó száját is érzi, hiszen egészen egyforma a szájuk vonala. És akkor, amikor Marát tartja a karjában, Kó hajlékony, akaratos testére gondol.

Kinn zengett a cigányzene, s az éjszaka még sötétbarna volt.

Bársonyosan, bágyasztóan részeg volt, pedig alig ivott két pohár pezsgőt ekkor éjjel. De hát két vasat tartott tűzben, és a szíve volt a tűz. Huszonnyolc esztendőskorában az ember önmagától is könnyen berúg.

Kó után ment.

A fekete hajú asszony már vígan táncolt. Iharos leült Mara mellé. Marát keserves féltékenység kínozta. Testi rosszullét gyötörte, amikor látta, hogy Iharos másra néz, vagy mással táncol. Most megértette, hogy a reneszánsz és a rokokó híres hösnői miért pusztították el olyan könnyen a vetélytársaikat. Idegen, veszedelmes szenvedélyeket fedezett fel önmagában. Most értette csak meg, hogy azok az asszonyok önvédelemből

gyilkoltak. Megölték a másikat, hogy ne ők pusztuljanak bele a megcsalásba. Teste-lelke fel volt dűlva.

S a zene még mindig szólt, az éjszaka még mindig nem múlt el. A farsang tűzpiros koronája még mindig lángolt.

Iharos keze óvatosan megérintette Mara kezét, és most nyugalom, béke és boldogság áradt el az ereiben. Iharos forró, hízelgő tekintete melengette a testét.

– Úgy bennem van maga – lehelte a férfi. – Minden idegemben érzem magát. Rettenetes, hogy sohasem lehetünk együtt. Rettenetes, hogy sohasem beszélhetünk egymással. Engem itt mindenki utál. Az ura úgy néz rám, mintha én öltem volna meg az apját. Az édesanyja elnéz a fejem fölött, a nagynénje szóba sem áll velem, a nővére sérteget.

Úgy panaszkodott, mint egy üldözött, árva gyerek.

– Megvetett, kiközösített senki vagyok. Mi mindent kell elviselnem magáért! Nem is maradhatok itt tovább. Még ma hajnalban elmegyek Tiszavárra.

Mara fájdalmas gyöngédséggel tekintett rá.

– Nem tudom, hogyan kerüljek maga mellé. Jöjjenek vissza Olaszországba.

Mara búsan ingatta a fejét.

– Az uram nem akar visszamenni. Nagyon összebarátkozott Istvánowichcsal, beletelik egy-két hónapba, amíg ráun. A kápolnát is újra festeti. Tegnap érkezett meg a két freskófestő. Valószínű, hogy nyárig itthon maradunk.

– Borzasztó!

Iharos fel volt háborodva.

– Borzasztó! – ismételte. – Egy nyugodt szót sem válthatunk. Hát mi lesz velem?

Mara nem tudott felelni erre a dühös kérdésre, ő is tisztában volt a helyzet reménytelenségével.

Iharos, amíg elszívott egy cigarettát, hallgatott. Azután egy másik cigarettára gyújtott, és az új cigaretta tüzeit nézve megszólalt.

– Azt a villát, amelyben én lakom, nagyon okosan építették. Tudja, hogy az Újvárosban van. A homlokzata, meg a virágos kertje a Fő utcára néz, de mögötte a gyümölcsös lenyúlik egészen a Tiszáig.

Mara szíve megremegett, ő sem mert Iharosra nézni. Mereven bámulta a cigaretta tüzét. Éles, piros fény.

– A gyümölcsösben van egy fenyővel szegélyezett út. A fenyők télen sem kopaszok, és az, aki végigjön ezen az úton, jól el van rejtve. Az út ott ér véget a ház hátsó ajtajánál. Aki ezen az ajtón belép, csak azzal találkozhatik, aki várja.

Elhallgatott.

Mara nem szólt, nem mozdult, nem ment el onnan.

Iharos kezében reszketett a cigaretta.

– Az út másik vége odaér a Tiszához, kis vasajtó nyílik a kerítésbe. Az ajtó mostanában nyitva van.

A cigaretta elégett, anélkül hogy Iharos egyet is szippantott volna belőle. A hamu egy ideig megtartotta a cigaretta formáját, azután lágy neszsel lehullt a szőnyegre.

Mara elrövedt szemmel meredt a kis hamufoltra.

– Nem felel? – kérdezte sokára rekedten Iharos. – Nézze, itt nincs megoldás. Nincs más megoldás. Én fiatal vagyok, én nem bírom ezt. Ne kínozzon engem! Nincs szíve magának?

Valaki jött és táncra kérte Marát.

Elfogadta a karját. Azt sem tudta, kivel táncol. Szédülten keringett a hullámzó, mézes muzsikára. Egyre arra az útra gondolt. A kis havas út a Tisza-parttól vezet fölfelé a villához. Fenyők szegélyezik jobbról-balról, és a kora esti, téli hold zöld fényt vet rá. Ez az az út, amely kivezet az unalomból, tespedésből, bágyadtságból. Ez az az út, de hová vezet?

Meglátta Iharost a táncolók között. Megint Kóval táncolt. Görcsös félelem markolt belé. Mit akar Iharos Kótól?

Most egyelőre bocsánatot akart tőle kérni.

– Ne haragudjék, ha az előbb nem viselkedtem kellő tisztelettel. De hát maga olyan fiatal és olyan szép, hogy nehéz tisztelni.

Kó félrehúzta a száját.

– És maga különben sem az a férfi, aki nagyon tisztelné a nőket.

Iharos nevetett:

– Nem, én inkább szeretem őket. Ez nekik is jobb, és nekem is.

Kó intett valakinek. Egy pillanat, s már Wallner hadnagy állott meg előttük. Elkérte Iharostól Kót.

Ó, a gögös kis kölyök – gondolta Iharos dühösen –, nem akart velem táncolni. Várj csak, ezért még megfizetsz!

Visszament és elkérte Wallnertől Kót. Erősen magához szorította, de három fordulást sem táncolt vele, már ott állt mellettük Veégh Elemér. Kó – mosolyogva bólintott Iharosnak, és eltáncolt Elemérrel. Iharos megvárta, hogy egyszer körülkeringjék a szobát, akkor utánuk ment, és újra elkérte Kót. Kó nevetve simult a karjába, hogy három perc múlva Ágothay Lacival táncoljon tovább. Iharos most már nagyon dühös volt, újra visszakérte Kót, de épp csak átfogta a derekát, amikor elhallgatott a zene. Wallner hadnagy volt a cigánybíró. Iharos tisztában volt vele, hogy mindez nem véletlen. A hadműveletben csak Kó legjobb barátai szerepeltek.

Ezért még megfizetsz! – ismételte a fogai között.

Visszament Marához.

– Úgy látom, nagyon jól mulat – mondta az asszony neheztelve.

Iharos fölényesen mosolygott.

– Csak látszat. Ezzel is törődni kell.

Mert álltak, lehajolt Marához. Az asszony fájdalmasan-szerelmes arca majdnem odabukott a vállára. Iharos boldog biztonsággal pillantott rá, és ugyanakkor átsuhant a képzeleten Kó karcsú, mozgékony alakja. Egy kicsit ő is az enyém lesz – mondotta magában bús kárörömmel.

– Az a kis út, Marianna, gondolt arra a kis útra? Látja, hogy bánnak itt velem. Nincs értelme, hogy itt maradjak. De magáért vállalom mindent. Magától függ, hogy visszautazom-e holnap este Taorminába.

Mara arcából kifutott minden vér.

– El akar menni?

Iharos hangja búsan fátyolos lett.

– El. Nem születtem szenvedésre. Elmegyek, hogy felejtsek. Úgyis nehéz lesz felejtteni.

Olyan csend volt, hogy Mara szaggatott lélegzete hallatszott.

– Kilenckor indul innen a gyors. Addig várok...

GÁLVÖLGYI ÚR

A radnóti kúriában sok vendégszoba volt, de a sok még nem jelent eleget. Különösen akkor nem, ha a háziakat olyan házaspárok is megtisztelik jelenlétükkel, akiknek semmi kedvük ahhoz, hogy csak néhány napra is egy fedél alatt töltsék az éjszakát.

Tamás és Mara külön szobát kértek. Marát tehát a régi leányszobában szállásolták el, Tamás pedig a ház másik szárnyába, a legszélső vendégszobába került. Nünüke néni helyezte őket el így, mert komolyan dühbe hozta a szenvedésük.

Volt idő – dohogott magában –, amikor meghaltak volna egymásért, most meg nem bírnak egymás mellett élni. Hát olyan messze teszem őket egymástól, ahogy csak tudom.

Nünüke néni okos asszony volt, de ez az intézkedés most balul sült el, mint majd minden olyan intézkedés, amelyet a harag kormányoz. Mert ha egymás mellett lévő szobában vannak, Mara hallja, hogy Tamás nem feküdt le, hallja, hogy le-fel járkál, hogy kinyitja az ablakot, hogy fiókokat húzgál, hogy levélpapírral zörög. De Mara a régi leányszobában feküdt, ahol annyit álmodott Tamásról. A régi ágyában feküdt, nyitott szemmel bámulta a mennyezetet, és amíg a szíve részegen és keserűen dobolt a torkában, arra gondolt, hogy meg kell magát aláznia, el kell magát tékoznia, hogy érezze a férfias szenvedély szerelmes forróságát.

Tamás már régóta nem szeret engem – mondogatta magának legörbült szájjal. – Tamás számára csak luxuscikk vagyok, elegáns darab, amely hozzátartozik a gazdagságához, amely emeli az előkelősége fényét. Azzal, hogy szívem van, hogy gyöngédségre, szeretette vágyom, már régóta nem törődik.

Lehunyta szemét, és érezte bőrén a másik hízelgő tekintetének tüztét. Ó, milyen jó mindenről megfélemedezni ebben a meleg, fekete fényességben!

Eskü... hit... formák...

Milyen távoli szavak ezek. Úgy érzi magát, mintha kinn feküdnék a tengerbe benyúló lapos sziklán, amely tüzes a napfénytől, és felforralja maga körül a hideg zöld vizet. A tenger is korlátlan, nincs sehol határa, s a déli forróság szikrázó, fehér párában mossa össze a naptól gyémántsínű éggel. Nem látni külön a napot, az egész ég egyetlen gyémánt nap. Az embernek ilyenkor nincsenek gondolatai. Eggyé olvad a természettel. A vérében is napfény kering. Ezt az érzést adja neki az a másik. A

gondolatmentes kábulatot. S ha már boldogság nincs, legalább ezt kapja meg.

Tamás persze nyugodtan alszik! Mit törődik övele!

Tényleg, amikor négy óra tájban találkoztak a kései ebédnél, Tamás úgy viselkedett, mint aki igen keveset törődik a feleségével. Mogorván kezét csókolt Marának, aztán leült Istvanowich Bandi mellé, és hogy Nünüke nénit is végleg megharagítsa, kijelentette, hogy sem a káposztaleves, sem a tyúkhúsleves nem jó ilyen nagyobb lumpolás után.

Nünüke néni ebben súlyos sértést látott, mert megfellebbezhetetlenül tökéletesnek tartott minden ételsort, amelyet ő állított össze.

Szegény Tamás azonban annyira ideges volt, s idegességében úgy remegett a gyomra, hogy a leglégiésebb ételt is csak kínnal tudta volna megenni. De hát ezt nem árulhatta el, mert férfi volt az istenadta, gögre, keménységre, fanyar tartózkodásra született. Borzadva szemlélte Dezsőkét, aki Ágotha mellett úgy virult, mint a bazsarózsa, és éppen a hatodik darab füstölt kolbászt ette a harmadik tányér káposztalevesben.

Rettenetes látvány volt ez Tamás számára, de mint általában a borzalmas látványok, valami delejes erővel vonta magához a tekintetét. Különben is mélységesen ellenszenvesnek találta az egész társaságot. Mindenkin látszott, hogy jól kialudta magát, mindenkinek jókedve volt, és mindenki vígan evett. Mi köze neki ezekhez az alacsony vonalon élő, egészséges, egyszerű emberekhez? Ezeknek legfeljebb egy negyedórára fáj a szívük egész életükben, ezek mindig kimondták azt, amit gondoltak, és megcsókolták azt az asszonyt, aki megtetszett nekik. Ezek már egy fél perc múlva megtették, ami eszükbe jutott, és nem töprengtek az érzéseik fölött. Ezek élnek és nem „fájnak”.

A feleségére nem mert ránézni. Az a tearózsaszínű arc a hamvasszőke hajkoronával és a mélézó, tőle elfordult sötét szemekkel úgy fáj neki, hogy elállt bele a lélegzete.

Iharos már nincs itt. Marianna tekintete már nem is bujdosott előle, most már valami messzeségbe vész el minduntalan. Fátyolos az álmoktól. És amikor a ma esti kaszinóbálra terelődik a szó, ijedten megrebben a tekintete. Tamás most már mereven néz rá. Látni akarja: mi következik?

A kaszinóbált Tiszaváron szokták tartani. A kaszinó rendezi a huszártisztekekkel együtt. Ez a legfényesebb bál megszerezte. Mindig jelmezbál, sőt álarcosbál. Egyszer egy esztendőben jólesik álarcot venni

magukra azoknak, akiket tizenkét hónapon át az egész megye pletykára éhes szeme figyel. A radnóti kúria minden lakója ott szokott lenni ezen a bálon. Kó máris úgy izgett-mozgott, mintha hallaná a muzsikát. A Carmen-indulót, amelyre az álarcosok évtizedek óta felvonulnak.

– Engem senki sem fog megismerni – jelentette ki ragyogva.

Margittay legyintett.

– Ej, dehogynem! Egy pillanatig sem tudsz te nyugton maradni. Olyan vagy, mint a kéneső. A kénesőt nem lehet jelmezzel eltakarni.

Dezsőke büszke és bölcs arcot vágott:

– Azt elhiszem, az én jelmezzel is baj van. Kvadrál az egyéniséggemmel is, így majd sokan rám ismernek.

Az egész asztal találgatni kezdte Dezsőke jelmezét. Dezsőke azonban titokzatosan, de kissé búsan mosolygott. Senkinek sem jutott eszébe ugyanis, hogy hozzá a Don Juan-jelmez illik a legjobban. Pedig ő határozottan ezt a jelmezt vélte a maga számára a legjobbnak, s a helyi színház hősszerelmesének kölcsönvett Don Juan-kosztümjébe több aranykoronát fektetett bele, hogy az kellőleg kibővíttessék.

Ágotha, aki szintén kedvelte a jelmezekben a szimbolizmust, tavaly Jeanne d’Arcnak öltözött, az idén pedig „A lowoodi árva” szende ruhácskáját készült magára venni.

Veégh Elemér Théophile Gautier zöld frakkját és vörös mellényét tartotta egyéniségéhez illőnek. Egyébként ő hozta le Pestről Mara jelmezét is.

– Mara, mi lesz? – érdeklődött Wallner hadnagy, aki természetesen futóbetyár képében fog este megjelenni.

Tamás idegesen kapta fel a fejét.

– Mi nem megyünk.

Mindenki csodálkozva bámult rájuk. Tamás volt a kaszinó díszelnöke.

Mara arca egy árnyalattal még fehérebb lett. Kérdően fordult Tamás felé.

Szűtsné látta a kínos helyzetet, s bár még nem hozták be a feketekávét, felkelt. Asztalt bontott.

Mara a szalonban odament Tamáshoz. Könnyű kezét rátette a férfi karjára. Tamás szívében lágyan megmozdult valami régi melegség.

– Ezt nem lehet tenni, Tamás. Ha itt vagyunk, meg kell jelennünk. Miért nem akar jönni?

Tamás fájdalmas gyöngédséggel nézett le a reá tekintő arcra. Istenem! Hogyan beleírták az évek a lelkébe, az életébe ennek a fehér arcnak minden finom vonását! Megmondja-e neki, hogy azért nem akar menni, mert nem bírja elviselni, hogy más is néz rá, hogy más is átfogja a derekát, más is fölébe hajlik, más is úgy gondol rá, mint férfi a nőre? Megmondja-e neki, hogy csak most érzi, mennyire drága az ő számára, és fél, hogy beleőrül a féltékenységbe?

De hogyan üsse meg ő ezt a hangot? Hat évelőkelő és tartózkodó csendje után hogyan kezdjen el kiabálni? Hiszen Mara azt szerette meg benne, hogy más, mint a többiek. Hogy nem tiszavári, hanem európai.

(„Európai.” Szegény, hazug, színtelen, gyökértelen békebeli jelző.)

Ha Mara még szeretné őt, megérezné, hogy mi fáj benne, és nem okozna neki több fájdalmat. De nem akarja megérezni, nem akarja megérteni. Újra kérdezte:

– Miért nem akar jönni?

És Tamás rosszkedvűen és fanyarul vállat vont:

– Nem nekünk való ez, Máriaanna.

Mara az első éjszakára gondolt, amikor Pestre jöttek. A halkán beszűrődő cigányzenére, a szállodában. A mulatozók duhaj és mégis olyan szép lármájára, az egész előkelő és vad és tüzes és bús hangulatra. Tamás azt is megvetette. Hiába, Tamás talán nem akarja éreztetni vele, de mégis érezteti azt az osztálykülönbséget, ami kettőjük között van. Ő és a családja, a rokonai, a társasága: köznemesek, Tamás pedig, ha csak ötágú is a címere, mégis arisztokrata. A pénze, a hajlamai, a társadalmi kapcsolatai! A családja Európa első ötszáz családja közül való.

Mara egy pillanatra lehajtotta a fejét. Itt az úri, de mégis nagyon egyszerű kúriában, a nyílt, családi szokások között rettenetesen mélynek és ijesztően szélesnek érezte azt a távolságot, amely kettőjük között tátongott. Lánykorában mindig kifelé, felfelé vágyott az otthonából. Hat év után most jött rá először, hogy ezer meg ezer szál köti az övéihez. Keményen visszánézett Tamásra. A hangja hideg és dacos volt.

– Lehet, hogy magának nem való, Tamás, de nekem való.

Tamásba belehasított ez a mondat. Esze ágában sem volt, hogy Marát kevésbé előkelőnek tartsa, mint önmagát. Azt hitte, Mara egy másik különbségre gondol. Arra a különbségre, amely örök szálfka volt a szívében. A nagy korkülönbségre. Igen, Mara fiatal, és mulatni akar.

– Szóval, nélkülem is elmegy?

A kérdés nem pattogott, csak csikorgott. Keservesen csikorgott.

– Minthogy semmi oka nincs arra, hogy ne jöjjön, elmegyek egyedül. Ha maga szeszélyekhez köti is magát, én nem vagyok szeszélyes.

Tamás elhűlve meredt Marára. Még nem hallotta tőle ezt a hangot. Marának is idegen volt a tulajdon hangja, de ez még jobban felizgatta.

– Nem hagyom elrontani a multságaimat.

– Azelőtt egy tiszavári jelmezbál nem jelentett multságot a maga számára.

Mara vállat vont.

– Most jelent. Az ember változik.

Tamás ijedten nézte. Fokról fokra vált idegenné számára a felesége. Szerette volna megfogni a kezét, bevinni egy üres szobába, leültetni maga mellé, és szelíden kifaggatni, hogy mi történt vele. Volt is egy tétova mozdulata, de aztán az ötlött eszébe, hogy Marianna Iharossal akar a bálban találkozni, és ez a gondolat visszaretentett minden közeledést.

Egy percig hallgatott.

Mara hidegen, ellenségesen állt előtte.

– Szóval nem akarja, hogy én is elmenjek? – kérdezte Tamás aztán halkán, ügyetlenül.

Mara kinézett az ablakon.

– Nem akarom, hogy olyat tegyen, ami kellemetlen magának.

Ha Mara szíve nem dobogott volna olyan lázasan Iharos felé, meg kellett volna hallania azt a gyámoltalanságot, amely ebben a mondatban szűkölt. Ha ekkor megfogja a Tamás kezét, vagy ha Tamás ragadja meg az asszony kezét, ha keményen, talán durván, de maga felé rántja... De nem történt semmi. Tamás túlságosan fáradt volt ahhoz, hogy küzdeni tudjon azért, akit szeret.

És Mara megint látta azt az utat, amelyről az éjszaka beszéltek. Fenyőfák szegélyezik, s a kora esti hold zöld fényt hullat rá. Az út végén egy fiatal férfi várja, aki nem töpreng és nem habozik...

A vonat kilenckor indul, és már alkonyodik.

Még mélyen benn járnak a télben. Korán este van.

Mara megfordult, és szó nélkül otthagya az urát.

A szalon meg a pipázó lassan kiürült. A vendégek is hozzáfogtak a készülődéshez. Uzsonna után indultak szánon Tiszavárra. A jelmezeket

magukkal vitték. A sok bunda között összegyűrődtek volna. Ismerős úriházaknál öltöztek át, a városban.

Kó kétszer felvette madarászfíú jelmezét, s aztán újra levetette. Örült a pompásan sikerült fiúruhának. Éppen Dezsőkével valcereztek végig a már homályba hulló, hosszú folyosón, amikor egy elegáns, városi bundás személyiség tűnt fel a kerti ajtónál.

A komondorok úgy ugattak, mintha gyilkos közeledett volna, és Dezsőke, miután kikémlelt az üvegfalnál, rettenetes izgalomba jött. Azt mondta, hogy ő a flóbertpuskával kilő az ablakon.

– Megbolondultál?! – kiáltott rá Kó. – Még eltalálsz azt az ártatlan embert.

Dezsőke párnás arcán nemes harag piroslott.

– Honnan tudod, hogy ártatlan? – s mert Kó erre a bonyolult kérdésre nem felelt azonnal, vészjóslóan sziszegte: – avagy ismered a gazembert?

Kó segítséget keresően nézett szét. Dezsőke valószínűleg megbolondult, s ő csaknem egyedül van vele a házban. Már mindenki bement a városba. Ő és Mara meg Veégh Elemér maradtak utolsónak. De Mara már vagy másfél órája öltözik. Bezárkózott a fürdőszobába, és nem lehet kivárni. Balázs, igaz, még itthon van, de valahol kint, a telivéristállóban, mert a Marsall köhög. Viszont Elemér a kúria másik szárnyában nézi, hogy a szobalány milyen kecsesen varrja fel Théophile Gautier vörös mellényére a gombokat.

Mit tegyen? Dezsőke már emeli a flóbertet, a városi bundás személyiség kézzel-lábbal integet, s a kutyák üvöltve tépik a láncot.

Kó nem tehet mást, kifut a kertbe, és behozza magával a verandára az idegent.

Az mélyen meghajolt és rögtön olyan mézesen kezdett mosolyogni, hogy Kó megértette a komondorok dühét, és megnyugodott afelől, hogy Dezsőke nem örült meg.

– Gálvölgyi Nándor vagyok – mutatkozott be a városi bundás. – Beszélhetnék Margittay őrnagy úrral?

Kó önkéntelenül is a flóbertre pillantott, de aztán gyanakodva fordult Dezsőke felé.

– Mi az, már megint kártyáztál?

Dezsőke a méltatlanul meggyanúsított szüzi ártatlanság felháborodásával dűtötte ki pocakját.

– Becsületszavamat adtam, hogy bizonyos ideig nem játszom.
Gálvölgyi esküre emelte kezét.
– Nem is a fiatalúrról van szó. Nem hitelügyletről van szó. A család becsülete forog veszélyben.
– Milyen család becsülete?
Gálvölgyi kitért:
– Beszélhetnék az őrnagy úrral?
Kó nem zavartatta magát:
– Én a felesége vagyok. Beszéljen csak velem.
Gálvölgyi hitetlenkedve, édesdeden nevetgélt.
– Nicsak... nocsak. Most ismerem meg a kisméltóságát. Emlékszem, hogy Kunmadarason milyen remek fácánkakast lőtt oskoláslány korában. Sok fácán van ott még?
– Már nincs – felelte Kó tárgyilagosan –, mert amikor maga volt ott a vadász, gondoskodott róla, hogy a tojásokat is ellopják. Gondolom, abból alapította a bankházat.
Gálvölgyi zavartalanul mosolygott:
– A régi jókedélye még megvan a kisméltóságának. Jó is az a jókedély, tetszik tudni, különösen ilyen családban, ahol annyi a baj.
– Milyen családban?
– Hát a kisméltóságáék családjában.
Kó nem lepődött meg.
– Úgy? Nem rossz. Hát Gálvölgyi úr, most figyelmeztetem: vigyázzon! Mert nem a mi családunkban, de a maga családjában lesz a baj. Mert mi most már kiokosodtunk. Akármelyik rokonomnak adott is pénzt kölcsön, mi azt nem fizetjük vissza, ellenben magát lecsukatjuk uzsoráért.
Gálvölgyi szelíden ingatta a fejét:
– Á! Szó sincs róla! Ne is tessék magát izgatni. Nem pénzről van szó. Szerelemről van szó. – Szétnézett. – Nincs itt az őrnagy úr?
– Nincs.
– Baj, nagy baj. A női idegzet, tetszik tudni, gyöngye. Esetleg elájul a kisméltósága. Pedig lélekszakadva jöttem, hogy tudassam az őrnagy úrral. Az őrnagy urat nagyon tisztetem. Még Pesten megígértem neki, hogy nem feledkezem meg róla. Hát én nem is feledkeztem meg róla.
Kó szembenézett vele:

– Mi az? Azt akarja nekem megmondani, hogy az uram megcsal? Vagy azt akarja az uramnak megmondani, hogy én csalom meg?

Gálvölgyi fájdalmas arcot vágott. Neheztelés és szemrehányás volt a hangjában:

– Sajnos sem az őrnagy úr, sem a kisméltósága nem tesz olyat. Másvalakiről van szó.

Jelentőségteljesen húzta fel a szemöldöke helyét. Egész közel lépett Kóhoz, aki borzadva húzódott hátra.

– Hát megmondom. Tán még lehet segíteni. Én lóhalálában jöttem. Bizonyos hitelügyletekben Tiszaváron van dolgom. Amint most délután, alig egy fél órája elgyövök az őrnagy úrék Fő utcai villája előtt, Simaházyiné Őméltóságát láttam oda bemenni. Azt meg mindenki tudja a városban, hogy abban a villában Iharos György lakik.

Kó kinyitotta a száját, de egy hang sem jött ki a torkán. Eszébe jutott az elmúlt éjszaka. A pesti vörös rózsák és sok minden más, amit mostanában Mara körül látott.

Gálvölgyi nem tudta visszafojtani a ferde mosolyát.

– Tudom, hogy az őrnagy úr milyen kényes a családjára, azért siettem neki megmondani, hogy a sógornője...

– Nem igaz! – kiáltott fel Kó. – Nem igaz!

Dezsőke, aki eddig némán állt Kó mögött, most hirtelen észbe kapott:

– Jöjjön csak, Gálvölgyi úr – mondta gyorsan –, itt van Balázs bátyám.

A pinceajtó a folyosóról nyílt. Dezsőke előzékenyen tárta ki a vastag tölgyfa ajtót, s ahogy a gyanútlan Gálvölgyi átlépte a küszöböt, rácsapta, és kétszer megfordította a kulcsot.

– Nem kell, hogy telebeszélje a cselédek fejét, amíg nem tisztázzuk a helyzetet.

Futottak a fürdőszobába.

– Nem igaz, nem igaz! – mondogatta sírva Kó.

A fürdőszobában nem volt Mara, de nem volt a lányszobában sem. A rózsaszín szalonban sem és Tamás szobájában sem, ahol e rosszkedvű úriember fakó arccal olvasott.

Végigszaladt az egész házon. Kó Mara bundáját kereste. Most már Veégh Elemér is jött velük segíteni.

A gazdasszonyt a kamarában találták, ő azt mondta, hogy még uzsonnakor elment Mara Őméltósága a kis szánon a Peti kocsissal.

Egyedül ment. Az első csoport vendég jóval később indult.

Kó szájára szorította a kezét, hogy hangosan fel ne zokogjon.

Az üres mosókonyhában percekig szótlánul bámultak egymásra.

Kó megrázta a fejét:

– Nem, én ezt nem hihetem el, és ha igaz, se tűröm el! Én odamegyek!

– Azt nem teheted! – mondta csendesen Elemér.

– Mindegy! – kiabált Kó. – Én megyek!

Magára kapta a bundáját, és rohant ki a szánhoz, amely már rég várakozott az első kapunál, hogy őket a bálba vigye.

Felült a bakra, kivette a kocsis kezéből a gyeplőt. Nem tudta tűrni, hogy most más hajtson. Már indult is. A két fiú alig bírt felkapaszkodni a szánra.

Kék este volt. Nyugatról nagy hófelhők nyomultak felfelé. Alighanem hó lesz az éjjel.

A szán vágatában siklott a város felé. A csengők farsangi kedvvel csengtek.

A Marsall reménytelenül köhögött az istállóban. Miután Margittay egy órán át azt tapasztalta, hogy a telivér jobban köhög, ha nézi, visszajött a kúriába. Ideje, hogy átöltözzék, és elmenjenek a bálba.

Amint végighaladt a folyosón, dühös dörömbölést hallott. Valamilyik cselédet becsukták a pincébe – gondolta.

Persze, amióta a vendégek elmentek, senki sem járt erre. A gazdasszony meg a cselédek az alsó házban dolgoznak. Margittay odament a pinceajtóhoz, és felnyitotta.

Izzadt, vörös és tajtékozó kísértet bukott a karjai közé. Kísértetet sohasem szeretett ölelgetni. Sietve lerázta magáról. De ha valódi lett volna a kísértet, Margittay akkor sem lepődött volna meg ilyen kellemetlenül.

– Ferdi?! Hogy a csodába kerül maga ide?

Gálvölgyi igyekezett letörölni magáról a pókhálót, amelyből tekintélyes mennyiséget összegyűjtött a koponyáján a pince vaksötétségében. Káröröm és düh ragyogta be sunyi arcát, ahogy Margittayra nézett.

– He-he... Nem várt találkozás, őrnagy úr. Hálás vagyok, hogy kimentett. A kedves felesége Öméltósága zárt ide be. Tudomásomra jutott ugyanis, hogy Kó Öméltósága ma délután Iharos Györgyöt óhajtja meglátogatni, és hogy ne értesíthessem az őrnagy urat, rám csapta az ajtót. Körülbelül másfél órája kuksolok itt. De az nem számít, csak önt sajnálom,

őrnagy úr. Tiszavár mindössze egy negyed óra ide szánon... És kedves felesége Őméltósága már másfél órája elment.

HÚSHAGYÓ KEDD

Csodálatos, hogy azok a dolgok, amelyeket a szenvedély rikoltó színekkel fest bele az ember képzeletébe, idővel valóra válnak.

Hat év előtt, abban a lázas augusztusban Tamás szenvedélyes szerelme és szenvedélyes féltékenysége látni vélte Marát besurranni Margittay fehér villájába. Magas, karcsú, előkelő járású lányt látott azon a bágyadt kora estén Margittay kertjében. A lány haja szőkén világított, mint Maráé. Éppen úgy, mint ahogy most világított a halványzöld holdfényben az asszony szőke haja.

A keskeny kerti utat is elöntötte a holdfény, s a mahóniabokrok erős, zöld levele úgy ragyogott, mint az ezüst.

Korán érkezett az este. Az ég egyik fele a téli holdfény égien hideg sugárzásában tündökölt, de nyugat felől már igyekeztek felfelé a vastag hófelhők.

Az asszony megállt a fehér villa hallgatag kertjében, és szívére szorította kezét. Szíve – ez a vak örült – ütött, vert a bordái között. Meg kellett fognia, mert attól félt, nem bír továbbmenni. Holott akart továbbmenni. Be a fehér házba, két forró és erős kar közé.

De rosszul ismerte itt a járást. Amíg Kóék itt laktak, alig néhányszor látogatta meg őket, és akkor sem járt ezen a hátsó úton. Hepehupás volt az út a megfagyott hógöröngyöktől.

Nem fordult vissza. Bukdácsolt, tántorgott tovább. Nem voltak olyan előkelők és könnyűek a léptei, amilyeneknek hat év előtt, a féltékenység nehéz álmában Tamás álmodta.

Az asszonyok nem mindig könnyű léptekkel hordják a szerelmet.

Egy hosszú órának tűnt, amíg a kis kertkaputól a házig ért. Itt várta a másik ajtó. A holdfény zöld fényében vakított a fehérsége. Mara megragadta a hideg kilincset. Az a rémült érzés ütötte meg, hogy az egész világ tekintete rajta csüng.

Belépett a házba. Szűk, fehér folyosóra ért, amelyen egyetlen lámpa világított. A folyosó üres volt, hideg és józan. Mara meglepetve állt meg.

Hogyan, hát Iharos nem itt várja? Ő azt hitte, hogy az ajtón túl már csak két ölelő kar van. És aztán nem kell többet gondolkozni.

Mi történt itt? Be furcsa! Keresve, dermedten nézett körül. Aztán hirtelen örült gondolat ötlött az agyába: Iharos meghalt, megölték!

A gondolat, mint a fuldoklás, lekúszott a szívébe.

Őrütség! De akkor, amikor az ember amúgy is örütséget tesz, józan ítélőképesség nem osztályozza a gondolatait.

Nekilendült a szemközti üvegajtónak, és feltépte. Félhomályos hálósobába jutott. Csak a szomszéd szobából szűrődött be fény. Lágy, rózsaszínű fény, amelyben puhán csillogott a széles reneszánsz ágy bronz oroszlánlába.

A földig érő üvegajtóra két férfi alakjának körvonalai rajzolódtak. Mara ijedten húzódott vissza a homályba. De odaát meghallották a neszt, és Iharos óvatos léptekkel bejött hozzá. Mara maga sem tudta, hogyan rogyott le egy karosszékbe. Iharos előtte térdelt, és a derekát átölelve suttogott: – Rettenetes, pokoli véletlen. Bocsásson meg, Marianna! Petorelli váratlanul megérkezett.

Keményen fogta át az asszonyt. Nem engedte, hogy megmozduljon.

– Mara, maga nem mehet el. Ebbe én belepusztulnék. Könyörgök, legyen irgalmas. Várjon néhány percig. Valami módot kell találnom, hogy elküldhessem innen Petorellit. Nehéz eset, mert régi barátom, három napig utazott, hogy beszélhessen velem. Tudja, milyen szeszélyei vannak. Marianna, én belehalok, ha elmegy...

Lázás fejét az asszony ölébe hajtotta. Mara ujjai önkéntelenül becézni kezdték a férfi fényes, fekete haját. Lágy, édes kábulat áradt el ereiben a bársonyos fürtök érintésétől. Percek teltek el anélkül, hogy szóltak volna.

Az asszony hallgatta a férfi mély lélegzését, és anélkül hogy gondolkozott volna, idegei ismét emlékeztek a tengerre s a déli napra.

De a másik szobában ott volt az árnyék, és Mara tétova, ijedt mozdulatot tett.

– Nem mehet el! – lehelte a fülébe Iharos. – Itt kell maradnia!

Felugrott. Kifutott a folyosóra. Mara hallotta, hogy a kulcs kettőt kattan a zárban, és hogy Iharos kihúzza a kulcsot. Nem volt ereje megmozdulni. A sorsa a kulccsal együtt már ott van a férfi kezében. Ebből a szobából csak a világos szobán át van kijárat, és abban a szobában Petorelli jár fel-alá.

Iharos megint odarogyott elébe, és gyors csókokkal bontotta be a ruháját.

– Legyen irgalmas, legyen irgalmas! Csak pár perc, elküldöm az öreget.

De Petorellit nem volt könnyű elküldeni. Nem azért, mintha nem lett volna megértő. Semmit sem értett meg olyan gyorsan, mint a szerelmi

fondorlatokat, de Iharos szégyellte bevallani a helyzetet. Petorelli ugyanis egy másik szerelmi ügyben jött hozzá. Egy asszony küldte őt ide, egy asszony, akit Iharos valaha nagyon szeretett. Petorelli legkedvesebb unokahúga. Az olasz férfiak bármennyire könnyen fogják is fel a maguk szerelmi ügyeit, véresen-komolyan nézik a dolgokat, ha nőrokonukról van szó.

– Velem kell jönnie, Giorgione – folytatta a beszélgetést, amikor Iharos visszajött –, Lucilla rettenetes állapotban van. Nem gondoltam, hogy ennyire szereti magát. Ostobaság tőle.

Felhúzta a vállát:

– Mit csináljak? – fanyarul mosolygott. – Hogy értessem meg vele, hogy maga nem érdemes ilyen tökéletes szerelemre?

Rövid hallgatás után folytatta:

– Az a dupla altatóadag nem játék. Az orvos alig tudta életre kényszeríteni. Nem értem a nőket, Giorgione, nem értem. Sohasem azért akarnak meghalni, aki élni akar értük. Mindig azért pusztulnak el, aki nem akar velük élni.

Iharos zsebre dugott kézzel állt a szoba közepén, és a száját rágta. Magasságos Úristen! Hogyan fog ebből a helyzetből kimászni? Most mondja azt Petorellinek, hogy legyen kegyes a filozofálást abbahagyni, szüntesse be a számonkérést holnap reggelig, fossa meg házát nagy értékű jelenlététől, menjen át a szállóba, és hagyja Lucilla szívügyeit pihenni addig, amíg ő hajlandó nem lesz ezzel az ügygel foglalkozni? Jelen pillanatban erre nincs ideje, mert jelen pillanatban egy másik ügyet készít elő, amely, ha minden jól megy, szintén mérgezéssel végződhet.

Marianna szenvedélytől homályos szemére gondolt, s a hideg végigfutott a hátán. Kellemetlen, hogy a legszebb óráknak is lehet csúnya következményük. Ki gondolta volna Lucillával is? Olyan volt, mint egy kis madár. De Marianna nem olyan. Ez valami komor áhítattal kívánja a szerelmet. Mi lehet még ebből, ha a Lucilla-ügy így végződött?!

De a veszély vonzotta, és olyan szédülésfélét érzett, mint mikor az ember tavasszal egy nagyon magas toronyból néz alá. A világ olyan rettenetesen szép odalent, hogy szinte jólesik lezuhanni.

Vágyakozva tekintett az ajtó felé. Ott vár reá a lány félhomályban Marianna.

Pokoli helyzet.

Petorelli éppen arról beszél, hogy a férfinak kötelességei vannak azzal a nővel szemben, akihez valaha bensőséges szálak fűzték. És ő nem hiszi, hogy Iharos, aki általa jutott be a legelőkelőbb olasz társaságba, és akit anyagi ügyekben kiségetni nemegyszer lehetett szerencsés, megfélemlenésnek arról, hogy atyai barátjának családja iránt mivel tartozik. Megvallja, neki eddig fogalma sem volt arról, hogy Iharos és Lucilla között valamilyen kapcsolat lehet. Eltitkolták előtte. De minthogy a kapcsolat Lucilla öngyilkossági kísérletével napfényre került, azt hiszi, Iharos is rájött arra, hogy még ma is csak Lucillát szereti.

– Hogyne, hogyne – helyeselt Iharos, és a lendületes, virágos és főként hosszadalmas olasz dikció alatt verejtékezve nézte az órát, amelynek nagymutatója könnyörtelenül haladt előre.

Hány óráig képes még beszélni Petorelli, és hány óráig képes várni egy szerelmes asszony az első randevún? Mint a szél zúgása, mentek el a füle mellett Petorelli dús, dallamos, szapora mondatai. Egy szót sem értett belőlük. Elbűvölten meredt az órára.

Kó is többször előhúzta aranyláncon függő kis óráját, amíg a város felé hajtott.

Istenkém, Istenkém, csak el ne késsek!

A vármegyeház előtt állította meg a szánt. A radnóti vendégek egy része ide volt hivatalos vacsorára a főispánékhöz.

– Eredj csak, Dezsőke, nézd meg: itt van-e Mara?

Dezsőke felvágatott a második emeletre a jól ismert lépcsőkön.

Sokat koptatta egy időben a nemes vármegye piros, szőnyegét. A főispán lányának, Mariettának udvarolt akkor. Nagy szerelem volt ez: alig töltötte be Dezsőke a tizenkettedik esztendejét, máris házasságot ígért a lánynak. Azóta Dezsőke tizennyolc éves lett, Marietta azonban még mindig matrózzruhas kislány. Dezsőke, akinek férfias lelkiállását csak érett asszonyok tudják méltányolni, most persze megveti a „kis zöld békát”. (Idézet Dezsőke szavaiból.) Néhány perc múlva már le is jött a főispánéktól, és jelentette, hogy a vendégek úgy tudják: Mara Ágotha grófnőéknél van.

Kó nagyot lélegzett. Talán. Lehet.

Ágotháék a Tisza-parton, az új villasoron tartottak lakást, hogy ha a megyeszékhelyen van dolguk, ne kelljen szállodába menniük. A kackiás,

piros tetős ház nem messze volt Margittay villájától, amelyet most Iharos bérelt.

Kó mellékutcán hajtotta a lovakat. A rövidebb utat vette.

Már egész sötét este volt. A hófelhők félig beborították az eget. A hold késett.

Ágotháék házának minden ablaka fénylett. Zongoraszó hangzott. A nagy hallban keringtek a párok. Amint Ágotha mondta: kicsit gyakorolják magukat a bálra. Ide nem Dezsőkét küldte be Kó, hanem Elemért. Tartott tőle, hogy Dezsőke ott vész Ágotha mellett.

Kó úgy érezte, hogy órák telnek el, amíg Elemér visszajön. Belehajtotta fejét a bunda gallérjába, és a száját rágta. Ó, milyen végzetes hibát követett el, amikor kacérkodni kezdett Iharossal! Ahelyett, hogy kiábrándította volna Marát, felkeltette a féltékenységét. Úgy látszik, Mara tényleg szereti Iharost, úgy látszik, nem tud róla lemondani. De hát ő ezt nem nézheti tétlenül! Az ő édestestvére nem csalhatja meg az urát, nem szegheti meg az esküjét. Micsoda kábulatba zuhant Mara, micsoda vakságba esett, hogy nem érzi, nem látja, hogy bünt követ el, hogy elpusztítja önmagát! Hogyan élhetne tovább piszokban?

Elemér lassan tette be maga mögött a kaput, és vontatott, nehéz léptekkel baktatott a szánig. Szótlánul fogta meg a Kó kezét.

– Nincs itt? – lehelte Kó.

Elemér a fejét rázta:

– Nincs. Ágotha azt mondja, hogy a főispánéknál van. Egyébként ő ide várja vacsorára Iharost, de még az sem érkezett meg.

Kó egy percig némán meredt maga elé.

– Jó – mondta aztán gyorsan –, ti maradjatok itt. Te is, Dezsőke, te is, Elemér.

– Hová akarsz menni? – kiáltotta mind a két fiú egyszerre.

Kó nem nézett rájuk.

– Elmegyek érte.

– Megőrültél?! Csak nem fogsz egy legénylakásba menni?! Mit gondolsz?!

– De én elmegyek. Én nem hagyom ott Marát. Mara nincs eszénél, ha oda ment. Nekem kötelességem őt onnan elhozni.

A két fiú keze egyszerre kezdett kalimpálni Kó orra alatt.

– De hát ez magánügy, Kó. Mara magánügye. Ha Tamás nem szól bele, nincs senki, aki beleszólhatna. Nem érted?

Kó olyan makacs volt, mint a kőszikla.

– Nem értem! Ha a testvérem olyan magánügybe keveredik, amely árt neki, azt én nem tekintem magánügynek. Szálljatok le a szánról! Megyek érte.

Nyúlt a hajtószár után. Megrántotta a lovak zabláját. Dezsőke és Elemér jobbról és balról belekapaszkodtak.

– Kó, legyen eszed! Úriasszony vagy, férjes asszony vagy. Gondold meg, mibe keveredsz bele!

Kó nem felelt, a lovak közé csapott: A két fiú már a sikló szánra ugrott fel. Nem hagyhatták egyedül legkedvesebb pajtásukat.

A villák kertjei mögött, szűk, járatlan havas úton vágattak Iharos lakása felé. A Tisza-parti hátsó kapunál állította meg Kó a szánt. Leugrott.

– Takarjátok le a lovakat – szólt a fiúknak, és futva indult neki a kertnek.

Dezsőke utána rohant. Belekarolt, visszarántotta:

– Kó, egy pillanatra még...

Kó minden idegében remegve, türelmetlenül topogott.

– Mit akarsz?

Dezsőke kerek arca tűzpiros volt. A cipője orrát nézte. Zavartan dadogott.

– Kó, figyelmeztetek! Helyrehozhatatlan számárságot csinálsz. Ha Balázs megtudja, itt kő kövön nem marad. De ne félj, Kó! Akármilyen történik is, én tudom, hogy te kifogástalan asszony vagy, és amint leérettségiztem, feleségül veszlek.

Kó úgy bámult Dezsőkére, mintha franciául beszélne. Dezsőke ugyanis nem tudott franciául.

– Megbolondultál, Dezsőke?

Dezsőke mélabúsan mosolygott.

– Mindegy, hogy most mit mondasz, Kó. Fontos az, hogy mindig számíthatsz rám.

Kó rettenetesen izgatott volt, különben most úgy nevetett volna, hogy a szeme megtelik könnyel. Se sírni, se nevetni nem volt ideje. Futott a ház felé. Jól ismerte ennek a fenyővel szegett útnak minden kővét. Hiszen

évekig lakott a házban. Ezt a tamariskabokrot is ő ültette, most öt éve. Istenem, milyen nagyra nőtt!

A hátsó kijárat zárva volt. A veranda felé került. Itt már Iharos bútorai álltak. Fonott székek, egy tűzpiros, szecessziós váza, és véres, narancssárga ernyőjű lámpák szórták a fényt, és tették teljesen idegenné Kó számára a régi, kedves helyiséget.

Az ajtók nyitva voltak. Senki sem állt az útjába. Anélkül, hogy bárkivel is találkozott volna, jutott a hallba.

A hall is teljesen megváltozott. Hatalmas zongora került középre, a bal oldali nagy falra. Ahol Kó idejében a téli virágok mennyezetig érő polca volt, most sötétbronzszínű selyemkárpit került, hogy hatásos háttérrel adjon az életnagyságú, fehérmárvány női aktnak. A szobákba nyíló ajtókat olaszos gyöngyfüggönyök fedték.

Kó egy pillanatra megdöbbenve állt hajdani otthona viharossá ékített színterén. Izgatott volt és csodálkozott. Ezért nem vette észre azonnal, hogy két úr ugrik fel belépésekor a fotójökből. Az egyik idegesen, a másik csodálkozva.

Iharos elébe sietett. Barna arcát elsápasztotta az izgalom.

– Kezét csókolom... Minek köszönhetem ezt a nem várt, rendkívüli szerencsét?

Kó fürkészve nézett a férfi szemébe, de nem sokat magyarázott.

– A nővéremért jöttem. Mara itt van.

Iharosnak a szeme pillája sem rebbent.

– Még nem érkezett meg. Megbeszélték, hogy idejön?

– Én nem beszéltem meg vele. Maga...

Iharos közbevágott:

– Engedje meg, hogy bemutassam a vendégemet. Váratlanul érkezett ma délután. Maguknak is van tőle egy képük. A híres olasz festő, Cezare Petorelli – Margittayné Őméltósága, a villa úrnője.

A karcsú, fekete ruhás, előkelő külsejű olasz mélyen meghajolt Kó előtt, de nem titkolta el, hogy számára meglepetés a fiatal hölgy magányos látogatása. Ezek a furcsa magyar szokások!

– Boldog vagyok, hogy megérkezésem első félórájában a magyar földnek egy ilyen gyönyörű virágával ismerkedhetem meg.

– Nagyon kedves, nagyon kedves – rebegette Kó az arcára fagyott társasági mosollyal, és közben érezte, hogy a lába alatt inog a talaj.

Gálvölgyi tényleg hazudott volna? Hát hol van Mara?

– Foglaljon helyet – kérte Iharos. – Ha Marianna Óméltósága itt adott magának randevút, bizonyára nemsokára megérkezik.

Kó a fejét rázta.

– Köszönöm, itt nem várhatom meg.

– Csak néhány perc! Látja, a barátom, hogyan csodálja magát? Ajándékozzon neki néhány percet!

És alattomos, forró mosolyával felé hajolt:

– És nekem is! Nem tudja, mit jelent az a számomra, hogy az én fedelem alatt lélegzik.

Nem hazudott. Tényleg szerette Kót. És most, ebben a feszültségben, ebben a piros veszedelemben kétszeresen érezte a pillanat vad gyönyörét. Az ilyen percekben élt ő igazán, az ilyen percekért futotta be fej Európát, és keveredett bele lihegő kalandokba. Elbűvölten áll a karcsú asszony mellett. Ó, most nem egy, hanem három torony magasságából nézett alá szédülten a kibomló tavaszba.

De Kót nem kábította el Iharos. Sőt! Váratlanul olyan dühbe jött, hogy azonnal visszanyerte biztonságérzetét.

– Hát ha magának öröm az, hogy én itt lélegzem, legyen több öröme. Tovább fogok itt lélegzeni.

Gyors léptekkel a hálósoba felé indult.

Iharos rémülten kiáltott fel:

– Mit akar ott?

Minden vér kiszaladt az arcából. Naptól aranyos, barna bőre most olajzöld volt. Elárulta magát.

Kó látta, hogy jó nyomon van. Elmosolyodott.

– Semmit. Itt mi egy szobát fenntartottunk magunknak. Benne van a szerződésben. Ott akarok átöltözni. Mindjárt hozza a kocsisom a bőröndöt.

Iharos udvariasan meghajolt, hogy ne kelljen szembenéznie Kóval. A szalon felé mutatott, de a keze remegett.

– Erre parancsoljon. A vendégszoba hideg, a szalon be van fűtve.

Kó a fejét rázta.

– Nem akarok a szalonban rendetlenséget csinálni, magának is vendége van. Befűtetek a vendégszobában. Negyed óra alatt meleg lesz. Itt a hátsó folyosón, a kaminlyukban mi hagyunk tűzrevalót is!

Már nyitotta a hálósoba ajtaját. Iharos egyetlen ugrással mellette termett.

– Kérem, ne menjen arra!

Kó angyali ártatlansággal nézett rá.

– Miért? Ez a legrövidebb út.

Iharosnak úgy görbült az ujja, mintha már Kó szép, barna nyakát fojtogatná.

– Mégse! A hálósobám nincs olyan állapotban, hogy úri hölgyek bepillantathatnának.

– Kérem – mosolygott Kó szelíden a világért sem akarok zavart okozni.

Iharos fellélegzett, de a kimerültségtől rögtön félrebukott a feje.

– Nem akarok zavart okozni – folytatta Kó –, ezért nem nézek be, csak beszólok. Csak egy szót, kedves Iharos.

És mielőtt bárki megakadályozhatta volna, kinyitotta az ajtót, és bekiáltott a langyos félhomályba.

– Mara, gyere ki!

Kérő, szelíd, kislányhangon szólította a testvérét. Talán ha nem így szól, Mara nem akarja meghallani. De elfojtott sírás sikoltott ki ebből a hangból.

Petorelli úgy állt a szoba közepén, mint aki előtt éppen most csapott le a villám.

A hálósoba sötét háttéréből egy szőke fej tűnt elő – olyan volt, mintha mély álomból riadt volna fel –, s egy támolygó asszony odabukott Kó karjai közé.

Iharos rájuk se mert nézni. A keze ökölbe szorult. Félt, hogy összeroskad attól a tüzes gyűlölettől, amelyet Kó gyűjtött benne. Ó, ha megölhetné és aztán megcsókolhatná ezt az asszonyt!

– Hová viszi? – kérdezte hirtelen Kótól. – Hová viszi? Mi jögron avatkozik bele a nővére magánügyeibe?

Kó megállt, szembefordult vele.

– Nézze – mondta csendesesen én tisztában vagyok azzal, hogy az, amit most teszek, a társadalmi szokások, a diszkréció és minden egyéb úri hazugság szempontjából rettenetes. De én minderre fütyülök! Nekem csak a nővérem fontos. Nem hagyom, hogy tönkretegyék, nem hagyom, hogy boldogtalan legyen.

– Boldogtalan? – ismételte Iharos sértődötten és gúnyosan.

– Igen – bólintott Kó nyugodtan –, boldogtalan. Attól, hogy hűtlen lett, még senki sem lett boldog.

Mara belekapaszkodott Kóba. Eldugta az arcát a vállán. Most már ő vonszolta sietve kifelé a hűgát. Tudta, futnia kell innen. Vissza oda, ahonnan jött. Őt nem köti semmi ide. Ő ahhoz tartozik, aki követet küldött érte. A szülői házhoz, az otthonhoz, a tiszta hitvesi ágyhoz. Neki vissza kell mennie. Lehet, hogy forró színek helyett fakó csendet kap, lehet, hogy láz és gyönyör helyett kiábrándult józanság fogadja. Mégis oda kell visszamennie, ahonnan az élete elindult. Az, aki abban a kúriában született, nem tehet kanyargós utakat. Csak egy útja van: az egyenes. Valami varázslatban támolygott eddig. A húga hangja költötte fel.

A széles, fehér ajtó bevágódott mögöttük, s ott álltak a hóillatú estében.

– Bocsáss meg, Mara, hogy ilyen jelenetet csináltam – suttozta Kó de nem lehetett másképp.

Mara nem tudott szólni, csak szorosan magához ölelte Kót.

– Tudtam, hogy nem gondolod ezt komolyan, azért jöttem utánad. Éreztem, hogy ez nem pusztán a te dolgod. Éreztem, hogy nem haragszol meg, ha segíték.

Mara halkán zokogott. Kó remegve simogatta a kezét.

– Tamás engem butának tart, de én azért nem haragszom rá. És ő nagyon szeret téged. Hidd el, Mara. Talán nem úgy szeret, ahogy te szeretnéd. De az emberek olyan furcsák és annyifélék.

Nem beszélt Iharosról, és Mara szíve remegő hálával telt meg. Lehajolt és megragadta Kó kis barna macskapracliját. Meg akarta csókolni. Meghatott alázatot érzett Kó rémülten kapta el kezét.

– Te örült! Te holdkóros csacsi! Gyere, menjünk innen!

Undorodva lépett ki Iharos lámpáinak a hórá eső rózsás fényköréből.

De alig mentek pár lépést, alig szokta meg a szemük a holdfényt, Kó összerezzent.

– Baj van! Balázs jön. Mara, menj gyorsan el ezen a másik úton. Itt a borostyán mentén kijutsz a nagy kapuig. Ott vár a piros szán, Kecskével. Én rendeltem oda. Legjobb lesz, ha hazamégy. Nem akarom, hogy Balázssal találkozz. Kínos lenne. Legalább te ne nézd, hogy engem megpofoz. Erre menj, erre...

Sürgetve mutatta az irányt.

Mara csakhamar eltűnt a mély, zöld árnyékok között. Kó meg harciasan nekiindult Balázsnak, aki aranyzinóros, prémes mentéjének délceg pompájában vészjóslóan közelgett feléje.

– Hát te mit keresel itt? – érdeklődött Kó hetykén.

Balázs elhült, de aztán azonnal valami örömféle villant meg a szemében. Ha Kó szemtelen, nincs komoly baj.

– Hallod, Kó, ez már mégis szemtelenség! Egy közismert nőhódító kertjében rajtakaplak, és még neked áll feljebb?

Kó vállat vont:

– Miért ne állna? Nem tettem semmi rosszat. Dolgom volt itt.

– Úgy? Dolgod? S ha szabad kérdeznem, mi dolgod?

Kó buzgón rugdalta a hógöröngyöket. Nem felelt.

– Mi? Talán bölcsődalokat daloltál Iharos úrnak? Vagy teniszórát adtál neki? Mondd, Kó, hova tetted az eszedet? Mit csinálsz te velem?

Kó hallgatott. Az arcát eltakarta a bunda gallérjába.

– Hát nem gondolsz te arra, hogy az én feleségem vagy? Hát nem gondolsz arra, hogy az én nevem a tiéd?

Kó csendesen piszegett.

– Vagy – kérdezte Balázs, és maga is megijedt – nem szeretsz már engem?

Kó sem bírta sokáig. Csak most érezte, hogy milyen izgalmakat viselt el ma este. Felzokogott és szorosan odabújt az ura mellére. Könnyes, meleg arcát odadörzsölte Balázs sima képéhez, és könnytől ázott szájával tört mondatokat lihegett a fülébe. Persze, Balázs mit sem értett belőle. Úgy veregette a vállát, mint a síró gyerekeknek.

– Ne bög, ne bög! Egy szót sem értek belőle, te szamár. Hát mit csináltál? Mondd már meg!

De eltelt öt perc is, amíg Kó úgy megtört, hogy kiadta a testvérét.

– Mara... – szepegte elfúlтан.

Balázs jó meleg kezével kisimította Kó arcából a borzas fekete haját és a könnyeket, és a szemébe nézett. A hűséges tiszta szemek egy életen át el nem múló szeretettel tekintettek reá. Eltéphetetlen ragaszkodás, hit és bizalom lángolt feléje.

– Te, bolond – mondta gyöngéden. – Te édes kis becsületes szamár. Tudom, már, mi történt – s az utcai kapu felé tekintett, ahonnan

száncsilingelés hallatszott. – Jó, hát nem beszélünk róla, milyen vakmerő hőstettet vittél véghez.

Megölelte Kó vállát.

– Na, gyere innen, gyere gyorsan!

Kó szótlánul ment mellette. Tehetetlennek és összetörtnek érezte magát. Csak most tudta, mi volt az, amire vállalkozott. Görcsösen belekapaszzkodott Balázsba. A két fiú sietve segítette fel Kót a szánra, gyöngéden takargatták be a takarókba.

Most Balázs vette kezébe a gyeplőt.

– Ágotha már vár bennünket – mondta. – Sietnünk kell, a bál már megkezdődött. – Kérlek szépen – súgta oda Elemérnek –, szólj holnap Szentmihályi kapitánynak, aztán hívjátok ki a nevemben ezt az Iharost. Egy-két lapos vágást szívesen adok neki.

Egy óra múlva már mind a négyen jelmezesen érkeztek a kaszinó pompás, régi, barokk kapuja elé. A hosszú épület előtt a járda vastagon be volt szórva rózsaszín szegfűvel. Wallner rendelte a rengeteg szegfűt. Nehéz ezrekbe került, de gyönyörű volt.

Igaza volt Wallnernek:

– A magyar huszártiszt szépen megy tönkre.

A világos violaszín ruhás, ezüstszinóros megyei hajdúk égő ezüst gyertyatartókkal álltak az előcsarnokban. A déli növények fényes, zöld levele remegett a muzsika arany hullámaitól.

A farsang kitárta mind a két forró karját.

Kó piros dominója kacagott a lámpák fényében, ahogy fellepegetett a lépcsőkön a bálterembe.

– Ki ez a remek asszony? – kérdezte egy fiatal tiszt a társától.

– Ki ez a remek asszony? – kérdezte Cezare Petorelli is Iharostól, amikor Kó és Mara otthagya őket.

Iharos nem felelt azonnal. Elmerülten nézett ki Kó után, a téli estébe.

Petorelli megismételte a kérdést. Iharos úgy riadt fel, mint aki álomból ébred. Végigsimította a homlokát, járkált, néhány akkordot ütött meg a zongorán, nem felelt.

– A másikat megismerte? – kérdezte később.

Cezare sötéten bólintott.

– Meg. Karácsony előtt találkoztam vele. Az a Simaházy se lehet valami nagyon boldog.

Iharos hallgatott.

– Milyen képről beszélt Giorgione? Ezeknél van nekem portrém?

– Igen – felelte Iharos kényszeredetten az a híres szőke portré. Simaházyiné nagynénjéről készült, Radnóthy-Szűts Katalinról.

– Katalin – ismételte csendesen a festő. – Ez az asszony nagyon hasonlít rá.

Felállt, megkereste a bundáját.

– Szeretnék beszélni veled.

Iharos egyszerre marasztalni kezdte Petorellit. De a festő nem hallgatott rá, és alig köszönt.

A kapunál érte utol Marát. Megkérte, hogy elkísérhesse. Mara beleegyezett. Nem bírt volna most egyedül lenni.

– Váratlan találkozás – mondta a festő –, de számomra öröm. Huszonhárom éve nem jártam ezen a vidéken. Van abban valami szomorú báj, hogy az első este magával találkoztam, magával, aki az én régi szerelmem arcával tekint rám.

– Furcsa találkozás – ismételte Mara. – Nem merem megkérdezni, mit gondol rólam.

A festő megsimogatta őszbe borult szakállát.

– Higgye el, asszonyom, nekünk művészeknek, akik az életet kíséreljük meg másolni, mindazt meg kell értenünk, ami élet. És igyekszünk is megérteni, bár az élet rettenetesen bonyolult – elmosolyodott –, de azért szép...

– Szép? – ismételte Mara, és belehasított a szomorúság.

Most búcsúzott mindattól, ami szép volt.

Olyan mély és olyan világos úr nyílt a szívében, hogy sírni sem tudott. Úgy érezte, hogy az, ami most történt, reménytelenül megváltoztathatatlan.

Azért sem lehet jajgatni, hogy a nappal után éjszaka jön.

A szán csakhamar megérkezett a birtokra. A radnóti kúriának csak egy ablaka világított. Tamás virraszt ott.

Mara Petorellit a gazdasszony gondjaira bízta, és Tamás szobája felé indult.

Petorelli nem evett a vacsorából, amit hoztak neki. Nyugtalanul járkált le-fel az ebédlőben. Ismerte ezt a házat, hiszen valamikor itt lakott Radnóthy-Szűts Katalin. Persze a bútorok, függönyök most mások voltak, de az ablakok ugyanazt a sima, szomorú tájat mutatták.

Akkor villámlott, és virágzott a nyár. Akkor fiatal volt.

Keresni kezdte a képet. Érezte, hogy itt kell lennie a házban. Csakhamar megtalálta a rózsaszál szalonban. A magányos szobában csak egy gyertya égett, s a gyertya reszkető fénye úgy vetődött a képre, ahogy nyáron a lombok között átdereng a napsugár.

Cezare legörbült szájjal nézte ifjúsága legnagyobb viharának emlékét. Nagyon tehetséges és nagyon boldog volt akkor. És hogy összetört mindent, ami a boldogságát adta! S a tulajdon életét is összetörte! Csak cserepek hulltak szét mindenfelé. Ez a kép is egy ilyen szép-szép törött cserépdarab.

Rettenetes és reménytelen munka lenne összegyűjteni az élete darabjait. Fölösleges is lenne. Ma már úgysem lehet belőle egész élet.

Elfordult a képtől, és szórakozottan nézte a megindult hóesés fehér játékát.

Tamás is azt nézte, amikor Mara belépett hozzá. Csodálkozva fordult meg.

– Visszajött?

– Igen.

Tamás hallgatott egy percre, aztán nagyon csendesen megkérdezte:

– Akarja, hogy elmenjek magával a bálba?

Marának összefacsarodott a szíve.

– Nem akarom, Tamás. Szeretnék itt maradni, ha nem vagyok terhére.

Tamás hitetlen, örömtől derengő mosollyal nézett az asszonyra.

Mara búsan szemlélte sápadt, elgyötört arcát. Mennyit szenvedhetett ez az ember az utolsó hetekben! Úgy fájhatott a szíve, mint neki most. Az elhagyatottság és megalázottság tehetetlensége kínozza. Valami forró, testvéries szájalom öntötte el. Térdre bukott az ura előtt és odahajtotta fejét az ölébe.

– Kivel jött vissza? – kérdezte Tamás később.

– Cezare Petorellivel.

– Petorellivel?! Hát itt van? Majdnem hihetetlen.

S aztán, mikor meghallotta, hogy itt van a házban, látni kívánta. Huszonhárom éve nem látta már! Úgy érezte, most már kibírja a találkozást.

Átmentek az ebédlőbe. Ott nem volt. Az inas azt mondta: az idegen úr az előbb még a rózsaszál szalonban üldögélt. De ott sötét volt. Valaki

elfújta a karos gyertyatartó lángját. Keresték a vendégszobában. Sem a bundáját, sem a kalapját nem lelték. Őt sem.

A folyosó ajtaja nyitva volt. A vad, éjszakai szél verte befelé a friss havat...

Tartalom

ELŐSZÓ

MOST ÁLL A FARSANG

A 110-ES LAKOSZTÁLY

A ZÖMÖK JELENSÉG

CESARE PETORELLI

RÉZKARCGYŰJTEMÉNY

MILYEN SZÉP AZ ÉLET

HATEZER KORONA

A NYÍRSÉGI HÁZ

AZ ARCKÉP

A LAKÓ

KATALINHOZ HASONLÍT...

SZÁLL A SZERELEM

SOSE HALUNK MEG!

GÁLVÖLGYIÚR

HÚSHAGYÓ KEDD